

Q'U B'A'NLA CHAJ CHUSB'AL TETZ U JESUUS ITZ'IB'A U LUCAS

Yol ti' u u' tza'

Aatz u u' tza', a' tz'ib'an ma'l u vinaj Lucas ib'ii. Aa tz'akich u taq'on u vinaj tzi'. Ech nital Q'u Niman Tetz U Jesusu Tu Colosa 4.14. A'ich imol u Pablo paal ti' ipaxsal itziiul u yolb'al Tiohx. Tiira k'ujleb'alich k'u'l ilochon u Lucas i'an k'atz u Pablo. Antu itz'ib'a u u' va'l Q'u B'a'nla Chaj Kam B'anel (Hechos) ib'ii. Nimna'l tu viyolone' aas tek' tootzaj u yolb'al griego. Pek ye' ootzajib'e til tenam jejlichku u Lucas tzi'.

Nitalche' aas kamal tixo'l u ya'b' 58 — 63 m.t.J. itz'ib'ava. Kamal tu Grecia.

Ta'ntiohx tu u Lucas aas itz'ib'a u Yolb'al Tiohx tza'. Utz loq' ko'nkoxh itz'ib'a. Pek itxakunsa vitxumb'al ti' itz'ib'ata'. Tan b'axal nal ichok inujul b'a'nil vixe'al q'u kam itz'ib'a tzi'. Ik'uti je' ik'uti ku' vinujul, k'uxh ye't tila tab'i. A' toke' niyolonka aas nojchit a' isa' a' satal q'u b'a'nla chusb'al ichus u Jesusu tu q'u aanima. Yit' ta'xh koj titz'a itz'ib'ale' kam b'anel tu u vatz iq'ii isaj u Jesusu i'ana, pek nojchit a' titz'a q'u chusb'al va'l satxakun tu q'u aanima kajayil. Atil kam nital u Lucas tza' aas ye'xhka't tu U Tio niko'xh tu U Kuxh. A' u u' va'l nim vatz oxva't q'u u' tetz b'a'nla chusb'al tz'ib'ali.

Aatz q'u yol itz'ib'a u Lucas tza', tetz ma'l u tamiigo Teoofilo ib'ii. Nimanich tetz u Jesusu u Lucas tzi', pek kamal yit' oknajich koj ti' u tuq'ay-b'al q'u Israeel. Ech tiira a' ib'o'q'ol siatz u Lucas vipaxsal u yolb'al Tiohx xo'l q'u puera aanima. Utz ib'o'q'ol majte, kam q'u kam i'an u Tiohxla Espiiritu.

A' u jatxb'al tib' q'u yol tu u u' tza'.

- 1) 1.5—2.52 Niyolon ti' u titz'peb'al u Xhan, b'anol vautiismo, tuch' u titz'peb'al u Jesusu. Niyolon ti' u aanjel va'l Kap ib'ii, aas yolon tuch' u Zacarias utz, tuch' u Li'. Niyolon ti' vib'itzat Tiohx u Li' utz, vib'itzat Tiohx u Zacarias. Utz niyolon ti' q'u kostuumbre b'anax tu u tal Jesusu tuch' u tal Xhan aas analich ko'xh titz'pe'.
- 2) 3.1—4.13 Niyolon ti' va'l i'an u Xhan, b'anol vautiismo, ti' u Jesusu utz, ti' u tok u Xhan tu tze'. Nital ti' vib'ant ivautiismo u Jesusu, ti' vib'anax provaal isub'ax tu u tx'i'li'inaj utz, ti' q'ul ik'uy imam u Li', vinan u Jesusu.
- 3) 4.14—9.50 A' tek niyolonku ti' q'u kam i'an u Jesusu tu Galilea. Nitale' til chusunka; til imolvu tib' tuch' q'ul ichusulib'; til ib'anvu txachil. Nitale' aas paal u Jesusu tu tza'l; kami utz; q'aavitz'pi.

Nital ti' u q'aavtitzpixsat unjolol kamnaj; ti' vijalpixsat tib' u Jesus utz; ti' vib'en u Jesus tu atib'al xe' u Xhim, u fariseo.

- 4) 9.51—19.27 A' nital ti' q'u kam q'u'l ik'am ti' u Jesus tu vichus-une': ti' u vinaj aa Samaaria va'l itxum iatz u k'axb'inaj; ti' u viikuxh va'l ye' nichichee ivatz; ti' u mam echb'ub'al va'l i'an ma'l u vinaj; ti' u k'aola va'l itz'ejxixsa tib', loq' q'aavu'l xe' vitat; ti' u tx'iiol iq'ii tuch' u Laazaro; ti' u txakay ixoj tuch' u aa paavla juees; ti' u fariseo tuch' u k'ulul ja'mel alkavaar utz; tuch' ti' itxakunsal u puaj.
- 5) 19.28—24.53 Tiya'teb'al tanul, a' tek niyolonku ti' q'u ya'teb'al kam i'an u Jesus tu u vatz iq'ii isaj tu Jerusaleen. Echa' u toksal iq'ii tu u tenam aas opon tu Jerusaleen. Niyolon ti' teesal iq'ii tu q'u q'esala; ti' vitxaypu u Jesus, vixochpe', vije' vatz kurus, vi-yatz'pe', vimujle', u q'aavtitz'pe' utz, vib'enje' tu Amlika.

Q'U B'A'NLA CHAJ CHUSB'AL TETZ U JESUUS ITZ'IB'A U LUCAS

Viq'ilal u Teoofilo

1 1 Sib'ax ko'xh aanima motx tz'ib'an q'u kam q'u'l nojchit uchnaj tu kuxo'l. Tzi'tzoch talax ni'ane', **2** kam chit echa' talax qe i'an q'u'l ilon tixe'teb'al. Tan antu motx alon paal u yolb'al Tiohx. **3** Pek aatz cheel b'a'nla vinaj Teoofilo, vetvitz'a majte aas b'a'n tzi'tzoch itz'ib'al talax q'u kam sunb'an see tzi'. Tan ma'xh unchokl inujul b'a'n'il. Kuenta-chit'in ti' ich'otile' aas kam q'u kam q'u'l uch tixe'teb'al. **4** Ech sootzaji vinujul q'u kam b'a'n'il q'u'l chusel see.

Viq'ilal u Zacarias tu u aanjel

5 Unchee' aatz i'ana, aas atich ok u Herodes tu ijlenalil tikuenta Judea, atich ma'l u oksan yol vatz Tiohx, Zacarias ib'ii. A' atichk ok xo'l untanul q'u oksan yol vatz Tiohx q'u'l "Abias" chu te'le'. Atich tixoj u Zacarias tzi'; Xhe'p ib'ii, itu'xh ixalam u Aroon.^a **6** Utz tiira jikomich tatin

vatz Tiohx sika'b'il. Ye'xhkam nichiyolpu ti' inimal q'ul imantaar u kuB'aals Amlika. **7** Pek jolol ye'kich initxa'a. Tan ye' nichertiz'n'an u Xhe'p. Utz sib'ich tek iya'b' sika'b'il.

8 Unchee' aatz atich ok u Zacarias titurno ti' toksal yol vatz Tiohx tuch' q'ul imol, **9** kavaal ku' ti' u Zacarias tzi' aas a' sab'en-o'k tu tuul u totztiohx vatz u kuB'aals Amlika ti' en ik'achax u kaxhlaan pom. Tan ech u kostuumbre nichib'anaxe'.^b **10** Ech tuul nichitz'e' u kaxhlaan pom, nichiq'ila sik'le Tiohx q'u mam tenam q'anal. Tan echich u oora nitz'e'sal u kaxhlaan pom vatz Tiohx jun q'ii.^c

11 Utz chee ma'l viaanjel u kuB'aals Amlika vatz u Zacarias. Txake' tiseb'al u nachb'al Tiohx tu va'l nik'achlik u kaxhlaan pom. **12** Ech ta'xh til u aanjel u Zacarias, yakich sotzoj ik'u'l. Utz techalich tek ixo've'.

13 Pek aatz u aanjel, tal te ech tza': —Zacarias, ye' ko'xh

^a **1.5** Choktaj u Croonicas I 24.10; u Eexodo 28.1.

^b **1.9** Choktaj u Eexodo 25.6; 30.1, 7-9; Q'u Kam Ib'axab'sa Ik'uchax U Tiohx (Apocalipsis) 8.3-5.

^c **1.10** Aatz u pom nital tza', a' nik'am ti' viq'ilal sik'lel Tiohx. Nib'en je' u yol xe' Tiohx, echa' ibenje' u sib'el kaxhlaan pom va'l nital tu Q'u Kam Ib'axab'sa Ik'uchax U Tiohx (Apocalipsis) 8.3-4. A' nichib'anax u kam tzi' aas nichik'achax u tx'olo'm tetz q'ala'm alas 7.30.

xo'vaxh. Tan vettab'ilaxh u Tiohx ti' vaq'ilat asik'leta'. Ech aatz u Xhe'p, val iixoj, sachee ma'l tal titz'in. Utz Xhan ib'ii looksa. **14** Ech sachi'b'axh, satxuq'txunaxh. Utz sib'al aanima satxuq'txun ti' u titz'peb'al majte. **15** Tan sib' tatin vatz Tiohx si'ane'. Yit' sa'kojtuk'a tx'aml'a ta'l uuva tuch' q'ab'ansa-b'al. Pek a' saok u Tioxhla Espiiritu k'atza b'a'n'il tuul anko'xh atil tu tuul vinan.^d

16 Utz sib'al q'u Israeel saok k'atz u kuB'aals Amlika taq'o. Aya' viTiohx. **17** Ech sab'axab' vatz u Tiohx. Utz ech tijle'm, ech itxumb'al u Elias si'ane', u alol tetz u yolb'al Tiohx. Tan saok ib'a'n q'u txutxa b'aala tuch' q'ul ik'aol ime'al taq'o. Utz saok q'u qelol tu jik taq'o. Sinima vitxumb'al q'u'l jikom. Ech sich'iansa ma'l tenam aas nojchit tiira aya'l ik'u'l ti' u kuB'aals Amlika.— Texh u aanjel.^e

18 Ech tal tek u Zacarias tu u aanjel ech tza': —¿Kam techlal aas satiq'o tib' u kam naale' tzi'? Tan in tek q'es utz, q'estu u vixoj majte.— Texhtu'.

19 Tzaq'b'u u aanjel utz, tal te ech tza': —In Kap. B'enamen atilin vatz u Tiohx. Utz vetichaj-in ti' talax u b'a'nla yol see tzi'.^f **20** Pek ye'n ko'n anima. Ech aatz cheel, samemt'axh. Utz ye'kan

satx'ol yol. Analen sayolonaxh aas latiq'o tib' u kam tzi' tan, ye'n ko'n anima vunyol va'l nojchit satzojpu titiempoil.— Texh u aanjel.

21 Tuul aatz q'u tenam tan, nichmotxich'ia telu'l u Zacarias. Utz nichtekmotxisotz ik'u'l tan, ye'xh nichtelu'l tu u toztiohx. **22** Ech aatz elu'l u Zacarias, ye' nichitx'ol ve't yol. Tu xheeny'a texh nichiq'ilav q'u aanima. Tan memich teku'en. Ech motx el itxumb'al q'u aanima tuul aas visioon til tu u toztiohx. **23** Utz ta'xh tzojpu u taq'on vatz Tiohx, b'en tek tu tatib'al.

24 Unchee' xamtich tek ti' q'u q'ii tzi', i'an tek tiichajla yaab'il u Xhe'p, u tixoj u Zacarias. Utz o'va'l ich' atich ko'xh tu atib'al. Ye'xhat nichelka. **25** Utz tal ech tza': —¡Ech vuntzaq'b'el veti'an u kuB'aal atzi'! Ya'y tek tel unq'ii xo'l q'u aanima. Tan sa'tekatin vitz'in.— Texhtu'.

Viq'ilal u Li' tu ma'l u aanjel

26 Unchee' ta'xh el vaajil ich' tuul, chajax paj b'en u Kap viaanjel u Tiohx, tu ma'l u tenam Nazareet tikuenta Galilea.

27 Opon xe' ma'l u ixviak ye' tootzaj vinaj, Li' ib'ii. Oknajich ma'l u xiak ti', Xhep ib'ii, itu'xh ixalam u Daviid.

28 Ech ta'xh oko'p u aanjel tu va'l atichku u Li', tal te ech tza':

^d **1.15** Choktaj u Numeros 6.1-4.

^e **1.17** Choktaj u Malaquias 3.1; 4.5-6; u Isaias 40.3-5.

^f **1.19** Choktaj u Danieel 8.16; 9.21.

—Cheentzik'axh ixviak. Atil u kuB'aal sak'atza. [Utz chi'b'eb'al eetz vatz tere'n q'u ixoj.] Tan vetitz'al ma'l b'a'nail u Tiohx sai'.— Texh te. ^g

29 Pek ta'xh tab'i u yol u Li' tzi', xaan taanima taq'o. Utz nichteektitz'a aas kan chaj toke' ech alax te.

30 Ech aatz u aanjel, tal te ech tza': —Li' ye' ko'xh xo'vaxh tan, vetitz'al ma'l b'a'nail u Tiohx sai'. **31** Ech sa'an tiichajla yaab'il. Sachee ma'l iitz'in, tal xiak. Utz Jesusus ib'ii looksa.

32 Tan techal talche' si'ane'. IK'aol u T'ankin Tiohx sa'alchi. Tan ijlenal sa'aq'axku b'en tu u Tiohx u kuB'aals Amlika, echa' u tijle'm u Daviid tan, ik'uy imam. **33** Utz b'enamen sa'atin tu viQ'esalail xo'l q'ul itu'xh ixalam u Jacoob. Ye'k iya'eb'al viQ'esalail si'ane'.— Texhtu'.^h

34 Ech aatz u Li' tan, tal tek tu u aanjel ech tza': —¿Kam toke' tan, aal ye' vootzaj vinaj?— Texhtu'.

35 Tzaq'b'el tu u aanjel ech tza': —U Tioxhla Espiiritu su'ul sai' utz, visulich u tijle'm u T'ankin Tiohx saku' sai'. Ech toke' xaannaj el k'atz paav u tal nitxa' va'l saitz'e'i. Utz iK'aol Tiohx si'ane'.

36 Tan echa' val iitz'in aatzik u Xhe'p, va'l ye' nititz'nane' chu te'le', sachee ma'l titz'in majte, k'luxh q'este. Vaajix ich' tatin tu tiichajla yaab'il. **37** Tan kam koj ye' saveet vatz u Tiohx.— Texh u aanjel.

38 Ech tal tek u Li' ech tza': —A'tzii. Uchoj sunk'atza va'l naale' tzi'. Tx'aja'm ko'xh vetz tan, atilin tiq'ab' u kuB'aals Amlika.— Texhtu'. Ech eltekb'en u aanjel siatz.

Vib'en u Li' ti' en iq'ilal u Xhe'p

39 Unchee' aatz i'an tu q'u q'ii tzi', ooje'l chit ib'en u Li', b'en tu ma'l u tenam tikuenta Judea xo'laj muunte. **40** Utz opon tu toztotz u Zacarias. Ech tal ichajlichil u Xhe'p.

41 Pek ta'xh tab'i u Xhe'p u chajlichil, yakich yuq'u'panoj u tal nitxa' va'l atich k'atza. Ech ok u Tioxhla Espiiritu k'atza b'a'nail.

42 Ech qetun taltu u Xhe'p ech tza':

—Chi'b'eb'al eetz vatz tere'n q'u ixoj. Utz chi'b'eb'al tetz val iitz'in va'l saala.

43 ¿Kam vijle'm aas nu'laq'ila'in tan, axh inan vunB'aal?

44 Tan ta'xh vetvab'i vetaal unchajlichil, yakich vetyuq'u'panoj u tal nitxa' sunk'atza tu txuq'txunchil.

^g **1.28** Aatz q'u yol q'u'l ato'k tu corchete [] tza', a' toke' atil b'iiil ka'tziunchil ti'. Tan b'enchimal atil tu unjolol q'u o'tla manuscrito utz, atil unjote aas ye'k tuul. Jalel tib' tu q'u coopia tetz q'u manuscrito niyolonka.

^h **1.32-33** Choktaj u Samueel II 7.12-13, 16; u Isaias 7.14; 9.6-7.

45 Ech techal axh tan, niman-yaxh aas sa'naltzozpi kam va'l vettallu u kuB'aals Amlika see.—

Texh te.

Vib'itzat u Tioxh u Li'

46 Aatz u Li' tan, tal tek ech tza':

—Nunt'anb'a'a vunB'aals Amlika tu vaanxelal.

47 Utz nitxuq'txun vaanima ti' vunTioxh u Chitol vetz.

48 Tan vettillin u Tioxh aas in niman tetz.

Ech chi'b'eb'al vetz satal kajay q'u aanima q'u'l sa'atin taab'a'b'en.

49 Tan sib' mamaj b'a'nil vet-i'anlu u Mam Tioxh sunk'atza. Techal vib'ii tan, tzian k'atz paav.

50 Tan ib'ena' ib'en ko'xh vitxumt iatz q'u aanima q'u'l atil tatin u Tioxh siatz.

51 Mamala chaj kam b'anel taq'o.

Sotzsamal ik'u'l q'u aanima taq'o q'u'l t'e'sunib' ti' q'u kam nititz'a tu taanima.

52 B'ajel el taq'o q'u je'sanib' q'u'l atil mamaj tijle'm.

Utz t'anb'a'mal taq'o q'u'l yit' je'sanib' koj.

53 Tz'ajel iatz tetz taq'o q'u'l niva'ye'.

Utz maalie'l tetz q'u tx'iiol iq'ii taq'o.

54 Lochel vitenam taq'o, q'u niman tetz, aya' o' Israeel. A' nitzozpi va'l tala aas sa'chit-itxum kuvatz.

55 Tan ech va'l alel nal tu u kuk'uy kumam Abrahaam taq'o, tuch' tu q'ul itu'xh ixalam ye'k iya'eb'al.—ⁱ

Texh u Li'.

56 Utz kamal oxva'l ich' i'an u Li' xe' u Xhe'p. Ech q'aavtekb'en tu tatib'al.

U titz'pu u Xhan

57 Unchee' aatz tek tz'aj u tiempo aas sachee u titz'in u Xhe'p, itz'pu ma'l tal titz'in, xiak. 58 Utz motx chit txuq'txun q'u titz'in tatzik tuch' q'u tetz tz'alol aas tab'i u mam b'a'nil i'an u Tioxh k'atza.

59 Utz aatz tek tz'aj vaaxajil q'ii titz'pe', motx tiq'o b'en u tal nitxa' tu viq'analil u totztioxh, ti' satzok'ax el b'iil ichi'l. Utz a' si'chtaq'vu b'en sich'exel vitat. Zacarias ib'ii si'chi'ane'.^j 60 Pek

ⁱ 1.46-55 Choktaj u Samueel I 2.1-11; u Salmos 111.9; 48.3; 113.5-9; u Isaias 61.10; u Geenesis 17.7; 30.13.

^j 1.59 Aatz nitzok'ax el b'iil ichi'l q'u talaj xiak i'an q'u Israeel utz, a' nitzok'e'l b'iil viju'teb'al u tz'u'mal vichuk'ub'al. Aya' va'l "circuncisión" chu tu kastiya. Choktaj u Geenesis 17.10-14; u Leviitico 12.3.

tal vinan u tal nitxa' ech tza':
—Ye'ka, Xhan ib'ii so'oki atzi'.—
Texhtu'.

61 Utz ech alax te tza':
—¿Kam toke' tan, ke'ch koj ma'j
iitz'in aatzik aas ech ib'ii tzi'?—
Texh q'u aanima.

62 Unchee' b'anax tek
xheenyá tu vitat. Ch'otil te aas
kam ib'ii isa' satoksa. **63** Ech
ijajtu ma'l tal aq'en u Zacarias.
Utz itz'ib'a ku' siatz ech tza':
—Xhan ib'ii atzi'.— Texhtu'. Ech
kajay q'u aanima nictexhisotz
ik'u'l taq'o.

64 Utz tu ko'xh u mu'k'ul
tzi', yakich tepaj itx'ol yol u
Zacarias. A' b'axa toksa iq'ii u
Tiohx. **65** Yakich xo'voj q'u tetz
tz'alol. Utz pax chit itziil q'u
kam vatz q'u aanima tzi' q'u'l
jejlé tulaj muunte tikuenta
Judea. **66** Aatz kajay q'u
aanima q'u'l ab'in, nictek-
ipensaarin taq'o. Utz nictal ech
tza': —¿Kam tek tijle'm u tal
xiak si'ane' nitale' tzi'?— Chia.
Tan Tiohx chit atil k'atz u tal
nitxa' tzi'.

Vib'itzat u Tiohx u Zacarias

67 Aatz u Zacarias, vitat u tal
nitxa', ok u Tioxhla Espiiritu
k'atza b'a'nil. Ech tal unjolol yol
taq'o ech tza':

68 —Techal u kuB'aals Amlika,
u kuTiohx o' Israel.
Tan vet'uliq'ilaló, o' itenam;
vet'ulteesaló tu tza'.

69 Vettaq'lu'l ma'l Mam Chitol
qetz,

ma'l itu'xh ixalam u Daviid, u
niman tetz.

70 Kam chit echa' va'l alel nal
taq'o titzi' q'u alol tetz vi-
yolb'al ko'xtene q'u'l txaael el
taq'o.

71 Tala aas a' saeesano'
vatz q'u kukoontra utz,
vatz q'u'l nichina'n ik'u'l qi'.

72 Tala aas sa'chitixum kuvatz.
Ech sitzojpixsa viyol i'an tu u
tioxhla nuk'u'm
alel nal taq'o tu q'u kuk'uy
kumam.

73 Tan a' va'l tala'tzi' tu u
Abrahaam u kuk'uy kumam.

74 Siloch'o' tala.
Saelo' vatz q'u kukoontra taq'o.
Ech ye'k kuxo'val sakunima
saqoksa.

75 Sakub'an vijikomá siatz.
Utz xaannajelo' k'atz paav
sakub'ane'
jatva'l vatz kuq'ii kusaj
sa'atini.

76 Pek aatz axh tal ne' tan,
axh alol tetz viyol u T'ankin
Tiohx si'ane'.

Sab'axab'axh vatz u kuB'aal.
Se'napaxsa itziil u tuleb'al.

77 Ech satab'i vitenam aas
sa'atin chitpichil tu paav,
sa'atin kuyb'al.

78 Ech tu vimam b'a'nil nitxum
kuvatz u Tiohx,
k'uxh nitaq'u'l ma'l u txijtxu-
b'al quxe'
va'l a' vetk'asku'l tu Amlika.

79 Ech sitxijtxu q'u'l atil tu
elq'ej
tuch' q'u'l atil texh ok vatz
kamchil.

Ech sitxijtxu kub'ey,
b'ey tetz u paas
sukuvatzaj.—^k
Texh u Zacarias.

80 Unchee' aatz u tal xiak,
ch'iichil chit nichiane'. Yak'in-
chil chit ni'an itxumb'al k'atz
Tiohx. Aatz ch'ii teku'en, a'
atinku tu u tz'inlich tzaji
tx'ava'. Anal k'asu'l tzi' aas xe't
ul tal u yolb'al Tiohx xo'l q'u
Israeel.

U teesal tachul q'u aanima

2 1 Unchee' aatz i'an tu q'u
q'ii tzi', teesa ma'l u
mantaar u ijlenal Augusto Cesar
aas kajay q'u aanima se'el
tachul. **2** A' chit b'axa tel u
tachul tzi', aas governadoorich u
Cireenio tikuenta Siiria. **3** Ech
kajay aanima nichentaq' tib'
tz'ib'aloj tu q'ul itenam
itz'pinajka.

4 Ech k'asu'l u Xhep tu
Nazareet tikuenta Galilea. Utz
b'en tu vitenam Beleen tikuenta
Judea, va'l itz'e'k u Daviid. Tan
axhib'i itu'xh ixalamich.^l **5** Ech
ex taq' tib' tz'ib'aloj tzi'. A'ich
imol u Li', u tixoj. Utz atich tu
tiichajla yaab'il.

U titz'peb'al u Jesuus

6 Ech tuul atich tzi', opon u
q'ii aas sa'tekatin u titz'in. **7** Ech
itz'pu u b'axa titz'in. Ib'ach tu
b'u'j utz, taq' ku' tu ma'l u
jukub'. Tan ye't motx chee ve't
tatib'al tu vatb'al.

U talax u titz'peb'al u Jesuus tu q'u xeen karne'l

8 Unchee' atich unjolol xeen
karne'l tu ma'l u ja'jtze' anko'xh
tikuenta u tx'ava' tzi'. Nichixee
ikarne'l tu aq'b'al. **9** Utz chee
ma'l viaanjel u kuB'aals Amlika
siatz. Utz yakich sutiloj ti' q'u
xeen karne'l tu vipa'q'un vi-
techalil u kuB'aals Amlika. Ech
motx xo'vi.

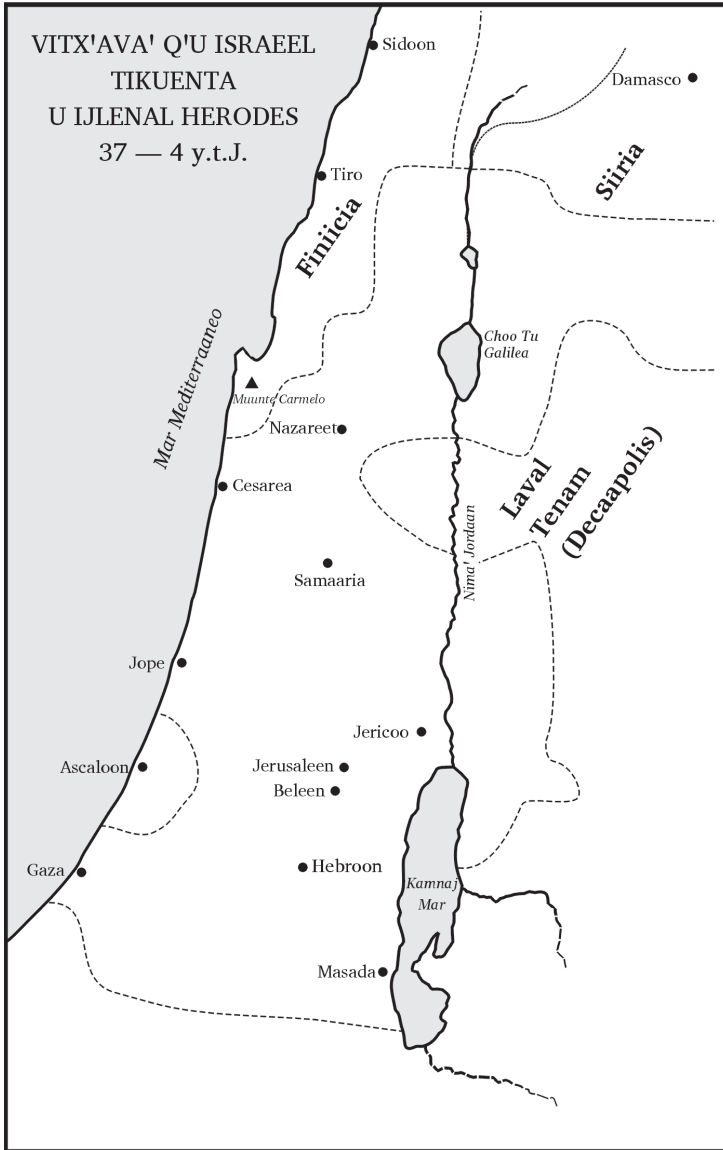
10 Pek aatz u aanjel tan, tal te
ech tza': —Ye' ko'xh xo'vex. Tan
b'a'nla yol saval sete. Sitxuq'-
txunsa tenam kajayil. **11** Tan
aatz cheel, itz'pi tu u Beleen
vitenam u Daviid, u Chitol etetz;
aya' kuB'aal, viTxaaom u
Tiohx.^m **12** Utz a' u xheeny a tza'
aas a' i. Sechab'a ma'l u tal
nitxa' b'achel tu b'u'j. Utz atil
ku' tu ma'l jukub'.— Texh u
aanjel.

13 Utz ye'k talche' chee
sib'at aanjel k'atz u aanjel tzi'.
A' k'asku'l tu Amlika. Utz nich-
toksa iq'ii u Tiohx. **14** Nichtal
ech tza':

^k 1.79 Choktaj u Malaquias 3.1.

^l 2.4 Choktaj u Samueel I 16.1, 13.

^m 2.11 Aatz u yol “Chitol” aya' u yol “Salvador” tu kastiya. Aatz u yol
“viTxaaom u Tiohx”, aya' u yol “Cristo” oj “Mesías” chu u tokeb'al.

—Techal u Tiohx tu Amlika.
 Utz atoj paas tu taanima q'u
 aanima vatz tx'ava' q'u'l sa-
 txuq'txun tu u tok ib'a'n tuch'
 u Tiohx.—
 Texhtu'.

15 Ech ta'xh b'enje' q'u aanjel
 tu Amlika, tal tek q'u xeen
 karne'l tib'ilaj ech tza': —iKo'taj
 tu Beleen! Utz saqile' kam va'l
 uchya va'l vettallu u kuB'aal
 qe.— Texhtu'.

16 Ech ooje'l chit motx ib'ena'. Utz ta'xh oponi, til u tal ne' atich ku' tu jukub'. Atich u Li' k'atza tuch' u Xhep. 17 Ech motx tek tala kam va'l ma'tich talax te tu u aanjel ti' u tal ne' tzi'. 18 Ech tz'ejx ik'u'l kajay q'u aanima ti' va'l tal q'u xeen karne'l. 19 Pek aatz u Li' tan, nichko'ntitz'a q'u kam tzi'. Utz nichko'nikol tu taanima.

20 Ech q'aavk'asu'l q'u xeen karne'l tzi'. Utz va'lich motx toksat iq'ii u Tiohx ti' q'u kam tila tab'i. Tan ech chit elka va'l alax te.

U kostuumbre b'anax tu u Jesusus ti' itzok'ax el b'iil chi'l

21 Aatz tz'aj vaaxajil q'ii titz'pu u tal nitxa', tzok'ax el b'iil ichi'l. Ech oksal ib'ii. Jesusus b'ii oki; kam chit echa' va'l tal u aanjel aas ye'sajenich ichee k'atz vinan.ⁿ

22 Utz ta'xh tz'aj q'u q'ii ti' ib'anax u kostuumbre tetz tx'aa-tx'ochil va'l nital u o'tla mantaar, motx b'en tu Jerusaleen.^o Ech toksa u tal nitxa' vatz u kuB'aal. 23 Motx i'ana kam chit echa' va'l tz'ib'a-malka tu u o'tla mantaar va'l tal

u Tiohx ech tza': —Kajay b'axa nitxa' xiak sab'ens tetz u Tiohx.— Chia. 24 Ech motx toksat u tx'olo'm va'l nital u o'tla mantaar ech tza': —Untzumul mu'kuy oj ka'va'l txul paroomaxh.— Chia.^p

U taltu b'a'nla yol u Xhim ti' u Jesusus

25 Ech atich ma'l u vinaj tu Jerusaleen, Xhim ib'ii. Jikomla vinaj vatz Tiohx. Tiira nachol Tiohx. Nojchit atich u Tioxhla Espiiritu k'atza. Utz nichich'ia u tuleb'al u lochol tetz q'u Israeel. 26 Tan ma'tich nal it'oyax tu u Tioxhla Espiiritu aas yit' sa'koj-kami untz'oj ye'sajen tiltu viTxaaom u kuB'aals Amlika. 27 Ech t'okax taanima u Xhim tu u Tioxhla Espiiritu aas sab'en tu viq'analil u totztiohx. Utz tiempo opon q'ul itxutx ib'aal u Jesusus tzi' majte ti' toksal u kostuumbre echa' va'l nital u o'tla mantaar. 28 Ech aatz u Xhim, ijele u tal nitxa'. Utz toksa iq'ii u Tiohx ech tza':

29 —Aatz cheel unB'aal, sa'tek-i'ane! sakamin saaq'o; va'l tachavan unkam sakamin.

ⁿ 2.21 Choktaj u Leviitico 12.3.

^o 2.22 Aatz u tx'aatx'ochil nital tza', yit' ta'n koj nital u nojla tx'aao i' tu a', pek a' nital majte unjolol q'u kam ni'ane! techlal ib'antu b'a'n tatin vatz Tiohx. Ta'xh u nan b'anon u kostuumbre ti' u tx'aatx'ochil tza'. A' i'anta' aas tz'aj 40 q'ii titz'pu u tal ine'. Choktaj u Leviitico 12.2-7. Ech a' va'l ne'ntiq'o q'u txutx ne' cheel aas ni'an u tz'ajchil ti' q'ul ine' majte; aya' u 40 q'ii.

^p 2.23-24 Choktaj u Eexodo 13.2, 12; u Leviitico 12.1-8.

Tan nojpi vayol alel.

30 Tan vetvillu tuch' unvatz u
Chitol tu tza'l,

31 va'l vetaaq'u'l vatz q'u
tenam kajayil.

32 Txijtxun ib'ey q'u puera
aanima ti' tootzajit'axh.

Ech so'ok iq'ii vatenam Israeel
taq'o.—^q

Texhtu'.

33 Ech aatz u Xhep tuch' u Li',
vinan u Jesusus, nixtchitz'e
ik'u'l ti' q'u yol nixtal ti' u tal
nitxa'.

34 Ech tal b'a'nla yol u Xhim
ti' majte. Tal tu u Li' ech tza':

—Sib'al aanima sasotz ik'u'l tu
u xheenyia ti' u tal nitxa' tza'.

Sib'al silak tib' taq'o tu u
Israeel tza' majte.

Utz sib'al aanima sitxay tib' tu
yol ti' viTxaaom u Tiohx tza'.

35 Ech saelu'l vatzsaj kam
nititz'a taanima junun
aanima ti'.

Pek aatz axh, sak'axb'u
avaanima tu va'l sab'anax te.

Aya'l chitu' a' ma'j ch'ich'
sapaal tavaanima
sanache'.—^r

Texh te.

U taltu b'a'nla yol u An ti' u Jesusus

36 Utz atich paj va't u ixoj tzi'
majte, An ib'ii. Alolich yol tetz u

Tiohx. Ime'al u Fanueel, itu'xh
ixalam u Aseer. Tiira q'estich
teku'en. Utz txakay ixojich.

Jujva'l ko'xh ya'b' i'an tuch'
vivinaj aas ma'tich itzume'a'.

37 Utz 84 iya'b'. Ech b'enamen
nixtopon tu viq'analil u totz-
tiohx. A' chit nichik'ula inachax
Tiohx q'iils aq'b'al. Nichikuy
iva'y ti' iq'lilal isik'lel Tiohx.

38 Ech tiempo chit opon u An tu
viq'analil u toztziohx tuul atich u
tal nitxa' tzi'. Va'lich ik'amab'et
Tiohx u An ti'. Utz nichiyolon ti'
tu q'u aanima majte q'u'l nich-
ch'ian u tuleb'al u Chitol tetz q'u
aa Jerusaleen.

39 Unchee' aatz tek ma'tich
itzojpit u Xhep tuch' u Li' vi-
mantaar u kuB'aals Amlika,
motx tek q'aavb'en tu Nazareet
tikuenta Galilea. **40** Ech ch'ii-
chil techit nichian u tal nitxa'.
Yak'inchil chit nichiane'.
Cheechil chit nichian itxumb'al.
Utz atich chit ib'a'nil u Tiohx
ti'.

Vikaa u tal Jesusus tu Jerusaleen

41 Utz aatz q'ul itxutx ib'aal u
Jesusus, jun chit ya'b' nichib'enje'
tu u nimla q'ii tu Jerusaleen.

Aya' va'l nichipaasal ti' u Elchil
Vatz Kamchil Tu Egipto.^s **42** Ech
aatz kab'laalich tek iya'b' u
Jesusus, motx paj b'en tu
Jerusaleen. Tan ech nal chit
nichmotxi'ane'. **43** Aatz ya' u

^q 2.32 Choktaj u Isaias 42.6; 49.6; 52.10.

^r 2.35 Choktaj u Isaias 8.14-15.

^s 2.41 Choktaj u Eexodo 12.1-27; u Deuteronomio 16.1-8.

nimla q'ii, motx tek k'asu'l. Pek kaaka u tal Jesusus tu Jerusaleen. Loq' ye'ich tootzaj u Xhep tuch' u Li'. **44** Kamal atich xo'l q'u aanima tala. Utz ma'lich tek q'ii xaaom ma'tich i'anta', ech ichok tek xo'l q'u titz'in tatzik tuch' xo'l q'u'l tootzaj tib' tuch'.

45 Pek ye't ichab'a. Ech motx tek q'aavb'en tu Jerusaleen ti' ichokaxe'.

46 Aatz ma'tich tek ipaal oxva'l q'ii ichokta', ichab'a tek tu viq'analil u toztiohx. K'ujlich ok xo'l q'u q'esal ootzajin tetz u o'tla mantaar. Nichtab'i q'ul iyol utz, nich'oti kam te majte. **47** Ech kajay nichmotxitz'ejx ik'u'l ti' vitxumb'al u tal Jesusus tzi'. Tan aq'el ivi' utz, telab'al tzaq'b'ichil majte. **48** Ech tz'ejx ik'u'l q'ul itxutx ib'aal aas tilta'. Utz tal vinan te ech tza': —iVitz'in, kantu' aas ech na'an qe tzi'! Tiira il ato'k'o' ti' achokle'.— Texh te.

49 Unchee' tal u Jesusus ech tza': —¿Kam toke' nechok'in? ¿Yetz etootzaj tzik aas ministeer a' sa'atink'in tu u taq'on vunTat?— Texh te.

50 Pek ye't motx el itxumb'al tu u yol tal te tzi'. **51** Ech b'en tek ti' q'ul itxutx ib'aal utz, q'aavku' tu Nazareet. Utz nimamich chit q'ul itxutx ib'aal taq'o. Aatz vinan tan, nichko'n-ikol kajay q'u kam tu taanima tzi'.

52 Ech ch'iichil chit nich'i'an u Jesusus tu vichi'l, tu vitxumb'al tuch' tu u b'a'nil vatz Tiohx utz, vatz aanima majte.^t

Vib'axab'sat talax u tuleb'al u Jesusus i'an u Xhan

3 **1-2** Unchee' q'ilal u Xhan vik'aol u Zacarias tu u Tiohx tu tz'inlich tx'ava'. A' chit 15 ya'b' tok tu tijlenalil u mam ijlenal Tibeerio Cesar. Utz governadoorich u Pouncio Pilato tikuenta Judea. Governadoorich u Herodes tikuenta Galilea majte. Utz governadoorich u Felipe vitza'q' u Herodes tikuenta Iturea tuch' tu Traconite. Governadoorich u Lisanius tikuenta Abiliinia. Utz a' chit q'esal oksan yol vatz Tiohx xo'l q'u Israeel u Anaas tuch' u Caifaas.

3 Ech aatz u Xhan, xe't ipaxsa itziil u yolb'al Tiohx tikuenta kajay q'u tx'ava' naja'ch u nima' Jorjaan. Nichtal tu q'u aanima aas sik'axa q'ul ipaav utz; ech sakuyax ipaav. Si'an ivautiismo majte, techlal ik'axat q'ul ipaav. **4** Kam chit echa' va'l tz'ib'amal-ka tu u Isaias, u alol tetz u yolb'al Tiohx, aas tal ech tza':

—Saje' ivi' tu yol tu tz'inlich tzaji tx'ava'.

Satal ech tza':

«Jikomtixsataj etxumb'al vatz u kuB'aal,

^t 2.52 Choktaj u Proveerbios 3.4.

echa' ijikomtixsal b'ey siatz
seb'ane'.

5 Echa' ib'uch'ax tuul kajay
q'u xo'li'itz.

Ech si'an ma'l iatz q'u muunte
tuch' q'u peepu.

Utz so'ok tijikomal q'u koykin
b'ey.

Utz sab'anax b'a'n tu u xopkin
b'ey.

6 Ech kajay aanima sailon u
chitpichil tu paav
va'l si'an u Tiohx.» Chaj.—

Texh u Isaias.^u

7 Ech aatz q'u aanima nich-
topon k'atz u Xhan. A' isa'
sab'anax vautisaar. Tal u Xhan te
ech tza':

—iTiil tx'i'la chaj aanima!
iAb'il koj nichusunex te aas tu
ko'xh veb'ant evautiismo, setx'ol
etel vatz vik'a'nal u Tiohx va'l
tule'! **8** Pek k'uchtaj tu veb'a-
none' aas nojchit vetek'axal q'ul
epaav. Ech ex seb'ane' ma'l u
tze' va'l tx'anel ivatzine'. Utz ye'
ko'xh etal tetaanima aas: «A'
kutat u Abrahaam. Kam koj sa-
b'anono'!» Chajkojex. Tan
nojchit nival sete, aas ye' koj
saveeti aas sab'en ik'a'ol
Abrahaam q'u sivan tu u Tiohx.
9 Tan ch'iam texh ni'an vik'a'nal
u Tiohx k'atz q'u'l ye' nik'uch u
b'a'nal. Echa' ich'iansal u

k'oxb'al ti' itzok'pu u tze' tu
taq'il. Tan ab'iste u tze' va'l yit'
b'a'n koj ivatz si'ane', satzok'pi.
Utz sak'achpu tu xamal.— Texh
u Xhan.

10 Ech nichich'otil te tu q'u
aanima ech tza': —¿Kam tek sa-
kub'ane' unchee'?— Texhtu'.

11 Tzaq'b'el tu u Xhan ech
tza': —Ab'il ka'va'l toksa'm atile,
taq' tetz va'l ye'k tetz. Utz ab'il
atil techb'ub'al, echat ko'xh si'an
majte.— Texhtu'.

12 Utz antu opon unjolol q'u
jajol ja'mel alkavaar majte. Antu
sab'anax vautisaar tala. Utz
ich'oti tu u Xhan ech tza':
—Chusul aatz o', ¿kam saku-
b'ane'?— Texh te.^v

13 Tzaq'b'el tu u Xhan ech
tza': —Yit' sa'kojetaq' je'op u
ja'mel alkavaar. Ta'xh sejaje'
jank'al va'l alel sete aas
sejaje'.— Texh te.

14 Antu unjolol q'u sol
ch'otin te ech tza' majte: —Utz
aatz o', ¿kam sakub'ane'?—
Texh te.

Utz alax te ech tza': —Ye'
ko'xh epoyi aanima. Utz ye'
echuli ipaav aanima aas sako'n-
koxhexochok' ti' teesal puaj ti'.
Pek ku'oj ek'u'l ti' q'ul eja'mel.—
Texh te.

15 Ech nichmotxich'ian q'u
aanima. Tan va'l motx ichokon
taanima ti'. Tan kamal a'

^u **3.4-6** Choktaj u Isaias 40.3-5.

^v **3.12** Sib'al q'u jajol ja'mel alkavaar nichisub' q'u aanima ti' u puaj nichijaj
te. Maas nichijaj te vatz va'l sataq'e' b'anel. Echa' va'l nichian u Zaqueo.
Choktaj U Lucas 19.8.

viTxaaom u Tiohx u Xhan nich-tale'.^w

16 Pek aatz u Xhan, tal te ech tza': —Aatz in, nojchit tu ko'n a' nunb'anvu vautisaarex. Pek ech koj va'l tulka vi', tiira paalchu tijle'm sunvi'. Aal ye'k sik'ulo'k vi' so'ok'ins chitol el ixaab'. Utz a' va'l saoksan u Tioxhla Espiiritu sek'atza. Utz satoksa'ex tu jik tuch' vixamlil. **17** Utz echa' iq'omal ch'ilib' itriigo tiq'ab'. Ech satam u paq'b'al el itriigo. Sich'ili el ich'imil vitriigo. Ech simol oko'p u triigo tu u tatib'al. Pek aatz vich'imil, sik'acho'k tu u xamal va'l ye'k iya'e'.— Texhtu'.

18 Ech sib' tere'n ko'xh yol tal tu q'u aanima ti' toksal tu jik. A' nichipaxsa itziiul u b'a'nla chusb'al tu q'u tenam. **19-20** Pek oksal u Xhan tu tze' tu u governadoor Herodes. Tan tiira tal u Xhan te aas ye'xtxoj iq'omal u Herodias taq'o, u tixoj u Felipe, vitza'q' u Herodes. Utz tal te majte kam tere'n q'u kam ye'xtxoj nichiane'. Pek aal ko'n

paj itz'ajsa ok vipaav u Herodes aas toksat u Xhan tu tze'.

Vib'antu ivautiismo u Jesusu

21 Unchee' sib'al aanima b'anax vautisaar tu u Xhan. Utz antu u Jesusu i'an ivautiismo majte. Utz tuul nichiq'ila isik'le Tiohx u Jesusu tu u vautiismo, jajpu u amlika. **22** Utz ok u Tioxhla Espiiritu k'atza. Echa' paroomaxh ku' tib'a. Utz uch k'asu'l ma'l u yol tu Amlika tal ech tza': —Ahx vunK'aol va'l tii'in sai'. Utz axh u k'ujleb'al unk'u'l.— Texhtu'.^x

Vib'ii q'ul ik'uy imam u Xhep tuch' u Jesusu

23 Aatz ixet' u Jesusu ti' talax u b'a'nla chusb'al, kamal 30 iya'b'. Utz ik'aol u Xhep nich-talaxe', aya' vik'aol u Elii. Aatz u Xhep, Elii ib'ii vitat.^y **24** Aatz u Elii, Mataat ib'ii vitat. Aatz u Mataat, Levii ib'ii vitat. Aatz u Levii, Melqui ib'ii vitat. Aatz u Melqui, Jana ib'ii vitat. Aatz u Jana, Xhep ib'ii vitat. **25** Aatz u Xhep,

^w **3.15** Aatz u yol “iTxaaom u Tiohx va'l sauli” chia. Aya' u yol “Cristo” tu u yolb'al griego.

^x **3.22** Choktaj u Isaías 42.1.

^y **3.23** Aatz u toke' aas nital q'ul ik'uy imam u Jesusu tza', ti' ik'uchta' aas nojchit iimama tetz u Daviid. Utz ti' ik'uchtu majte aas atil tatin taq'o. Ech toke' nik'uch vik'uy imam u Xhep, tu u Lucas tza'. Tan tiira ib'o'q'ol vatz q'u Israeel aas nitiq'o tachul q'ul ik'uy imam. Tan axhib'i va'lich motx ipaal tu mamaj tza'l, til ko'xh niq'olik b'en tu preexhuil tu unjot q'u tenam. Utz nipaxi tib' q'u Israeel niyolonka. Utz nisotz sik'u'l ab'il ik'uy imam, ab'il titz'in tatzik niyolonka. Pek ni'an ech tzi' tan, a' isa' ye' sasotz sik'u'l. Ech nitiq'o tachul.

Matatias ib'ii vitat.
 Aatz u Matatias,
 Amoos ib'ii vitat.
 Aatz u Amoos,
 Nahuum ib'ii vitat.
 Aatz u Nahuum, Esli ib'ii vitat.
 Aatz u Esli, Nagai ib'ii vitat.
26 Aatz u Nagai,
 Maat ib'ii vitat.
 Aatz u Maat,
 Matatias ib'ii vitat.
 Aatz u Matatias,
 Semei ib'ii vitat.
 Aatz u Semei, Xhep ib'ii vitat.
 Aatz u Xhep, Judaa ib'ii vitat.
27 Aatz u Judaa,
 Joana ib'ii vitat.
 Aatz u Joana,
 Resa ib'ii vitat.
 Aatz u Resa,
 Zorobabeel ib'ii vitat.
 Aatz u Zorobabeel,
 Salatieel ib'ii vitat.
 Aatz u Salatieel, Neri ib'ii vitat.
28 Aatz u Neri,
 Melqui ib'ii vitat.
 Aatz u Melqui, Adi ib'ii vitat.
 Aatz u Adi, Cosaam ib'ii vitat.
 Aatz u Cosaam,
 Elmodaam ib'ii vitat.
 Aatz u Elmodaam, Er ib'ii vitat.
29 Aatz u Er,
 Josuee ib'ii vitat.
 Aatz u Josuee,
 Eliezeer ib'ii vitat.
 Aatz u Eliezeer,
 Joriim ib'ii vitat.
 Aatz u Joriim,
 Mataat ib'ii vitat.
30 Aatz u Mataat,
 Levii ib'ii vitat.
 Aatz u Levii, Xhim ib'ii vitat.
 Aatz u Xhim, Judaa ib'ii vitat.
 Aatz u Judaa, Xhep ib'ii vitat.
 Aatz u Xhep, Jonaan ib'ii vitat.
 Aatz u Jonaan,
 Eliaquim ib'ii vitat.
31 Aatz u Eliaquim,
 Melea ib'ii vitat.
 Aatz u Melea,
 Mainaan ib'ii vitat.
 Aatz u Mainaan,
 Matata ib'ii vitat.
 Aatz u Matata,
 Nataan ib'ii vitat.
32 Aatz u Nataan,
 Daviid ib'ii vitat.
 Aatz u Daviid, Isaii ib'ii vitat.
 Aatz u Isaii, Obeed ib'ii vitat.
 Aatz u Obeed, Booz ib'ii vitat.
 Aatz u Booz,
 Salmoon ib'ii vitat.
 Aatz u Salmoon,
 Nasoon ib'ii vitat.
33 Aatz u Nasoon,
 Aminadaab ib'ii vitat.
 Aatz u Aminadaab,
 Araam ib'ii vitat.
 Aatz u Araam,
 Esroom ib'ii vitat.
 Aatz u Esroom, Fares ib'ii vitat.
 Aatz u Fares, Judaa ib'ii vitat.
34 Aatz u Judaa,
 Jacoob ib'ii vitat.
 Aatz u Jacoob, Isaac ib'ii vitat.
 Aatz u Isaac,
 Abrahaam ib'ii vitat.
 Aatz u Abrahaam,
 Taree ib'ii vitat.
 Aatz u Taree, Nacoor ib'ii vitat.
35 Aatz u Nacoor,
 Seruug ib'ii vitat.
 Aatz u Seruug, Ragau ib'ii vitat.
 Aatz u Ragau, Peleeg ib'ii vitat.

Aatz u Peleeg,
 Hebeer ib'ii vitat.
 Aatz u Hebeer, Sala ib'ii vitat.
36 Aatz u Sala,
 Cainaan ib'ii vitat.
 Aatz u Cainaan,
 Arfafaad ib'ii vitat.
 Aatz u Arfafaad, Sem ib'ii vitat.
 Aatz u Sem, Noee ib'ii vitat.
 Aatz u Noee, Lameec ib'ii vitat.
37 Aatz u Lameec,
 Matusaleen ib'ii vitat.
 Aatz u Matusaleen,
 Enooc ib'ii vitat.
 Aatz u Enooc, Jareded ib'ii vitat.
 Aatz u Jareded,
 Mahalaleel ib'ii vitat.
 Aatz u Mahalaleel,
 Cainaan ib'ii vitat.
38 Aatz u Cainaan,
 Enoos ib'ii vitat.
 Aatz u Enoos, Set ib'ii vitat.
 Aatz u Set, Adaan ib'ii vitat.
 Aatz u Adaan, a' itat u Tiohx.

**Vib'anax provaal isub'ax u Jesusus
 tu u tx'i'li'inaj**

4 **1** Unchee' atich ok u
 Tioxhla Espiiritu k'atz u
 Jesusus b'a'nil aas k'asu'l tzi' u
 nima' Jordaana. Utz iq'ol b'en tu
 tz'inlich tzaji tx'ava' tu u Tioxhla
 Espiiritu. **2** Utz 40 q'ii i'an latzi'.
 Ech b'anax provaal isub'ax tu u
 tx'i'li'inaj. Utz ye'k echb'u'm i'an
 tu q'u q'ii tzi'. Ech aatz tzojpi,
 va'yi.

3 Ech aatz u tx'i'li'inaj, tal te
 ech tza': —Oj nojchit axh iK'aol

Tiohx, b'ensas kaxhlaan tx'ix u
 sivan tzi' qab'i.— Texh te.

4 Tzaq'b'el tu u Jesusus ech
 tza': —Tz'ib'amalka tu u Yolb'al
 Tiohx aas: «Ta'n ko'nkoxh u
 kaxhlaan tx'ix saitz'pixsan q'u
 aanima, pek tu kajay q'u yol alel
 tu u Tiohx majte.» Chia.— Texh
 u Jesusus.^z

5 Ech aatz i'an u tx'i'li'inaj,
 tiq'o b'en u Jesusus vi' ma'l u
 t'ankin muunte. Utz tu ko'xh un-
 mu'k'ul ik'uch q'u mamaj tenam
 te tu u vatz tx'ava' tza'. **6** Ech tal
 tek u tx'i'li'inaj te ech tza':
 —Savaq' kajay q'u tenam tu u
 vatz tx'ava' see tza' tuch' q'u
 mamaj tx'iib'al q'ii tuul. Tan vetz
 aq'el. Utz savaq'e' ab'il e
 savaq'va. **7** Utz eetz kajayil oj sa-
 peche'axh sunvatz utz, sooksa
 unq'ii.— Texh te.

8 Ech tzaq'b'u u Jesusus tal te
 ech tza': —Elenb'en sunvatz,
 tx'i'li'inaj. Tan tz'ib'amalka tu u
 Yolb'al Tiohx ech tza': «Ta'xh u
 Tiohx, u kuB'aals Amlika saoksa
 iq'ii. Utz ta'xh ma'l sanima.»
 Chia.— Texh u Jesusus te.^a

9 Ech iq'ol paj b'en u Jesusus
 tu u tx'i'li'inaj tu Jerusalem. Utz
 je'op taq'o vi' ma'l u t'ankin
 ixoob'al iq'analil u totztiohx. Utz
 tal te ech tza': —Oj nojchit axh
 iK'aol Tiohx, k'on ko'p iib' tza'
 qab'i. **10** Tan tz'ib'amalka majte
 aas: «Atil q'u aanjel tetz u Tiohx
 sai'. Sikolaxh, satilb'e'axh.

11 Su'lik'ulaxh tiq'ab', ech ye'k

^z 4.4 Choktaj u Deuteronomio 8.3.

^a 4.8 Choktaj u Deuteronomio 6.13.

sapaq'o'k iib' ti' sivan.» Chia.—
Texh te.^b

12 Ech tzaq'b'el tu u Jesusus
ech tza': —Alelka tu u Yolb'al
Tiohx majte aas:
«Sako'nkoxhaya'lu u Tiohx u
kuB'aals Amlika ti' ib'anax kam.»
Chia.— Texh te.^c

13 Ech ya' texh u tx'i'li'inaj ti'
ib'anax provaal isub'ax u Jesusus.
Xaan tek el k'atza ma'l tiempo.

**Vixe't u Jesusus ti' ipaxsal itziiuul
u b'a'nla chusb'al**

14 Unchee' q'aavopon u
Jesusus tu Galilea. Utz tiira atich
viyak'il u Tioxhla Espiiritu
k'atza. Utz pax chit itziiuul u
talchu tikuenta kajay q'u tx'ava'
tzi'. **15** Ech nichichusun tu q'u
atib'al chusb'al tetz u o'tla
mantaar. Utz techalich toksal
iq'ii tu q'u aanima kajayil.

16 Ech b'en tu Nazareet
majte, tu va'l ch'iika. Utz b'eno'k
tu u atib'al chusb'al tetz u o'tla
mantaar tu u ilanb'al q'ii. Tan
ech nal chit nichiane'. Ech
ch'ine'i, isik'le u Yolb'al Tiohx.
17 Tan aq'ax u u' te tetz u Isaias,
u alol tetz u yolb'al Tiohx. Ijaj
tuul utz, ichab'a va'l tz'ib'amich-
ku q'u yol nital ech tza':

18 —Atil u Tioxhla Espiiritu
tetz u kuB'aals Amlika
sunk'atza.
Tan a' vetoksanin

ti' ipaxsal itziiuul u b'a'nla
chusb'al tu q'u me'b'a',
ti' tulsal ik'u'l q'u'l jochpinaj,
ti' talax ichajpu q'u aanima
q'u'l echa' preexhu tatine',
ti' isajinsal q'u moy,
ti' teesal q'u'l atil tu k'axk'o.

19 Utz vetichaju'lin
ti' talax ix'e't u B'a'nla Ya'b'
tetz chitpichil va'l si'an u
kuB'aal.—^d

Texhtu'.

20 Ech ib'olq'i u u' utz, taq' tu
u kolol tetz. Ech k'uje'i. Utz tii
chit nichisajil tu kajay q'u
aanima. **21** Utz xe't tal u Jesusus
ech tza': —Cheel tzojpi u yol
sevatz va'l tz'ib'amal tu u Yolb'al
Tiohx tza'.— Texhtu'.

22 Ech b'a'nich chit iyol kajay
aanima ti'. Utz nichmotxitz'ejx
ik'u'l tu q'u b'a'nla chaj yol q'u'l
nichtale'. Loq' nichmotxtal ti'
ech tza': —¿Yit' tzik a' vik'aol u
Xhep tzi'?— Chia.

23 Unchee' tal u Jesusus te ech
tza': —Seb'anb'e'in cheel atzi'.
Toj nal etal ma'l u yol ve va'l
nitale': «Aa tz'ak, tz'aka je' iib'
majte.» Chia. «Tan niqab'i aas
sib'al kam veta'an tu Caper-
nauum. Pek b'an tu vatenam tza'
majte.» Chajex.

24 Tan ni'xhtek'val sete aas
niko'xh ma'j alol tetz u yolb'al
Tiohx b'a'n koj ik'ulchu titenam.
25-26 Echtzixe't yit' a' koj

^b 4.10-11 Choktaj u Salmos 91.11-12.

^c 4.12 Choktaj u Deuteronomio 6.16.

^d 4.19 Choktaj u Isaias 61.1-2; 58.7; 49.9.

chajlik u Elias tu u Tiohx xe' ma'j q'u txakay ixoj tu Israeel, tetz aa tenamil. Pek a' chajlik xe' ma'l u txakay ixoj puera aanima tu Sarepta tikuenta Sidoon, k'uxh sib' ko'xh txakay ixoj atich tikuenta Israeel titiempo u Elias. A' chitu' a' va'l paat ye't ku' jab'al tu oxva'l ya'b' tuch' vaajit ich'. Utz ul mam va'y tikuenta kajay u tx'ava' tzi'.^e

27 Ech paje' u Eliseo, u alol tetz u yolb'al Tiohx. Ta'xh i'an b'a'n te u Namaan, ma'l u puera aanima tikuenta Siiria, k'uxh sib' ko'xh ch'a'k'i' atich tu Israeel majte. Pek niko'xh ma'j i'an b'a'n te.— Texhtu'.^f

28 Ta'xh tab'i' q'u kam q'u aanima tzi', motx pultu taanima tu k'a'nal. 29 Ech motx lakpi. Motx ipaasa elu'l u Jesusus ti' elu'l u tenam. Tiq'o b'en tzi' u peepu va'l atichku je' vitenam tan, si'chmotxik'on k'asu'l tzi' nictale'. 30 Pek paal ko'n u Jesusus tixo'l utz, b'eni.

**Vik'uchtu u tijle'm u Jesusus
vi' q'u tioxhil tx'i'li'inaj**

31 Unchee' opon u Jesusus tu Capernaum tikuenta Galilea. Utz nichichus q'u aanima tu q'u ilanb'al q'ii. 32 Ech nichmotx-itz'ejx ik'u'l q'u aanima ti' vi-chusb'al. Tan nojchit nik'uche' aas atil tijle'm tu q'ul iyol.

33 Utz atich opon ma'l u vinaj tu u atib'al chusb'al tetz u o'tla

mantaar tzi'. Atich ok tioxhil tx'i'li'inaj k'atza. Utz q'eq'uni, tal ech tza': 34 —jAq'ka'o' Jesusus aa Nazareet! ¿Kam asa' qe? K'uxh ulyaxh tan, a' ul ayoo qatine'. Vootzajle ab'il axh. Axh viTxaaom u Tiohx ye'k paav sak'atza.— Texhtu'.

35 Ech yaal tu u Jesusus tal te ech tza': —jCha atzi!! jElen k'atz u vinaj tzi'!— Texh te.

Aatz u tx'i'li'inaj, ib'aj tek ku' u vinaj tu xo'l. Utz el k'atza. Ye'xhkam ik'axb'ixsa.

36 Utz kajay q'u aanima tz'ej-xinajich tek ik'u'l taq'o. Nich-motxtal tib'ilaj ech tza': —jA'xh b'oj q'ul iyol atzi'; tiira aq'el ivi'! Utz jtuch' tijle'm tuch' ixamlil Tiohx nitojche' q'u tioxhil tx'i'li'inaj tzi' utz, yak eloj!— Chia.

37 Ech tiira pax itziiul u talchu u Jesusus tikuenta q'u tx'ava' tzi'.

**Vib'antu b'a'n u Jesusus
tu viji' u Lu'**

38 Unchee' k'asu'l u Jesusus tu u atib'al chusb'al tetz u o'tla mantaar utz, b'en tu otzotz xe' u Xhim. Pek ya'vich vi-ixoj ji' u Xhim tu ma'l mam xamal. Ech jajax b'a'n'il tu u Jesusus aas si'an b'a'n te. 39 Ech k'o'e' ku' b'iil u Jesusus k'atza utz, teesa u xamal k'atza. Tu ko'xh unmu'k'ul lakpi utz, i'an tek techb'ub'al q'u'l atiche.

^e 4.26 Choktaj u Reyes I 17.1, 8-16.

^f 4.27 Choktaj u Reyes II 5.1-14.

Vib'antu b'a'n u Jesusu tu q'u ya'v

40 Aatz tek ku'q'ii, iq'ol ul kajay q'u ya'v vatz u Jesusu. Ech nichtaq' je' iq'ab' u Jesusu tib'a junun q'u ya'v. Utz nichian b'a'n k'uxh chukchaj yaab'il nichmotx-b'anon. 41 Nichtel q'u tioxhil tx'i'li'inaj k'atz sib'al q'u aanima ya'v majte. Va'l iq'eq'un tela' nital ech tza': —jA'xh viK'aol u Tioxh!— Chia.

Pek nichiyaal tu u Jesusu. Ye' nichtaq' tzii te samotxyoloni. Tan tootzajich q'u tioxhil tx'i'li'inaj aas a' viTxaaom u Tioxh.

42 Unchee' aatz q'iilich teku'en, k'asu'l u Jesusu tzi'. Utz b'en tu ma'l u tx'ava' tz'in-tz'ochi. Loq' ex chokloj tu q'u aanima. Ech imaj iatz u Jesusu aas ye'k saelb'en tixo'l. 43 Pek tal u Jesusu te ech tza': —Ministeer sab'enin tu tere'n q'u tenam. Se'nval u b'a'nla chusb'al tetz viQ'esalail u Tioxh. Tan ech ti' vetchajlik'ulin.— Texhtu'.

44 Ech nichtal u b'a'nla chusb'al tu q'u atib'al chusb'al tetz u o'tla mantaar.

U teesat sib'la txay u Lu'
tu a' titxumb'al u Jesusu

5 1 Unchee' aatz i'ana, aas atich u Jesusu tzi' u choo Genesareet, mam tenam ipoch' tib' k'atza ti' tab'il u yolb'al Tioxh. 2 Utz til ka'va'l jukub' u Jesusu tzi' u choo. Ma'tich tel q'u eesan txay tuul. A' tek nich-itx'aa q'ul ik'ach eesab' txay.

3 Ech ok u Jesusu tu ma'l q'u jukub' tzi'; aya' va'l tetzich u Xhim. Utz ijaj b'a'n'nil te aas sixaansa oko'p b'itoj u jukub' vi' u choo. Ech k'uje' u Jesusu tu jukub' utz, xe't ichus elu'l q'u tenam.

4 Aatz tek ya' ichusun u Jesusu, tal tu u Xhim ech tza': —Iq'o'k u jukub' tinaab'il u choo tzi'. Utz k'ontaj b'en q'ul ek'ach tuul. Ech seteesa txay.— Texh te.

5 Tzaq'b'u u Xhim, tal te ech tza': —jChusul, ma'x aq'b'al qaq'onine' utz, ye'xh ma'j txay vetqeesa! Pek ti' tan, axh nialon, sunk'on ko'p q'u k'ach tzi'.— Texh te.

6 Ech ta'xh veet taq' ko'p vik'ach, sib'al txay imooi tuul. Aal nichtekxe'tiq'ixme'. 7 Ech motx tek i'an b'en xheenyu tu unjot q'ul imol q'u'l atich tu va't u jukub' ti' aas su'liloché'. Utz oponi. Ech inoosa ka'va'l q'u jukub' tu txay. Utz nichtekxe't-iko'p q'u jukub' jaq' a' tu u talal.

8 Unchee' ta'xh til u kam u Xhim tzi', va'l Lu' ib'ii majte, peche' vatz u Jesusu. Tal te ech tza': —Xaane'l sunk'atza unB'aal tan, in aa paav.— Texh te.

9 Tz'e'jx ik'u'l utz, xo'v tuch' q'ul imol ti' sib'al q'u txay motx teesa. 10 Antich u Jacobo tuch' u Xhan, q'ul ik'aol u Zebedeo.

Pek aatz u Jesusu, tal tu u Xhim ech tza': —Ye' ko'xh xo'vaxh. Tan yit' txay tere'n koj sachok tu a', pek a' tek sachok aanima. So'ok ti' inimal u b'a'nla chusb'al.— Texh te.

11 Ech tiq'o elu'l q'u jukub' vatz tx'ava' q'u vinaj tzi'. Utz motx tek iya'sa u eesa txay. Motx tek xamb'u ti' u Jesusus.

Vib'antu b'a'n u Jesusus tu ma'l u vinaj ch'a'k'i'

12 Unchee' atich u Jesusus tu ma'l q'u tenam tzi'. Utz atich ma'l u vinaj tzi' majte va'lich ch'a'k ti'. Ech ta'xh til u Jesusus, peche' ku' siatz. Taq' ku' ivatz vatz tx'ava'. Utz ijaj b'a'n'nil te ech tza': —UnB'aal, ¿yetz asa' sa'an b'a'n ve?— Texh te.

13 Ech taq' opon viq'ab' u Jesusus, ikano'k. Utz tal te ech tza': —Ee', sunsa'a. B'an b'a'n.— Texh te. Ech tu ko'xh unmu'k'ul i'an b'a'n; el u ch'a'k k'atza.

14 Utz tiira tal b'en u Jesusus tu u vinaj i'an b'a'n aas ye'xhab'il ko'xh e satalva. Tal te ech tza': —Kuxh k'uch tu u oksan yol vatz Tioxh aas b'a'nt'axh. Ech iq'o b'en u txakunsa'm tzixe' va'l sa-k'achlu vi' u nachb'al. Echa' va'l alelka tu u o'tla mantaar tu u Moisees. Ech saootzajili aas b'a'nt'axh.— Texh te. §

15 K'uxh ech tal u Jesusus, aal ko'xh maas techalich ipax itziil. Utz mam tenam nichimol tib' ti' tab'ile' utz; ti' sab'anax b'a'n te tu q'ul iyaab'il majte. 16 Pek aatz u Jesusus, nichixaansa b'en tib' tu q'u tx'ava' tz'intz'ochi ti' iq'ilal isik'lel Tioxh.

Vib'antu b'a'n u Jesusus tu ma'l u vinaj numtz'inaj ichi'l

17 Unchee' aatz i'an tu ma'l u q'ii, nichichusun u Jesusus. Utz tiira atich iyak'il vixamlil u kuB'aal k'atza ti' ib'anax b'a'n tu q'u ya'v. K'ujlich opon unjolol q'u fariseo tuch' unjolol q'u aa txumb'al ti' u o'tla mantaar. A' motx k'asku'l tu kajay q'u tenam tikuenta Galilea, tikuenta Judea utz, tuch' tu Jerusalem.

18 Unchee' aatz i'ana, opon unjolol q'u vinaj chelemich ma'l u vinaj taq'o vi' cheleb'al tetz. Tan ya'v; numtz'inaj ichi'l. Utz nichmotxi'an ya'l tiq'ol oko'p vatz u Jesusus. 19 Pek ye't veet toko'p tu u mam tenam. Ech motx b'enje' vi' u otzotz utz, teesa b'iil vivi'. Ech a' tek taq'vu ko'p u ya'v vi' qaq'al tuch' u cheleb' tetz. Ech tokxa tu xo'l vatz u Jesusus.

20 Ech ta'xh til u Jesusus aas k'ujlel ik'u'l q'u chelenal ti' ib'antu b'a'n u ya'v, tal u Jesusus tu u ya'v ech tza': —Vinaj, kajay q'ul apaav kuyel.— Texh te.

21 Ech aatz q'u aa txumb'al ti' u o'tla mantaar tuch' q'u fariseo, xe't motx tal ti' taanima ech tza': —jAb'il va'l ninache' tzi' aas nipaasa tib' vi' Tioxh! Tan ab'il koj sakuyun paav, pek ta'xh u Tioxh.— Chia.

22 Aatz u Jesusus tan, paal itxumb'al tu q'u'l nichtal ti' taanima. Utz ich'oti te ech tza':

§ 5.14 Choktaj u Leviitico 14.3-4.

—¿Kam netal tetaanima?

23 ¿Ab'iste tek u kam yit' tza'l koj tel sevatz unchee'? ¿A' tzik a' va'l: «Kuyel tek q'ul apaav kajayil.» Chajin? ¿Oj aya' va'l: «Lakpen utz, xaan.» Chajin te?

24 Pek sunk'uch sevatz cheel aas nojchit atil tijle'm u K'aola va'l b'ennaj ko'n aanima ti' ikuyax paav tu u vatz amlika tx'ava' tza'.— Texhtu'.^h

Ech tal tu u numtz'inaj ech tza': —Axx nival axh, lakpen. Iq'o b'en u cheleb' eetz tzi' utz, kuxh taatib'al.— Texh te.

25 Ech tu ko'xh u mu'k'ul tzi', lakpu u vinaj vatz q'u aanima. Tiq'o k'asu'l u cheleb' tetz va'l tzanlichka. Ech b'en tu tatib'al. Utz va'lich toksat iq'ii Tioxh.

26 Ech kajay aanima motx tz'ejx ik'u'l tu xo'val. Utz va'lich tek motx toksat iq'ii Tioxh ech tza': —¡Mam txaichil vetqillu cheel!— Texhtu'.

Vixamb'u u Levii ti' u Jesusus

27 Xamtich tek ti' q'u kam tza', k'asu'l u Jesusus. Utz til ma'l u jajol ja'mel alkavaar, Levii ib'ii. K'ujlich tu va'l nijajlik ja'mel alkavaar. Utz tal te ech tza': —Xamb'en vi'.— Texh te.

28 Ech lakpu u Levii tzi'. Taq'ka kajay q'u kam utz, xamb'u ti'.

29 Ech i'an ma'l mam tx'ix u Levii tu toztotz ti' u Jesusus. Utz sib'al tere'n jajol ja'mel alkavaar

atich opon majte tuch' sib'at aanima. Kajay motx ok vatz meexha k'atza.

30 Pek nichteasal iq'ii tu q'u fariseo tuch' q'u q'esal aa txumb'al ti' u o'tla mantaar. Utz tal tu q'u chusulib' ech tza': —¿Kam toke' aas netechb'un tuch' q'u jajol ja'mel alkavaar utz, tuch' q'u aa paavla chaj aanima tzi'?— Texh te.

31 Utz tzaq'b'el tu u Jesusus ech tza': —Aatz q'u tiichajla aanima, ye'xhkam nisavsa aa tz'ak. Pek a' nisavsan q'u ya'v.

32 Tan yit' a' koj ul unchok jikomla aanima. Pek a' ul unchok aa paav sik'axa q'ul ipaav. Tan a' q'u'l nisavsan kuyb'al.— Texhtu'.

U jalb'al tib' u o'tla mantaar tuch' u b'a'nla chusb'al

33 Unchee' tal q'u vinaj tu u Jesusus ech tza': —¿Kam toke' aas tzuk'el nikuy iva'y q'ul ichusulib' u Xhan utz, tuch' q'u fariseo ti' iq'ilal isik'lel Tioxh? Pek aatz q'ul achusulib' tzi', ye' nikuy iva'y. Va'l ko'n motx techb'une' utz, va'l ko'n motx tuk'a'e'.— Texh te.

34 Aatz u Jesusus tan, tal te ech tza': —Ye'kax ikuy iva'y q'u aanima q'u'l nisavsal ti' tilax tzumb'a'a tuul atil u xiak tixo'l va'l tzume'ya. **35** Pek toj nal uloj u tiempo aas saeesal b'en u xiak tixo'l. Ech analen tu u tiempo tzi'

^h **5.24** Aatz u yol “u K'aola va'l b'ennaj ko'n aanima” chia, a' nital je' tib' u Jesusus. Utz aya' u “Hijo del hombre” tu kastiya.

sikuy iva'y ti' iq'ilal sik'lel Tiohx.— Texhtu'.

36 Ech ik'am ti' ma'l kam u Jesuus utz, tal te ech tza': —Ye'xhab'il nib'anon aas satoksa ak' k'oo k'atz q'a'l oksa'm. Tan oj ech sab'anax tzi', sako'nb'uchax u ak' b'u'j. Utz sa'kojik'ulo'k ti' u q'a'l oksa'm. **37** Utz ye'xhab'il niaq'on ku' tu q'a'l tz'u'm u ta'l uuva majte va'l anal tela'. Tan oj ech sab'anaxi, saq'ixmu u tz'u'm tu visipk'u u ta'l uuva. Utz sapeq'xe'l.

38 Pek a' sa'aq'axku ku' u ta'l uuva va'l anal tela' tu ak' tz'u'm. Ech ela ko'xh b'a'n saelka.

39 Utz ye'xhab'il atix b'anon majte aas ta'xh ma't veet tuk'at u tx'amlal ta'l uuva, sa'tepajtachva u ta'l uuva va'l anal tela'. Tan nitale': «A' techal u tx'amlal ta'l uuva.» Chaj.— Texh u Jesuus.ⁱ

Vichoktu triigo q'u chusulib' tu ilanb'al q'ii

6 **1** Aatz i'an u Jesuus tu ma'l u ilanb'al q'ii, paal xo'l unjolol q'u chikob'e'm. Utz motx xe't itx'up vatz itriigo q'u

chusulib'. Nichisole'l ti' tiq'ab'utz, nichtechb'u.^j **2** Pek alax te tu unjolol q'u fariseo ech tza': —¿Kam toke' aas neb'an tu ilanb'al q'ii va'l yit' b'a'n koj vatz u kukostuumbre tz'ib'amal?— Texhtu'.^k

3 Utz tzaq'b'el tu u Jesuus ech tza': —¿Yetz sik'lemal tu u Yolb'al Tiohx setaq'o kam va'l i'an u Daviid tuch' q'u'l xamich ti' aas motx kam tu va'y? **4** Tan oko'p tu u totztiohx utz, ex tiq'o q'u txaal'a kaxhlaan tx'ix. Itx'a' tetz utz, taq' tetz q'u'l imol, k'uxh yit' aq'ich koj tzii aas ab'il ko'xh satx'a'on. Pek ta'xh q'u oksan yol vatz Tiohx satx'a'on.— Texhtu'.^l

5 Utz tal paj ech tza': —Aatz u K'aola va'l b'ennaj ko'n aanima, q'esala tatin vatz u ilanb'al q'ii majte.— Texhtu'.

Vib'antu b'a'n u Jesuus tu ma'l u vinaj tu ilanb'al q'ii

6 **Unchee'** aatz paj i'an tu va't ilanb'al q'ii, oko'p u Jesuus tu u atib'al chusb'al tetz u o'tla mantaar. Nichichusune'. Utz

ⁱ **5.36-39** Atil toke' k'uxh yolon u Jesuus ti' u tz'u'm tuch' ti' u ta'l uuva. Echa' u tx'amlal ta'l uuva, a' nik'am ti' taq'o u o'tla txumb'al, u o'tla mantaar. Aatz u ta'l uuva anal tela', a' nik'am ti' u b'a'nla chusb'al va'l anal iq'omich tu u Jesuus. Aatz u q'a'l tz'u'm, a' nik'am ti' q'u aanima niman tetz u o'tla mantaar. Pek aatz u ak' tz'u'm, a' nik'am ti' q'u aanima q'u'l saniman u b'a'nla chusb'al.

^j **6.1** Choktaj u Deuteronomio 23.25.

^k **6.2** Tiira sib'la txaal' vatz q'u q'esal uq'ayb'al oj sauch aq'on tu ilanb'al q'ii. A' nib'enku ti' va'l nital u o'tla mantaar tuch' q'u tz'ajsab' tetz, aya' Vikostuumbre Q'u Israeel Tz'ib'amal.

^l **6.4** Choktaj u Samueel I 21.1-6; u Leviitico 24.9.

atich ma'l u vinaj tzi', ye' nich-iyikun u seb'al iq'ab'. **7** Ech aatz q'u aa txumb'al ti' u o'tla mantaar tuch' q'u fariseo, nich-motxik'aab'a u Jesusus. A' isa' samotxtile' satzib'an b'a'n tu u vinaj tu ilanb'al q'ii tzi'. Ech sacheei kam ti' si'chmotxixochva tala.

8 Pek aatz u Jesusus tan, tootzajich kam va'l nichtitz'a q'u vinaj tzi'. Utz tal tu u vinaj va'l ye' nichiyikun unpaq'il iq'ab' ech tza': —Lakpen utz, oken tu kuxo'l.— Texh te. Ech ilakpu u vinaj tzi', txake'i.

9 Utz tal tek u Jesusus tu q'u aanima ech tza': —Sunch'oti ma'l kam sete. ¿Ab'iste va'l b'a'n vatz u mantaar tetz u ilanb'al q'ii? ¿A' tzik a' va'l sab'anax ma'j b'a'n il oj ma'j maaloil? ¿A' tzik a' va'l sa'aq'ax tiichajil, pek oj aal saeesal tiichajil?— Texhtu'.

10 Ech isaji kajay q'u aanima q'u'l atich ti'aj chaj utz, tal tu u vinaj ech tza': —Yuj vaq'ab' tzi'.— Texh te. Ech iyuj viq'ab' u vinaj utz, yakich i'an b'a'n. **11** Ech motx pultu taanima q'u fariseo tu k'a'nal, tuch' q'u aa txumb'al ti' u o'tla mantaar. Utz nich-tekmotxiyol tib'ilaj aas kam si'an tu u Jesusus.

Vitxaat kab'laal q'ul ichusulib' u Jesusus

12 Unchee' aatz i'an tu q'u q'ii tzi', b'enje' u Jesusus vi' ma'l muunte. Ex iq'ila isik'le Tiohx. Ma'l aq'b'al ipaasa ti' iq'ilal isik'le Tiohx tzi'. **13** Utz aatz q'iilich teku'en, isik'le ul kajay q'ul ichusulib' k'atza. Ech itxaa el kab'laal tixo'l. “Chaj” ib'ii toksa.^m

14 Itxaa u Xhim, va'l Lu' chu te'l majte, tuch' u Lixh vitza'q'.

Ant a' u Jacobo, u Xhan, u Felipe, u Bartolomee,

15 u Tio, u Maxh, u Jacobo, vik'aol u Alfeo, u Xhim, va'l atich ok xo'l q'u cananista.ⁿ

16 Antu u Judas, vitza'q' u Jacobo utz, tuch' u Judas, u aa Cariote va'l k'ayin u Jesusus.

Vib'antu b'a'n u Jesusus tu sib'al ya'v

17 Ech k'asu'l tuch' q'u'l itxaa tzi'. Utz motx ilan tu ma'l u chaq'aala. A' imol sib'al q'u niman tetz tuch' tere'n mam tenam. Atia aa Judea. Atia aa Jerusaleen. Antich aa Tiro tuch' aa Sidoon tzi' mar. Aya' q'u'l ma'tich tul ti' tab'il u Jesusus utz, ti' sab'anax b'a'n te tu q'ul

^m **6.13** Aatz u yol “chaj”, anko'xhtu' u yol “apóstol”. Pek aye'n vixe' tu u yolb'al griego. A' nital unjolol q'u chusulib' itxaa u Jesusus xo'l q'u niman tetz. Samotx'ental paal u b'a'nla chusb'al.

ⁿ **6.15** Aatz u yol “cananista”, ib'iich q'u aanima q'u'l nichxe'k'ulan viq'atb'al tzii q'u aa Roma. Anko'xhtu' va'l “Zelote” majte.

iyaab'il. **18** Antu opon q'u'l nich-tuleb'el tu q'u tioxhil tx'i'li'inaj majte. Utz motx b'anax b'a'n te tu u Jesusus. **19** Ech kajay q'u aanima nichb'anon ya'l it'okax ok u Jesusus tan, nojchit atil viyak'il vixamlil u Tiohx k'atza. Utz nichib'an b'a'n kajay q'u ya'v taq'o.

U nojla chi'b'ichil

20 Unchee' isaji opon q'ul ichusulib' u Jesusus utz, tal ech tza':

—Chi'b'eb'al etetz ab'iste ex, ex me'b'a' tan, etetz viQ'esalail u Tiohx.^o

21 Chi'b'eb'al etetz ab'iste ex neva'y cheel tan, sa'nalpaalex tu vetacha'v. Chi'b'eb'al etetz ab'iste ex netoq'e' tan, sa'naltze'nex tu txuq'txunchil.

22 Chi'b'eb'al etetz oj sako'xh-taq'an ichi'na'n ik'u'l aanima seti' utz; satelab'eka'ex; ye'k etxa'k te si'ane'; siyoq'ex.

Utz tiira ye'xtxoj ex satale'. Loq' ti' ko'n etatin k'atza u K'aola va'l b'ennaj ko'n aanima.

23 Pek txuq'txunojex, chi'b'ojex tu q'u q'ii tzi'. Tan mam choob'al sek'ul tu Amlika.

Tan echat ko'xh nichian q'ul ik'uy imam tu q'u alol tetz u yolb'al Tiohx o'tene atzi'.^p

24 Pek ech koj ex tx'iiol iq'ii, tilayol saya'k'ex tan, nek'ul etetz cheel.

25 Tilayol saya'k'ex ab'iste ex nepaal tu vetacha'v cheel tan, sa'nalva'yex.

Tilayol saya'k'ex ab'iste ex netxuq'txun cheel tan, sa'naletal txumleb'alla chaj yol utz, so'oq'ex.

26 Tilayol saya'k'ex untz'oj ni'xhtoksa eq'ii u tenam kajayil tan, echat chit nichian q'ul ik'uy imam tu q'u chulin alol tetz u yolb'al Tiohx.

Vik'uchax u b'a'n timer tu q'u koontra

27 Pek nival sete ab'iste ex, netab'i'in cheel tza'. Tiiiojex ti' q'ul ekoontra seb'ane'. B'antaj b'a'n timer tu q'u'l nichik'ulanex.

28 Altaj b'a'n timer yol ti' q'u'l nialon tz'ejb'al tzii yol seti'. Utz q'ilataj sik'letaj Tiohx ti' q'u'l kam ko'xh nichuli seti'. **29** Ab'il sapaq'on ok unpaq'il txala etzi', pilq'utaj ok va't siatz. Utz ab'il lamaaon vechake't, aq'tajka vekamiisa te majte. **30** Ab'il sijaj ma'j kam sete, aq'tajka te. Utz ab'il kam ma'j etetz simaae', ye' ko'xh etal te aas siq'aavixsa sete.

31 Tan kam kajay q'u b'a'n timer esa'

^o **6.20** Choktaj U Tio 10.1-4. Aatz u yol “viQ'esalail u Tiohx” nital tza', aya' va'l “reino de Dios” tu kastiya.

^p **6.23** Choktaj u Croonicas II 36.16.

si'an q'u aanima sete, echat seb'an te majte.

32 Tan oj ta'xh tii'ex ti' q'u'l tii seti', techal koj chit va'l neb'ane' tzi'. Tan echat ko'xh ib'anon q'u aa paavla chaj aanima, nib'an tii ti' q'u'l b'a'n te majte. **33** Utz oj ta'xh neb'anvu b'a'n'il tu q'u'l nib'anon b'a'n'il sete, techal koj chit va'l neb'ane'. Tan echat ko'xh ib'anon q'u aa paavla chaj aanima. Ta'xh b'a'n tu q'u'l b'a'n te. **34** Utz oj ta'xh netaq' ik'am q'u'l so'ole' ti' iq'aavixsale' netile', techal koj chit va'l neb'ane' tzi'. Tan echat ko'xh ni'an q'u aa paavla chaj aanima tib'ilaj majte. Ta'xh nitaq' ik'am q'u'l nitile' aas saveeti siq'aavixsa.

35 Pek aatz ex, tii'ex ti' q'u'l nikoontainex. B'antaj b'a'n'il te. Utz aq'taj k'am majte. Loq' yit' a' koj sech'ia ek'ultu mal' kam ti'. Ech nim veja'mel si'ane'. Utz nojchit ex ik'aol ime'al u T'ankin Tiohx si'ane'. Tan tiira jik u Tiohx tu q'u'l ye'xh b'oj nik'ama-b'en q'u kam. Utz b'a'n tu q'u onkonla chaj aanima. **36** B'antaj-ex txumul vatz, echa' u kuTat. Tan tiira txumul vatz.

**Ye'xtxoj yolán aanima
ti' kam ni'ane'**

37 Ye' ko'xh eyol aanima oj niyolpu sevatz, ech ye'k sitx'ol enujul u Tiohx. Ye' ko'xh etz'ej paav ti' emol, ech ye'k sätze'jax paav seti' majte. Kuyunojex, ech sakuylex. **38** Utz noj

ichajpe'l etetz, ech sa'aq'ax etetz majte. B'a'nla paab'al so'ok seti'; b'oono inooe'; tiira je'naj ivi'. Tan kam chit va'l setaq'e', echat sa'aq'ax sete.—Texh u Jesusus.

39 Unchee' tal ma'l u k'amich yol u Jesusus tu q'u chusulib' majte. Tal te ech tza': —¿Satz i'ane' saiq'ol ib'ey ma'l moy tu va't moy? Tan oj ech si'ane', ela sachajpu b'en tu jul atzi'. **40** Utz yit' paalnaj koj tijle'm u chusulib' vatz u chusul tetz. Pek anal sitx'ak u chusul tetz aas tiira ma't ichusax b'a'n'il.

41 Utz ¿kam toke' aas a' chit tii nasaji iyolpu amol saatz ti' mal' tal kam? Utz ye'xhat ni'enku see aas paalchu q'u kam niyolpik'axh siatz. Echa' ma'l juy ch'is niil tu b'aq' iatz amol. Pek aal ye' niil u mam tze' atil tu val eetz. **42** Ye'k si'ane' setal temol ech tza': «Aq' tzii saveesa elu'l ma'l u juy ch'is taatz tzi'.» Chajex. Tuul aal ma'l mam tze' at oko'p tevatz. Utz ye' niveet esajin taq'o. ¡Ka'vatz! Eesataj elu'l u mam tze' tevatz b'axa, ech si'an b'a'n esajine'. Ech nal sa'tek-veeti setal telu'l u juy ch'is tivatz vemol.

**U tootzajil q'u aanima
tu q'u'l ib'anone'**

43 Utz ye'xh b'oj si'ane' aas ye'xtxoj ivatz u b'a'nla vatzomla tze' sataq'e'. Utz ye'k si'an majte aas b'a'n ivatz u ye'xtxojla

vatzomla tze' sataq'e'. **44** Tan a' ni'ilchik u tze' tu vivatz. Echa' u viikuxh. Sa'koji'ane' sachee ti' u paal ch'i'x. Utz sa'koji'ane' sachee uuva ti' u vaini'x.

45 Echat u b'a'nla aanima. A' nik'uchvu tu vib'anone' aas atil u b'a'nil xe' taanima. Pek aatz u onkonla aanima, tu vib'anone' nik'uchvu majte aas u onkonil atil xe' taanima. Tan kam va'l atil tu taanima u aanima, a' va'l nije'ul titzi'.

Vik'amtu ti' ka'va'l otzotz u Jesusu

46 ¿Kam toke' netal ve?: «unB'aal, unB'aal» che'ex. Pek ye' neb'an q'u'l nival sete.

47 Tan aatz kajay q'u'l nitul sun-k'atza, nitab'i vunyol utz, nib'an b'anol tetz. Utz ech b'anel taq'o va'l i'an ma'l u vinaj atzi'.

48 I'an totzotz. Ik'ot viku'eb'al. Sib' b'eni i'ana. Utz a' taq'vu je' vitz'achil vi' ma'l mam sivan. Ech k'uxh el nima', ipaq'o'k tib' ti' u otzotz tzi', ye't ole' ti' iyikune'. Tan axhib'i b'oono ije' vi' u mam sivan.

49 Pek aatz q'u'l ye' ni'an b'anol tetz q'ul unyol, ela tuch' va't u vinaj atzi' va'l vi' tx'ava' ko'n taq'vu je' u totzotz. Ye't taq' b'en itz'achil tu tx'ava'. Ech aatz el u nima', ipaq'o'k tib' ti' utz, ku'i. B'oono isotz sotzi.— Texh u Jesusu.

Vib'antu b'a'n u Jesusu tu u taq'onom ma'l u q'esal sol

7 **1** Unchee' aatz ya' iyolon u Jesusu tu q'u' aanima, b'en tek tu Capernaum. **2** Utz atich ma'l u vinaj tzi' si'chtexhel ik'u'l tu yaab'il. Taq'onomich ma'l u q'esal sol. Aya' ma'l u taq'onom va'l tiira tiich chit ti'.^q **3** Ech aatz tab'i itziil u Jesusu u q'esal sol, oora ichaju'l unjolol q'ul iq'esal q'u' Israeel tzixe'. Ul ijaj b'a'nil te aas su'lib'an b'a'n tu u taq'onom. **4-5** Ech motx ul q'ul iq'esal q'u' Israeel xe' u Jesusu. Utz tiira ijaj chit b'a'nil te ech tza': —Tiira b'a'n ik'u'l u capitaan ti' u kutenam tza'. Aal aq'el je' ma'l atib'al taq'o, chusb'al tetz u o'tla mantaar. Ech ni'xhik'ulo'k ti' aas saaq' te kam va'l nijaj see.— Texh te.

6 Ech b'en u Jesusu ti'. Utz aatz nichtekinajab' k'atz u atib'al, ichaju'l unjolol tamiigo u q'esal sol xe' u Jesusu. Ul tal te ech tza': —UnB'aal, ye' ko'xh chiinaxh tu ulchil. Tan ye' ni-k'ulo'k vi' aas so'oko'p'axh tu vtotzotz. **7** Echtzixe't ye'n oponin tzaxe' tan, ye' nik'ulo'k vi'. Pek al ko'n vayol. Ech si'an b'a'n u vaq'onom. **8** Tan echa' in. Atil-ko'nok'in jaq' imantaar unq'esal. Utz ato'k sol jaq' unmantaar majte. Utz aatz nival tu ma'j: «Kuxh tza'.» Chi'in te. Utz

^q **7.2** Aatz u q'esal sol nital tza', ela tuch' ma'l capitaan. Tan atil ma'l 100 sol jaq' imantaar; “centurión” ib'ii tu kastiya tan, iq'esal 100 sol. Aatz u yol “aq'onom” tza', aya' u “esclavo” tu kastiya.

nib'ena'. «Ni'axh tza'.» Chi'in tu va'tioj utz, nitule'. Utz nival tu va't vaq'onom: «B'an va'l tza'.» Chi'in te. Utz ni'ane'.— Texh te.

9 Ech techal chit u yol tab'i u Jesus tzi'. Utz yakich tz'ejxoj ik'u'l taq'o. Ech ipilq'u tib', isaji q'u aanima q'u'l xamich ti'. Tal te ech tza': —Nojchit nival sete aas ye'saj viltu ma'j aanima Israeel, aas tiira k'ujlel ik'u'l vi' echa' u puera vinaj tzi'.— Texhtu'.

10 Ech aatz tek q'aavopon q'u chaj tu atib'al, b'a'nich tek u aq'onom va'l ya'vich.

U q'aavtitz'pixsal ma'l u kamnaj

11 Xamtich tek tuul, b'en u Jesus tu u tenam Naiin. A'ich imol q'u chusulib'. Utz mam tenam xamtich ti'. **12** Aatz motx opon naja'ch u jub'al, u okeb'al tu u tenam, tuul nichtiq'ol elu'l ma'l u kamchil. Se'nmujaxoj. Titz'inich ma'l u txakay ixoj. Utz ta'xhich ma'l vatz titz'in atiche. Utz sib'al aanima xamich ti', q'u'l tu u tenam tzi'. **13** Ech txumax iatz u txakay ixoj tu u Jesus aas tilta'. Ech iq'ila utz, tal te ech tza': —Ye' ko'xh oq'axh.— Texh te.

14 Ech ixaan opon u Jesus utz, it'ok u cheleb' tetz u kamchil. Ech txake' tek q'u chelen tetz. Tal u Jesus tu u kamnaj ech tza': —Xiak, axh nivalaxh, lakpen.— Texh te.

15 Ech q'aav itz'pu u xiak va'l ma'tich ikame'. Xe't tek iyolone'. Ech aq'ax tek tu vinan. **16** Ech

motx xo'v aanima kajayil. Utz xe't motx toksa iq'ii Tiohx. Nichtal ech tza': —iNojchit ma'l techalla alol tetz u yolb'al Tiohx cheey tu kuxo'!! ¡Ulyu quxe' tu u Tiohx o' itenam!— Texhtu'.

17 Ech pax chit paal itziil u Jesus tikuenta kajay u Judea tuch' q'u tenam sinaja'ch.

U taltu u Jesus aas a' viTxaalom u Tiohx

18 Unchee' alax tek kajay q'u kam tu u Xhan tza'. Q'ul ichusulib' alon te. Ech isik'le ka'va'l ichusulib' u Xhan. **19** Utz ichaj b'en xe' u Jesus ti' ich'otil te ech tza': —«¿Axh tzik viTxaalom u Tiohx va'l sa'chit'uli? Pek oj yit' axh koj utz, sakuch'ia va'te.» Chia.— Texh te.

20 Ech aatz motx opon xe' u Jesus, tal te ech tza': —Vetichaju'lo' u Xhan tzaxe', u b'anol vautiismo. Ul kuch'oti see taq'o: «¿Axh tzik viTxaalom u Tiohx va'l sa'chit'uli? Pek ¿oj yit' axh koj? Utz sakuch'ia va'te.» Chia.— Texh te.

21 Unchee' aatz u Jesus, sib'al ya'v i'an b'a'n te tu u mu'k'ul tzi'. I'an b'a'n tu q'u'l atich ok tioxhil tx'i'li'inaj k'atza. Utz sib'la moy isajinsa. **22** Ech tzaq'b'el tu u Jesus ech tza': —B'enoj etal tu u Xhan kam q'u kam netile' etab'i tza': «Tan nitekisajin q'u moy. Nitekixaan q'u ko'x. Niteki'an b'a'n q'u ch'a'k'i'. Nitektab'in q'u chakan. Niq'aavtitz'pixsal kamnaj. Utz nitektab'i u b'a'nla chusb'al q'u me'b'a'.

23 Utz chi'b'eb'al tetz va'l ye' nika'tziun vi'.» Chajex te.— Texh u Jesusus.^r

24 Unchee' aatz tek k'asu'l q'ul ichaj u Xhan, xe't iyolon u Jesusus ti' u Xhan tu q'u tenam ech tza': —¿Kam b'anel titxum-b'al u vinaj va'l ex etil tu tz'inlich tzaji tx'ava' b'atz'i? ¿Ech tzik a' ma'j aa aas va'l ko'xh ib'en sunchaj jalil tu kaji'q'? Ye'ka. **25** Pek ¿kam chit ex etile'? ¿A' tzik ex etil ma'j vinaj aas toksa'm ijlenal ato'k taq'o? Ye'ka. Tan aatz q'u'l b'a'nla chaj oksa'm ato'k taq'o, techal tatine'. Aye'n tu q'u tatib'al ijlenal. **26** Loq' ¿kam chit ex etile'? ¿Ma'j tzik alol tetz u yolb'al Tiohx? B'a'ntan a' i. Utz nival sete aas aal nim tatin vatz tere'n q'u alol tetz u yolb'al Tiohx. **27** Tan a' va'l tz'ib'amalka u yol ti' ech tza':

«Sunb'axab'sa b'en vunchaj saatz. A' sapaxsan itziil val ooponb'al. Echa' ib'anax tuch b'ey saatz si'ane'.» Chia.^s

28 Tan nival sete aas ye'xh-ab'il ko'xh va'toj paalchu tijle'm vi' u Xhan, u b'anol vautiismo xo'l kajay q'u aanima alamal. Pek loq' k'uxh echi, aatz q'u'l ch'oo ko'n u tijle'm tu viQ'esalail u Tiohx, paalchu tijle'm vi' u Xhan tzi'.— Texhtu'.

29 Ech ta'xh tab'i u kam q'u tenam tza', tuch' q'u jajol ja'mel alkavaar, motx txuq'txuni tan, motx inima vinujul tal u Tiohx. Tan ma't motx i'an ivautiismo echa' va'l tal u Xhan.

30 Pek aatz q'u fariseo tuch' q'u aa txumb'al ti' u o'tla mantaar, motx ko'n teesa iq'ii vixumb'al u Tiohx tzi'. Ye't motx inima kam va'l titz'a u Tiohx ti'. Tan ye't ko'n motx i'an ivautiismo, echa' va'l tal u Xhan.

31 Tal tek u Jesusus ech tza': —¿Kam b'oj sunk'am ti' aas ela tuch' q'u aanima tu u tiempo tza'? **32** Ela tuch' q'u talaj nitxa' atzi' aas ch'uxhlel tu k'ayib'al. Utz niqetunsa b'en talax timol ech tza': «Vetkuxuli aa, pek ye'n b'ixex. Txumumb'al kub'itz vet-b'itz'o', pek ye'n oq'ex tu txumu'm.» Chia.

33 Tan ul u Xhan, u b'anol vautiismo, ye't itx'a' kaxhlaan tx'ix utz, ye't tuk'a ta'l uuva. Utz netal ti': «Atil tioxhil tx'i'li'inaj k'atza.» Che'ex.

34 Utz aatz cheel, ulyu u K'aola va'l b'ennaj ko'n aanima utz, nitechb'une', nituk'a ta'l uuva. Utz netal ti': «Ulyu ma'l u vinaj ye'k chit iya'eb'al tu echb'u'm utz, ti' tuk'al ta'l uuva. Nimolo tib' tuch' aa paav utz, tuch' jajol ja'mel alkavaar.» Che'ex. **35** Pek aatz vitxumb'al u Tiohx, a' ni'ilchik tu vib'anon q'ul ik'aol ime'al.— Texhtu'.

^r 7.23 Choktaj u Isaias 29.18-19; 35.5-6; 26.19; 61.1.

^s 7.27 Choktaj u Isaias 40.3-5; u Malaquias 3.1.

**Vikuyax ipaav ma'l u ixoj
tu u Jesusus**

36 Unchee' aatz i'ana, savsal u Jesusus tu ma'l u fariseo. Tal te se'ntx'a'n tzixe'. Ech b'en u Jesusus otzotz tzixe' utz, ok vatz meexha. **37** Ech opon ma'l u ixoj k'atz u Jesusus, ma'l aa paavla ixoj tu u tenam tzi'. Iq'omich ma'l tal b'a'nla tz'aj taq'o. Tx'umq'ixsab'al atil tuul. Tan tab'i aas nichitx'a'n u Jesusus xe' u fariseo. ^t **38** Utz atin ti' iqu' u Jesusus xe'aj tajan. Ech xe't toq'e'. Tak'sa q'u tajan u Jesusus tu q'u ta'l b'aq' iatz. Utz nichisuu tu xi'l ivi'. Nichitz'utz' q'u tajan. Utz iqook u tx'umq'ixsab'al ti'. **39** Ech ta'xh til u kam u fariseo tzi', tal tu taanima ech tza': —Oj nojchit alol yolb'al Tiohx va'l tzi', satootzaji koj atzi' aas aa paav u ixoj va'l nikanon ok tzi'.— Texhtu'.

40 Ech tal tek u Jesusus tu u fariseo ech tza': —Xhim, atil ma'l kam saval see.— Texhtu'.

Tal u Xhim ech tza': —Ala chusul.— Texh te.

41 Tal u Jesusus te: —Atich ma'l u vinaj atich itx'oj ka'va'l aanima tzixe'. Ma'l, ija'mel 500 aq'onib'al q'ii itx'oj atiche. Aatz va't, ija'mel 50 aq'onib'al q'ii

itx'oj. **42** Aatz ka'va'l q'u vinaj tzi' tan, ye't motx ole' ti' icheea' kani'ch ichool q'u'l itx'oj si'ane'. Utz kuyax q'ul itx'oj sika'b'il. Pek ala, çab'iste ma'l tu ka'va'l q'u vinaj tzi' sa'xhik'ama tu u b'aal itx'oj?— Texh te.

43 Tzaq'b'u u Xhim, tal ech tza': —A' chit maas sak'amab'eni va'l sib'al itx'oj vetkuyli.— Texhtu'.

Utz tal tek u Jesusus te ech tza': —Ee', echi. Aya' va'l naale' tzi'.— Texh te.

44 Tuul ipilq'u b'en tib' tinujul u ixoj utz, tal tu u Xhim ech tza': —çMatz iillu va'l veti'an u ixoj tzi'? Tan k'uxh taatib'al vet'ulk'in utz, aal ye'n aaq' vaa' tx'aab'al vajan. Pek aatz u ixoj tzi', vettak'sal vajan tu u ta'l b'aq' iatz utz, nisuu tu u xi'l ivi' tzi'. **45** Ye'xhkam vet-atz'utz'in. Pek aatz u ixoj tzi', ye'saj iya' ti' itz'utz'ax vajan jank'ax vuku'l tza'.

46 Ye'xhkam vetaqoo je' aseite tunvi'. Pek aatz u ixoj tzi', vet-toksal tx'umq'ixsab'al ti' vajan. ^u

47 Ech toke' nival see aas kuyel kajay q'ul ipaav k'uxh sib'al. Ech sib'al nik'amab'ene'. Pek ech koj va'l b'iil ko'n ipaav ni-kuyaxe', b'iil ko'n nik'ama-b'ene'.— Texhtu'.

^t **7.37** Aatz u tal b'a'nla tz'aj nital tza', a' itx'ava'il ma'l u tx'anella sivan “alabastro” ib'ii tu kastiya. Sajsoi'. Kolb'al tetz tx'umtixsab'al.

^u **7.45-46** Aatz ni'an u b'aal otzotz aas nitopon iq'ilanal, nipaasa b'oj aseite olivo tivi' viq'ilanal. B'enchimal yuuch u aseite tuch' tx'umq'ixsab'al. Ech q'u kostuumbre xo'l q'u aanima tzi'. Ech a' va'l nital u Jesusus tu u Xhim tzi' aas kantu' ye't i'an kostuumbre te tetz q'ilanal. Aal paarten b'anon.

48 Utz tal tek tu u ixoj ech tza': —Kajay q'ul apaav kuyel.— Texh te.

49 Ech aatz tere'n q'u aanima q'u'l oknajich tuch' vatz meexha, xe't motx tal tib'ilaj ech tza': —¿Kam tek tijle'm va'l tzi' nitale' aas nikuy paav majte?— Texhtu'.

50 Pek tal paj u Jesusus tu u ixoj ech tza': —Ti' vik'uje' ak'u'l vi' vetchitp'axh tu q'ul apaav. Kuxh, tx'anel ab'ena'.— Texh te.

Vichusun u Jesusus tuch' q'ul ichusulib' tulaj tenam

8 1 Unchee' xamtich tek tuul, nichipaal u Jesusus tu q'u tenam tuch' tu q'u talaj tenam ti' ipaxsal paal u b'a'nla chusb'al tetz viQ'esalail u Tiohx. A' imol kab'laal q'ul ichusulib'. 2 Utz antu ka'xva'l ixoj xamich ti' majte. Aya' q'u'l ma'tich i'antu b'a'n tu yaab'il. Utz atia ma'tich tel tioxhil tx'i'li'inaj k'atza. Atich u Li' tixo'l, u aa Magdala, va'l ma'tich tel jujva'l tioxhil tx'i'li'inaj k'atza. 3 Antu u Xhiv, u tixoj u Chuza. Aatz u Chuza tzi', atich tijle'm k'atz u ijlenal Herodes. Antich u Xhuxh utz, tuch' unjot ixoj, aq'olich tetz u Jesusus kam nichisavsa tan, atich ime'b'i'l.

Vik'amtu ti' ma'l chikol u Jesusus

4 Unchee' mam tenam imol tib' ti' u Jesusus. Til chaj ko'xh tenam motx k'asku'l. Utz ik'am

ti' kam u Jesusus tu vichusun ech tza':

5 —Aatz i'an ma'l u chikol, b'en tu chiko'm. Ex ichik u tia. Utz tuul nichimak' paal u triigo tu aq'onib'al, atia a' ku'k tu b'ey. Ech tzeq'e'yulka. Utz motx ko'n ex tzotiloj tu q'u tz'ichin tu amlika. 6 At u ia a' ku'k vi' sivan. Utz ta'xh itz'pi, tzaji. Tan yit' lo'lochich koj tatine'. 7 Utz at u ia, a' ku'k xo'l ch'i'x. Ech aatz q'u ch'i'x q'u'l ela itz'pu tuch', isotzsa. 8 Pek aatz untante, a' ku'k tu b'a'nla tx'ava'. Utz itz'pi, ech vatzini. 100 ivatz taq'a.— Texh u Jesusus.

Ech ta'xh tal q'u yol tzi', q'eq'u'm chit talax i'an ech tza': —¿Ab'iste ex niab'in q'u yol tza', nimataj!— Texhtu'.

9 Ech ch'otil te tu q'ul ichusulib' ech tza': —¿Kam u tokeb'al q'u kam vetak'am ti' tzi'?— Texh te.

10 Tzaq'b'el tu u Jesusus ech tza': —B'a'n ex tan, aq'el tzii sete aas setootzaji u tokeb'al q'u kam q'u'l ye' ootzajimal ti' viQ'esalail u Tiohx. Pek ech koj q'u aanima tzi', yit' vatzsaj koj sa'alax te. Unjolol kam sak'amax ti', ti' talchu te. Ech k'uxh sasajini, sa'-kojikan tilaxe' kam nisaji. Utz k'uxh satab'i, sa'kojpaal itxumb'al tuul kam va'l satab'i.^v

11 Pek a' u tokeb'al u yol tza' va'l vetunk'am ti' talax u chikol. Aatz u ia, a' nik'am ti' u yob'al Tiohx. 12 Ech aatz u ia

^v 8.10 Choktaj u Isaías 6.9-10.

ku' tu b'ey, a' nik'am ti' u aanima va'l nitab'i u yolb'al Tiohx. Pek niko'nulsotzsaloj sik'u'l tu u tx'i'li'inaj. Ech ye'k sinima utz, ye'k sachitpi tu paav. **13** Aatz u ia va'l a' ku'k vi' sivan, a' nik'am ti' u aanima va'l nitab'i u yolb'al Tiohx utz, tuch' txuq'txunchil nik'ule'. Pek ye' b'ennaj taq'il. Ma'l ko'xh tiempo ninima u yolb'al Tiohx. Utz aatz nitul ma'j tza'lla kam ti', nitelka. **14** Aatz u ia va'l ku' xo'l ch'i'x, a' nik'am ti' u aanima va'l niab'in u yolb'al Tiohx. Pek niko'nisotzsa b'en sik'u'l ti' q'u ela'okchil, ti' q'u tx'iib'al q'ii, ti' q'u achva kam tu u vatz tx'ava' tza'. Ech ye' niq'anb'u tu u tatin k'atz u Tiohx. **15** Pek ech koj va'l ku' tu b'a'nla tx'ava', a' nik'am ti' q'u aanima q'u'l b'a'n taanima. Jikom nik'ul u yolb'al Tiohx va'l nitab'i. Ech b'enamen nik'uche' aas kolel taq'o. Echa' u ia aas b'enamen nivatzin vitze'il.

Vik'amtu ti' ma'l u txijtxub'al u Jesusus

16 Ye'xhab'il nib'anon aas nimatx txijtxub'al utz, sako'n-ijupi tu ma'j kam. Ye'kax b'anli aas sa'aq'ax oko'p u txijtxub'al jaq' tx'ach. Pek a' niaq'axku je' vi' u tatib'al. Ech satil u tuul otzotz q'u aanima q'u'l nitoko'p, txijtxumal. **17** Tan ye'k ma'j mujich kam aas ye' koj sa'ab'ili. Utz ye'k ma'j kam sajutxil ib'an-axe' aas ye' koj saelu'l itziil.

18 Ech toke' at noj b'enku sete kani'ch tab'il u chusb'al neb'ane' tza'. Tan ab'il atil nal tetz, sa'aq'ax tere'n tetz. Pek ab'iste va'l ye'k tetz, loq' atil b'iil tetz aas nitale', sako'nmaale'l te.—Texhtu'.

Vichokax u Jesusus tu vinan tuch' tu q'u titz'in tatzik

19 Unchee' opon vinan u Jesusus tuch' q'ul itza'q'. Pek ye't veet ixaan opon k'atza ti' u mam tenam atiche. **20** Ech alax opon te ech tza': —Atil vanan tuch' q'ul atza'q' q'anal. Nisa'a satilaxh chi.—Texhtu'.

21 Tzaq'b'u tek u Jesusus ech tza': —Nojla a' unnan utz, nojla a' untza'q' q'u'l niab'in u yolb'al Tiohx utz, ni'an b'anol tetz.—Texhtu'.

Viya'sat u mam kaji'q' jab'al u Jesusus

22 Unchee' aatz i'an tu ma'l u q'ii, okb'en u Jesusus tu jukub' tuch' q'ul ichusulib' utz, tal te ech tza': —Paalobj'eno' sala b'en u choo tzi'.—Texhtu'. Ech motx b'eni.

23 Pek vat u Jesusus tuul nich-ixaan vi' u a'. Utz xe't ma'l mam kaji'q' jab'al vi' u choo. Utz va'lich tek iko'p a' tu jukub'. Xo'veb'alich teku'en. **24** Ech xaan opon q'u chusulib' k'atz u Jesusus, ik'assa. Tal te ech tza': —iChusul, chusul, toj b'enojo' tu a'!—Texh te.

Ech k'as tek u Jesusus utz, iyaa u mam kaji'q' jab'al tuch'

vipilq'a'txan u choo. Ech ya'i. Va'lich tek tachavan ikalkoch u a'.

25 Utz tal tek u Jesusu tu q'u chusulib' ech tza': —¿Kantu' ye' k'ujlel ek'u'l!— Texh te.

Aatz q'u chusulib', va'lich tek ixo've'. Utz tz'e'jx ik'u'l taq'o. Nichtektal tib'ilaj ech tza': —¡Ab'il techit u vinaj tzi' nitale'! ¡Tan niko'niyaa u mam kaji'q' jab'al tuch' u choo tzi' utz, nimalia!— Texh tib'ilaj.

Vib'antu b'a'n u Jesusu tu ma'l u vinaj aa Gaadara

26 Unchee' opon tek tu vi-tx'ava' q'u aa Gaadara, tinujul unpaq'it itzi'aj u choo tu Galilea. **27** Ech ta'xh elu'l u Jesusu vatz tx'ava', ul k'ulaxoj tu ma'l u vinaj tu u tenam tzi'. Atich ok tioxhil tx'i'li'inaj k'atza. Utz sib'alich tek tiempo tuul aas ye' nitoksa toksa'm. Utz yit' a' koj nichatinku tu otzotz, pek xo'l mujb'al kamnaj atichka. **28** Utz ech ta'xh til u Jesusu q'eq'uni. Peche' ku' siatz. Utz qetun taltu ech tza': —¿Kam asa' ve Jesusu iK'aol T'an kin Tioxh? ¡Nun'aj b'a'n il see, ye' ko'xh uulevansa'in!— Texhtu'.

29 Tan nichtojche'l u tioxhil tx'i'li'inaj u Jesusu k'atz u vinaj tzi'. Tan sib'ich tek tiempo ma'tich tok k'atza. Utz k'uxh nichiqitzax tu kadeena utz, nixeele'; niko'nirat' q'u qitzb'al tzi'. Utz nitiq'ol b'en tu tz'inlich tx'ava' tu u tx'i'li'inaj.

30 Utz ch'otil te tu u Jesusu ech tza': —¿Kam ab'ii?— Texh te.

Tal ech tza': —Ye' a'cheb'e unb'ii.— Texhtu' tan, sib'la tioxhil tx'i'li'inaj atich ok k'atza. **31** Utz kaanaich motx ijajtu q'u tioxhil tx'i'li'inaj tu u Jesusu aas ye'k sa'alax ib'en tu u mam jolob'txan. **32** Utz kavaal chit nichichokob'e tib' unjolol b'och vi' ma'l u muunte tzi'. Tiira sib'al'ixaan nichixeel tzi'. Ech ijajab'e u Jesusu q'u tioxhil tx'i'li'inaj aas sataq' tzii te so'ok k'atz q'u b'och. Utz aq'ax tzii te. **33** Ech el q'u tioxhil tx'i'li'inaj k'atz u vinaj tzi' utz, ok k'atz kajay q'u b'och. Utz ye'k chit talche', motx ex ik'on b'en tib' q'u b'och tzi' peepu taq'o, yakich tu choo. Ech motx jiq'mu tu a'.

34 Ech ta'xh til q'u xeen b'och, kam va'l ma'tich tuche', motx t'aspi k'asu'l. Utz ex tal u yol tu tenam tuch' tu q'u ja'jtze'. **35** Ech ul til q'u aanima kam va'l ma'tich tuche'. Ul k'atz u Jesusu. Utz motx til u vinaj va'l ma'tich tel q'u tioxhil tx'i'li'inaj k'atza. K'ujlich txala tajan u Jesusu. Tiira b'a'nich teku'en. Atich tek ok toksa'm. Ech motx xo'vi.

36 Aatz q'u aanima q'u'l ilon q'u kam tzi', motx tek tal tunjot q'u aanima q'u'l anal topone', kani'ch vib'antu b'a'n u vinaj va'l atich ok tioxhil tx'i'li'inaj k'atza. **37** Unchee' aatz tek q'u aanima q'u'l tikuenta u tx'ava' Gaadara tzi', motx ijaj b'a'n il tu u Jesusu aas saelk'asu'l tikuenta

q'ul itx'ava'. Tan techalich motx ixo've'. Ech ok u Jesusus tu jakub'. Q'aavk'asu'l tzi'.

38 Pek aatz u vinaj va'l ma'tich tel q'u tioxhil tx'i'li'inaj k'atza, ijajab'e u Jesusus aas sataq' tzii te ta'n saxamb'u ti'. Pek chajax ko'n k'asu'l tu u Jesusus. Tal te ech tza':

39 —Kuxh taatib'al. Utz ala kam u mam b'a'nil veti'anlu u Tiohx see.— Texh te.

Ech b'eni utz, xe't ipaxsa itziil tu kajay u tenam aas kam u mam b'a'nil i'an u Jesusus te.

U q'aavtitz'pixsal vime'al u Jairo

40 Unchee' aatz tek q'aavu'l u Jesusus, mam tenam k'ulun topone'. Va'l motx itxuq'txune' tan, kajay nichmotxch'ian.

41 Ech ul ma'l u vinaj k'atza, Jairo ib'ii. Q'esala tu u atib'al chusb'al tetz u o'tla mantaar. Peche' ku' vatz u Jesusus. Ijaj b'a'nil te aas se'en ti' tu toztotz.

42 Tan ya'vich vime'al va'l ta'xh ma'l. Kamal kab'laal iya'b' vime'al tzi'. Utz si'chtexhkami. Ech b'en u Jesusus ti'. Utz va'lich ipitax tu u mam tenam.

43 Utz atich ma'l u ixoj xo'l u mam tenam tzi', ya'vich. Kaj nichtel k'atza utz, ye' nichiya' ve'te'. Kab'laalich ya'b' ixete'. [Utz ma'tich isotszat kajay q'u tetz atiche ti' itz'akat tib'.] Pek ab'il koj nichtole' ti' itz'akale'.

44 Ech xaan opon ti' iqul u Jesusus. Utz ikano'k iju' u toksa'm. Ech yakich ib'an b'a'n; ya' tel u kaj k'atza.

45 Unchee' tal tek u Jesusus ech tza': —¿Ab'il va'l vetkanon ok u voksa'm?— Texhtu'. Loq' ye'xhab'il ma'j nichalon untz'oj vetit'oka.

Ech tal tek u Lu' te ech tza': —Chusul, «¿Ab'il va'l vett'okon-in?» Cha'axh. Utz, u mam tenam nipitonaxh tzi'. Tan va'l poch'-i'b'.— Texh te.

46 Pek tal u Jesusus ech tza': —Atil ma'l vetkanonok'in. Tan vetunnachla' aas elyu xamlil sunk'atza; veti'anlu b'a'n tu ma'l aanima.— Texhtu'.

47 Ech ta'xh til u ixoj, aas elu'l vatzsaj kam va'l i'ana, ul tek vatz u Jesusus. Va'l it'unt'u'-lan tule'. Peche' ku' siatz. Utz vatz tenam talva aas kam toke' ikano'k u toksa'm. Utz tala aas tu ko'xh unmu'k'ul i'an b'a'n.

48 Ech tal tek u Jesusus te ech tza': —Ti' ko'n vik'uje' ak'u'l vi' veta'anlu b'a'n txutx. Kuxh, tx'anel ab'ena'.— Texh te.

49 Unchee' tuul anko'xh nich-iyolon u Jesusus, ul ma'l aanima. A' k'asku'l tu otzotz xe' u Jairo, u q'esala tu u atib'al chusb'al tetz u o'tla mantaar. Ul tal te ech tza': —Kamyu vame'al. Ye' ko'xh akalab'tziuu ve't u chusul tzi'.— Texhtu'.

50 Tab'i u Jesusus utz, tal tu u Jairo ech tza': —Ye' ko'xh qeonaxh. K'uje'oj ko'n ak'u'l vi' tan, si'an b'a'n vame'al.— Texh te.

51 Ech aatz opon u Jesusus tu atib'al, ta'xh taq' tzii b'eno'k ti' to'otzotz u Lu', u Jacobo, u

Xhan, vitat tuch' vinan u ixviak. **52** Tuul nichmotxtoq' kajay q'u ilol ti'. Va'l ijiq'jo'lan ti'. Tal u Jesus ech tza': —Ye' ko'xh oq'ex. Tan yit' kamnaj koj. Vatchel ku'en atzi'.— Texhtu'.

53 Utz nichko'nteesal iq'ii ti' va'l tala. Tan tootzaj q'u aanima aas ma't ikame'. **54** Pek aatz u Jesus, itxay iq'ab' u ixviak utz, tal te ech tza': —Ixviak, lakpen.— Texhtu'.

55 Ech q'aavu'l taanxelal utz, oora lakpi. Tal tek u Jesus aas sa'aq'ax techb'ub'al. **56** Ech tiira tz'e'jx ik'u'l q'ul itxutx ib'aal u ixviak. Utz tal u Jesus te aas ye'xhab'il ko'xh e satalvu u kam tzi'.

**Vichajtu b'en kab'laal
q'ul ichusulib' u Jesus**

9 **1** Unchee' isik'le opon kab'laal q'ul ichusulib' u Jesus k'atza. Utz taq' tijle'm tuch' iyak'il ti' tojchal el tioxhil tx'i'li'inaj k'atz aanima utz, ti' teesal yaab'il. **2** Utz ichaj b'en ti' ipaxsal itziil viQ'esalail u Tioxh utz, ti' ib'anax b'a'n tu q'u ya'v. **3** Tal b'en te ech tza': —Ye'xhkam setiq'o b'en tetz eb'ey. Ye'k setiq'o eb'aara. Ye'k setiq'o etxim. Niko'xh etechb'ub'al. Niko'xh epuaj. Utz ye'k setiq'o untzumt etoksa'm. **4** Utz til lo'oponk'ex tu ma'j atib'al, kaaojex tzi'. Analen le'elk'asu'lex aas lak'asu'lex. **5** Pek oj til ma'j tenam ye' lak'ulaxk'ex,

k'asojulex tzi'. Pujitajke'l u pojoj tetajan. Techlal aas lako'ntila kam laya'ka.— Texh te.^w

6 Ech motx k'asu'l q'u chusulib'. Utz motx paal tu kajay q'u talaj tenam ti' ipaxsal itziil u b'a'nla chusb'al. Utz til ko'xh nichib'anvu b'a'n tu q'u ya'v.

7 Unchee' aatz u Herodes, u governadoor, nictexhisotz ik'u'l aas tab'i q'u kam nichian u Jesus. Tan atia nichalon: —U Xhan q'aav itz'pi xo'l q'u kamnaj.— Chia. **8** At nichalon: —U Elias cheeya.— Chia. Utz at nichalon: —Ma'j tu q'u o'tla alol tetz u yolb'al Tioxh a' q'aav itz'pia tzi'.— Chia.

9 Utz tal u Herodes ech tza': —Kutil el ivi' u Xhan vaq'o. Pek çab'il tek va'l nivab'i q'u kam ti' tzi'?— Texhtu'. Ech nichian ya'll satile'.

**U txaichil i'an u Jesus
ti' itx'a'nsal 5,000 vinaj**

10 Unchee' aatz tek q'aavu'l q'u chusulib' tu q'ul ichaj, motx chit tal tu u Jesus kajay q'u kam q'u'l i'ana. Ech ixaanse'l tib' u Jesus tuch'. Motx b'en tu ma'l u tz'intz'ochla tx'ava' tikuenta Betsaida. **11** Pek ta'xh tab'i q'u aanima aas til atilka, motx xamb'u b'en ti'. Ech k'ulax tu u Jesus. Utz tal viQ'esalail u Tioxh te. Utz nichib'an b'a'n tu q'u ya'v.

12 Unchee' aatz tek ku'q'ii, xaan opon q'u chusulib' k'atza

^w **9.5** Choktaj Q'u B'a'nla Chaj Kam B'anel (Hechos) 13.51.

utz, tal te tza': —Chaj b'en q'u aanima tzi'. B'enoj ichok techb'ub'al tuch' ivatb'al tu q'u talaj tenam, tuch' tulaj ja'jtze' tzian chaj b'en tzi'. Tan tu tz'inlich tx'ava' atilk'o'.— Texh te.

13 Loq' tal u Jesus te ech tza': —Aq'taj techb'ub'al tzexe'.— Texhtu'.

Utz motx tal ech tza': —Ye'xhjank'al echb'ub'al atil quxe'. O'va'l ko'xh kaxhlaan tx'ix tuch' ka'va't txay atile. Ech ta'xhtu', oj ye'k se'eno' ti' iloq'ax echb'ub'al tetz q'u tenam tzi'.— Texh te.

14 Tan kamal 5,000 ixaan q'u vinaj tzi'. Utz tal tek u Jesus tu q'ul ichusulib' ech tza': —Altaj ik'uje' q'u aanima ti' tanul tzi'. 50 ixaan unchaj tanul seb'ane'.— Texhtu'.

15 Ech chit motx i'ana. Tal ik'uje' q'u aanima kajayil.

16 Ech itxaytu o'va'l q'u kaxhlaan tx'ix u Jesus tiq'ab' tuch' ka'va't q'u txay. Utz sajin je' tu amlika. Taq' ta'ntioxh ti'. Ech ijatx q'u kaxhlaan tx'ix. Taq' tu q'ul ichusulib'. Utz aatz q'u chusulib', taq' tek tu q'u aanima.

17 Ech motx echb'uni sikajayil utz, motx nooi. Ech molax q'u'l chanani. Kab'laal txakatx elko'p.

U taltu u Lu' aas a' viTxaom u Tioxh u Jesus

18 Unchee' aatz i'ana, nich-iq'ila sik'le Tioxh u Jesus

xaannaj el. Utz atich q'ul ichusulib' k'atza. Ech ich'oti te ech tza': —¿Ab'il in nital q'u aanima tzi'?— Texh te.

19 Motx tzaq'b'u ech tza': —At nialon aas axh u Khan, u b'anol vautiismo. At nialon aas axh u Elias. Utz at nialon majte aas a' q'aav itz'pi ma'j q'u o'tla alol tetz u yolb'al Tioxh nitale'.— Texh te.

20 Tal u Jesus te ech tza': —Pek aatz ex, ¿ab'il in netale'?— Texh te.

Tzaq'b'u u Lu' utz, tal ech tza': —Akh viTxaom u Tioxh va'l su'uli.— Texhtu'.

U taltu u Jesus aas sakami

21 Ech tiira tal u Jesus tu q'u chusulib' aas ye'xhab'il ko'xh e satalvu u kam tzi'.

22 Utz tal te ech tza': —Ministeer sapaal u K'aola va'l b'ennaj ko'n aanima tu k'axk'o. Saixval tu q'u q'esal q'atol tzii tuch' tu q'u q'esal oksan yol vatz Tioxh utz, tuch' tu q'u aa txumb'al ti' u o'tla mantaar. Ech sakam taq'o. Loq' saq'aavitz'pu titoxva' q'ii.— Texhtu'.^x

23 Utz tal te sikajayil ech tza': —Oj ab'il sisa'a saok vi', imaj tib' ti' toksal tetz vitxumb'al. Siq'i' paalchil tu mam il tza'l vi' jun q'ii. Utz xamb'oj vi'. **24** Tan ab'il q'u'l ta'xh nititz'a u vatz iq'ii saj tu u vatz

^x **9.22** Aatz u Jesus, ye'xhkam nitale' aas: «In viTxaom u Tioxh.» Chi koj. Pek chajpaj nitale' aas “u K'aola va'l b'ennaj ko'n aanima”, a' nital je' tib'.

tx'ava' tza', tiira a' sitz'ej u atinchil tu b'enq'ii b'ensaj. Pek ab'il q'u'l k'uxh sitz'ej u vatz iq'ii saj vi', a' va'l sa'atin vatz iq'ii saj tu b'enq'ii b'ensaj.

25 Tan kam koj si'an kanaal u aanima k'uxh satetza u vatz tx'ava' kajayil tza', untz'oj a' sitz'ej u tatin tu u b'enq'ii b'ensaj. **26** Tan ab'il va'l sach'ixve'l vi' utz, sach'ixve'l ti' vunyolb'al, sako'nch'ixve'l u K'aola ti' majte, va'l b'ennaj ko'n aanima, aas lu'ul tu u techalla tijle'm utz, tu u techalla tijle'm viTat tuch' q'ul iaanjel. **27** Utz ni'xhtek'va'l sete, atil ka'vo'j oxvo'j ex cheel atzi', atilex tza', setil tul vi-Q'esalail u Tiohx aas ye'saj ekame'.— Texhtu'.

**Vichee u Moisees tuch' u Elias
k'atz u Jesusu**

28 Unchee' aatz ma'tich ipaal vaaxajil q'ii taltu q'u kam u Jesusu tzi', b'enje' u Jesusu vi' muunte ti' iq'ilal isik'lel Tiohx. Tiq'o b'en u Lu' ti', u Khan, tuch' u Jacobo. **29** Utz tuul nichiq'ila isik'le Tiohx tzi', jalpu tilon vivatz. Utz b'ens rib'kin saj q'u toksa'm. **30** Utz ye'k talche' chee ka'va'l vinaj k'atza. Aya' u Moisees tuch' u Elias. Utz nichiyolon tuch'.

31 Techalich ipaq'un ti'aj tu vitechalil u Tiohx. Utz a' nichiyol vikameb'al u Jesusu si'an tu Jerusaleen. Utz kani'ch vitzojpu

q'u kam si'ane'. **32** Utz kaanaich ikam u Lu' tu vata'm tuch' q'ul imol. Loq' motx til vipaq'un vitechalil u Jesusu tuch' ka'va'l q'u vinaj q'u'l txaklel k'atza.

33 Ech tuul nichtelb'en ka'va'l q'u vinaj k'atz u Jesusu, tal tek u Lu' te ech tza': —jChusul, aal b'a'n atilo' tza'! Ech sakub'an oxva'l muuab'al nachpiksab'al. Ma'l eetz, va't tetz u Moisees utz, va't tetz u Elias.— Texh te. Loq' ye' tootzaj kam nichtale'.

34 Ech tuul anko'xh nichtal u kam tzi', ku'l ma'l u sutz' tu amlika. Utz yakich motx okojka timuual; isuti ti'aj. Utz motx xo'vi aas kaa tuul.

35 Ech ab'il ma'l u yol tu u sutz', tal ech tza': —A' vunK'aol tii'in ti' atzi'. A' va'l setab'i.— Texhtu'.

36 Aatz tek ya' u yol tzi', a' texh atinka u Jesusu sijunal. Pek aatz q'u chusulib', motx ko'n ikol q'u kam tzi'. Ye'xhab'il ko'xh ma'j e talva.

Vib'antu b'a'n u Jesusu tu ma'l u xiak atich tioxhil tx'i'li'inaj k'atza

37 Tu tek va't q'ii tuul, a' chit evtich ik'asu'l vi' u muunte, mam tenam ul k'lulun u Jesusu.

38 Utz yolon ma'l u vinaj xo'l u tenam, tal ech tza': —Chusul, nunjaj b'a'nil see aas sa'an b'a'n tu vunk'aol tzi'. Tan tiira ta'xh ma'l. **39** Utz nik'uch tib' ma'l u

† 9.35 Choktaj u Deuteronomio 18.15.

tioxhil tx'i'li'inaj k'atza. Ye'k talche' niq'eq'un taq'o. Nib'aj ku' vatz tx'ava', yak ik'axb'ixsa. Nitel vutx itzi' taq'o. Utz kaana it'unt'u'lan taq'o. Peena nitul ik'u'l. **40** Vetunjaj b'a'nil tu q'ul achusulib' tzi' aas satojche'l u tioxhil tx'i'li'inaj k'atza, loq' ye'n ole' ti'.— Texh te.

41 Utz tzaq'b'u u Jesusus, tal ech tza': —iTiira ex ka'tziunnajla chaj aanima, ex aa paav itz'lelex tu u tiempo tza'! ¿Ech ko'n chixh vatin texo'l tza'? Utz ¿ech ko'n chixh unq'i't'ex tzi'? Iq'o ul vak'aol tza'.— Texhtu'.

42 Ech aatz nichixaan opon u xiak, b'ajax ku' vatz tx'ava' tu u tioxhil tx'i'li'inaj. Va'l it'unt'u'-lan taq'o.

Pek aatz u Jesusus tan, tojche'l u tioxhil tx'i'li'inaj. Ech i'an b'a'n u xiak. Utz taq' tu vitat.

U taltu vikameb'al u Jesusus

43 Ech kajay aanima motx tz'ejx ik'u'l ti' vimam b'a'nil u Tiohx. Utz k'uxh kaana tel taanima q'u aanima ti' q'u kam nichian u Jesusus, tal tek tu q'ul ichusulib' ech tza':

44 —Tek' kaaoy u yol sek'u'l va'l savale' tza'. Aatz u K'aola va'l b'ennaj ko'n aanima, saoksal tiq'ab' q'u onkonla chaj aanima.— Texhtu'.

45 Pek nichkojtel itxumb'al q'u chusulib' tu q'u yol tzi'. Tan mujel siatz, ech ye'k sa-tootzaji u tokeb'al. Utz nich-motxixova ich'otil u tokeb'al te.

U je'saib'

46 Unchee' aatz i'ana tan, xe't motx itxay tib' q'u chusulib' tu yol ti' aas ab'il va'l maas tijle'm tixo'l nichtale'. **47** Pek aatz u Jesusus tan, paal itxumb'al tu q'u kam nichtitz'a tu taanima. Ech isik'le ma'l tal nitxa' utz, toksa k'atza. **48** Utz tal tu q'ul ichusulib' ech tza': —Ab'il a' sak'ulun u tal nitxa' tunb'ii tza', in a' nik'ulin tzi'. Utz ab'il va'l nik'ulunin, a' nik'ul va'l vetchajonulin. Tan ab'il va'l sataq' b'ens tib' ch'ooala texo'l, a' va'l maas tijle'm si'ane'.— Texhtu'.

Q'u aanima b'a'n ik'u'l ti' u Jesusus

49 Unchee' tzaq'b'u u Xhan utz, tal te ech tza': —Chusul, vetqil ma'l u vinaj aas nitojche'l tx'i'li'inaj tu vab'ii. Utz vetkumaj iatz tan, yit' xamel koj qi'.— Texh te.

50 Tal u Jesusus te ech tza': —Ye' ko'xh emaj iatz ti' tan, ab'il q'u'l ye' nichik'ulano', kumol atzi'.— Texhtu'.

Viyaal u Jacobo tu u Jesusus ti' taltu isotz q'u aa Samaaria

51 Unchee' aatz nichtekinajab' u tiempo aas saq'aavje' u Jesusus tu Amlika, ta'n a' itxakb'a', ye'k ixo'val b'en tu Jerusaleen. **52** Ech ib'axab'sa b'en q'ul ichaj se'nichok ivatb'al u Jesusus tala. Utz oko'p tu ma'l u tal tenam tikuenta Samaaria. **53** Loq' ye't ko'n k'ulax tzi'. Tan tootzaji q'u aa Samaaria aas

aalich ib'en u Jesusus tu
Jerusaleen. ^z 54 Ech ta'xh til u
kam u Jacobo tuch' u Xhan, tal
tek ech tza': —KuB'aal, ¿satz asa'
aas saqal iku'l xamal tu amlika?
Ech sisotzsa q'u aanima tzi',
echa' va'l i'an u Elias.— Texh
te.^a

55 Ech ipilq'u tib' u Jesusus
utz, iyaa. Tal te ech tza': —Aatz
ex, ye' etootzaj kam tioxhil ni-
pitonex ti' va'l netale' tzi'.

56 Tan yit' a' koj ul isotzsa q'u
aanima u K'aola va'l b'ennaj
ko'n aanima, pek a' ul taq' vatz
iq'ii isaj.— Texhtu'. Ech tek motx
ib'en tu va't tal tenam.

Nitachva xamb'ichil unjolol aanima ti' u Jesusus

57 Unchee' aatz atich ok u
Jesusus ti' b'ey, alax te tu ma'l u
vinaj ech tza': —Unb'aal, saxam-
b'in sai' k'uxh til ko'xh ech
ab'ena'.— Texh te.

58 Alax te tu u Jesusus ech
tza': —¿Satz atx'ake'? Tan aal
atil ijul q'u yak sunvatz. Utz atil
isok q'u tz'ichin q'u'l nipaal tu
amlika. Pek aatz u K'aola va'l
b'ennaj ko'n aanima, ye'k
tatib'al tinujul.— Texhtu'.

59 Aatz u Jesusus, tal tu va't u
aanima ech tza': —Xamb'en vi'
cheel.— Texh te.

Tzaq'b'el ech tza': —UnB'aal,
aq' tzii ve analen laxamb'in sai'

kam nal vuntat. La'nalunmujka
b'axa.— Texh te.

60 Utz tal u Jesusus te:
—Ni'axh vi' cheel. Tan a'
samujun q'u kamchil q'u'l
kamnaj tatin vatz Tioxh. Pek
aatz axh, kuxh paxsa itziil vi-
Q'esalail u Tioxh.— Texh te.

61 Atil paj va't alon tu u
Jesusus ech tza': —Saxamb'in sai'
unB'aal. Pek aq' tzii se'nunq'ila-
ka q'u vitz'in vatzik tu vatib'al
b'axa.— Texh te.

62 Tal u Jesusus te: —Yit' b'a'n
koj tetz viQ'esalail u Tioxh q'u'l
a' nititz'a q'aavichil ti', nisajinka
ti' iqu. Echa' u vinaj va'l ni-
taq'onin tu arado. Oj nisajinka ti'
iqu, yit' b'a'nla aq'onom koj.—
Texh u Jesusus.

Vichajtu ma'l 70 ichusulib' u Jesusus

10 1 Xamtich tek ti' q'u
kam tza', ichaj paj va't
70 chusulib' u kuB'aal Jesusus.
Ka'ka'b'il ixaan ichaj b'en.
Ib'axab'sa b'en siatz tu kajay q'u
tenam tuch' tu kajay q'u'l si'ch-
paalka. 2 Utz tal te ech tza':
—Nojchit tiira sib'al q'u aanima
ch'iam texh ni'ane' so'ok ti' vi-
Q'esalail u Tioxh. Pek b'iil ko'xh
q'u paxsan tetz u yolb'al Tioxh
tixo'l. Ech toke' jajtaj tu u Tioxh,
aas sichaju'l tere'n paxsan itziil
u b'a'nla chusb'al tixo'l. Echa'

^z 9.53 Aatz q'u aa Samaaria, yit' b'a'nich koj tuch' q'u Israeel. Loq' ti' u
tuq'ayb'al nichmotxi'anva, ti' q'u txa' niyolonka. Ech ye' nichichaj paal q'u
Israeel tu vitx'ava', niko'xh q'u Israeel majte.

^a 9.54 Choktaj u Reyes II 1.9-16.

va'l ni'an u b'aal chikob'e'm aas nitoksa taq'onom chokol tetz ivatz q'ul ichikob'e'm. **3** Ech b'enojex. A' nunchajvub'enex xo'l chi'k'ulan etetz, echa' ichajax b'en karne'l xo'l lobo.^b **4** Etiq'och b'en kolb'al epuaj. Niko'xh etxim. Niko'xh untzumt epel xaab'. Utz b'atzi'chko'xhex tu yol tu b'ey.

5 Ab'iste ko'xh ma'j atib'al la'-okko'p'ex, a' b'axal letala: «Atinoj u paas xo'l q'u aanima tu u atib'al tza'.» Chajex. **6** Ech oj atil ma'j b'a'n ik'u'l seti', sa'atin u paas k'atza. Pek oj ye' ni-k'ulvi'ex, saq'aavk'asu'l u b'a'n'il seti'. **7** Utz til va'l lak'ulaxk'ex, atinojex tuul. Junun ko'nkoxh atib'al eb'ena'. Utz k'ultaj kam etechb'ub'al sa'aq'axi. Tan aatz u aq'onom, a' satx'a'nku ti' u taq'on.

8 Utz ab'iste ko'xh ma'j tenam lo'oPONK'ex tu va'l lak'ulaxk'ex, echb'utaj kam latoksa sevatz.

9 Utz b'antaj b'a'n tu q'u ya'v q'u'l atil tu u tenam tzi'. Altaj te ech tza': «Najab'yu tul viQ'esalail u Tiohx tu Amlika texo'l.» Chajex te. **10** Pek oj ye' lak'ulaxex tu ma'j u tenam lo'oPONK'ex, elojulex tu q'ul ib'eyil utz, altaj ech tza': **11** «Nikupujika el u pojoj va'l vetkutzeq' tu vetenam tza', techlal aas lako'netila kam

laya'k'ex. Pek etootzajitaj tan, najab'y ul viQ'esalail u Tiohx tu Amlika texo'l.» Chajex. **12** Tan nival sete aas paalchu u choob'al paav va'l saku' ti' q'u aanima tu ma'l u q'ii tzi', vi' va'l ku' ti' u tenam Sodoma o'tene.

13 ¡Tilayol! saya'k'ex aa Coraziin tuch' ex aa Betsaida. Tan ye' nenima q'u mamaj txaichil uch texo'l. Pek xo'l koj q'u puera aanima aa Tiro tuch' q'u aa Sidoon vetuchka, ko'xten ik'axa q'ul ipaav koj atzi'. Sa-motxtoksa q'ej oksa'm, techlal txumu'm. Simak' je' tza'a tivi' ti' q'ul ipaav.^c **14** Ech tok nival sete aatz lu'ul u q'ii aas satx'olpu inujul kajay q'u aanima, paalchu u choob'al paav saku' seti' vatz q'u aa Sidoon tuch' q'u aa Tiirro.

15 Echat ex majte aa Capernaum. Kamal netale' aas tiira saoksal eq'ii. ¡Ye'xhjatul! Pek ¡aal a' satz'ejlikko'p'ex tu u choob'al paav!^d

16 Ech ab'il q'u'l la'ab'inx, in a' nitab'i'in tzi'. Ab'il va'l ye'k etxa'k te, in a' ye'k untxa'k te tzi'. Utz ab'il va'l ye'k untxa'k te, a' ye'k itxa'k te va'l vetchajonk'asu'lin.— Texh u Jesusus.

Viq'aavu'l u 70 chusulib' chajaxi

17 Unchee' aatz tek q'aavu'l q'u 70 chaj, techalich

^b **10.3** Aatz u txokop va'l “lobo” ib'ii tu kastiya utz, nim vatz u xo'.

^c **10.13** Atich ma'l u kostuumbre xo'l q'u Israeel aas nimak' je' tza'a q'u aanima tivi'. Echa' tzi' oj nik'axa ik'u'l ti' ma'j kam, oj nitxumune' utz, oj nilakp ivi'. Choktaj u Jonaas 3.6.

^d **10.15** Choktaj u Isaias 14.13-15.

itxuq'txune'. Tal tu u Jesusus ech tza': —iKuB'aal, ninima'o' q'u tioxhil tx'i'li'inaj tu vab'ii!— Texh te.

18 Tal u Jesusus te ech tza': —Vil ichajpu ku'l u tx'i'li'inaj tu amlika, echa' tel itz'na'b'. **19** Pek aatz cheel, vetvaq' etijle'm paalchu vi' u tx'i'li'inaj. Ech sa-ko'netzeq'leb'e tx'i'la txokop tuch' ch'it jee. Utz so'ole'ex ti' isub'ax u tx'i'li'inaj, aya' u kukoontra. Ech ye'xhkam ma'j si'an sete. **20** Pek ye' ko'xh txuq'-txunex ti' aas ninima'ex q'u tioxhil tx'i'li'inaj. Pek a' satxuq'-txunk'ex ti' aas tz'ib'amal q'ul eb'ii tu Amlika.— Texhtu'.

21 Unchee' aatz i'an tu u oora tzi', txuq'txun u Jesusus tu u Tioxhla Espiiritu. Utz tal ech tza': —Nivaq' ta'ntioxh see Tat, axh iB'aal u Amlika tuch' u tx'ava' tzi'. Tan vetak'uch va-txumb'al tu q'u'l ye'k tootzaj-ib'al, echa' talaj nitxa'. Utz vetamuj vatz q'u'l nitoksa je' iq'ii ti' q'ul itxumb'al itzak'kinil. A' i Tat tan, a' vasa' tu vab'a'nil. **22** Kajay q'u kam vettoksal vunTat tunq'ab'. Utz ab'il koj tek' ootzajin tetz vitxumb'al viK'aol u Tioxh, pek ta'xh vunTat. Utz ye'xhab'il ko'xh ootzajin tetz vunTat, pek ta'xh viK'aol. Utz antu saootzajin majte q'u aanima ab'iste isa' viK'aol u Tioxh sataq' elu'l vatzsaj te.— Texhtu'.

23 Ech ipilq'u tib'. Iq'ila q'ul ichusulib' utz, tal te ech tza': —Chi'b'eb'al tetz q'u aanima q'u'l ni'ilon va'l netile' tza'.

24 Nojchit nival sete aas sib'al ko'xh q'u alol tetz u yolb'al Tioxh tuch' q'u ijlenal, motx tachva tilaxe' tab'ile' kam va'l netile' etab'i cheel tza'. Pek ye'k motx tab'i.— Texhtu'.

Vik'amtu ti' ma'l aa Samaaria u Jesusus

25 Unchee' aatz i'an ma'l u aa txumb'al ti' u o'tla mantaar, txake'i. Utz vet sik'u'l tal tu u Jesusus ech tza': —Chusul çkam sunb'ane' ech so'ok'in tu u atinchil tu b'enq'ii b'ensaj?— Texhtu'.

26 Tal u Jesusus te ech tza': —çKam nital va'l tz'ib'amalka tu u o'tla mantaar nasik'le?— Texhtu'.

27 Tzaq'b'u u vinaj tzi' utz, tala: —«Tz'ejoj avaanima ti' u kuB'aal Tioxh, tuch' avaanima, tuch' avaanxelal, tuch' atxumb'al utz, tuch' ayak'il. Utz tii'axh ti' vamol sa'ane' echa' na'an sai'» Chia.— Texh te.^e

28 Tal u Jesusus te ech tza': —B'a'n matzaq'b'e' vettzaq'-b'axh. Pek b'an axh b'anol tetz u kam tzi', ech sa'atin atiichaj-il tu b'enq'ii b'ensaj.— Texh te.^f

29 Pek aatz u vinaj tzi' tan, a' chit isa' taq'tu b'en tib's b'a'n.

^e 10.27 Choktaj u Deuteronomio 6.5; u Leviitico 19.18.

^f 10.28 Choktaj u Leviitico 18.5.

Tal tu u Jesusus ech tza': —Utz ¿ab'il vunmol?— Texhtu'.

30 Tzaq'b'el tu u Jesusus ech tza': —Aatz i'an ma'l u vinaj, a' k'asku'l tu Jerusaleen aalich ib'en tu Jericoo. Utz txaypu tu elq'om. Maale'l q'u tetz. Ech ak'onsalka. B'iit ko'xh kul ikamsaka. Utz b'en q'u elq'om.

31 Utz aatz i'ana, paal ma'l u oksan yol vatz Tioxh ti' u b'ey tzi'. Til u vinaj k'axb'inaj, loq' ijaliko'nka ti' paal yakloj.

32 Echat paj va't u levita majte. Opon naja'ch va'l atichka. Utz tila, pek paal ko'n paj yakloj.

33 Pek aatz ma'l u aa Samaaria, atich ok ti' u b'ey. Opon naja'ch u vinaj. Utz ta'xh tila, itxum iatz. **34** Ech xaan opon k'atza utz, itz'aka q'u tak'onb'e'm. Toksa aseite ti' tuch' ta'l uuva. Utz ib'ach u tak'onb'e'm. Ech taq' je' ti' vib'uuro. Utz tiq'o b'en tu vatb'al, ech tilb'e. **35** Aatz tek tu va't q'ii, taq'ka puaj u aa Samaaria tu u xeen vatb'al, ija'mel ka'va'l q'ii aq'on. Utz tal te ech tza': «Ilb'e vetz. Utz jank'it lasotzsa ti' lunchoo see aas laq'aavu'lin.» Texhtu'.

36 Ech ¿ab'iste ma'l tu oxva'l q'u vinaj tzi' nanache', aas imol tetz aanimail u vinaj va'l ku' tiq'ab' elq'om?— Texh te.

37 Tal u aa txumb'al ti' u o'tla mantaar ech tza': —Aya' va'l txumun iatz atzi'.— Texhtu'.

Aatz u Jesusus, tal te ech tza': —Unchee' kuxh utz, ech sa'an majte.— Texh te.

Vichusun u Jesusus tu otzotz xe' u Taa tuch' u Li'

38 Unchee' aatz atich ok u Jesusus ti' b'ey tuch' q'ul ichusulib', oko'p tu ma'l u tal tenam va'l atichku ma'l u ixoj Taa ib'ii. Utz opon tu otzotz tzi' xe'. **39** Atich ma'l itza'q' u Taa tzi', Li' ib'ii. Utz k'uje' ku' u Li' xe' tajan u Jesusus ti' tab'il q'ul iyol. **40** Pek aatz u Taa tan, a' va'lich tela' tokku ti' sib'al q'u taq'on. Utz ech xaan opon, tala: —UnB'aal, ¿yetz natxum unvatz aas unjunal ko'xh nivaq'onin tu vuntza'q' tzi'? Pek al te aas siloch'in.— Texhtu'.

41 Tzaq'b'u u Jesusus utz, tal te ech tza': —Taa, Taa, tiira b'ennaj ak'u'l. Utz va'l eela' ook ti' sib'al kam. **42** Pek ma'l ko'n u kam va'l tiira ministeer sab'anaxi. Utz aya' va'l ni'an u Li' tzi'. Utz ye'k saveet imaale'l te.— Texhtu'.

Vichustu q'ul ichusulib' u Jesusus ti' iq'ilal sik'lel Tioxh

1 Unchee' aatz i'ana, nichiq'ila sik'le Tioxh u Jesusus tu ma'l u tal tx'ava'. Utz aatz ya'i, alax te tu ma'l q'ul ichusulib' ech tza': —KuB'aal, chus qe kani'ch iq'ilal isik'lel Tioxh sakub'ane'. Echa' i'an u Khan, ichus q'ul ichusulib'.— Texhtu'.

2 Alax te tu u Jesusus ech tza': —Aatz seq'ila esik'le Tioxh, ech setal tza':

«KuB'aals Amlika tioxhla b'ii tatin vab'ii.

Uloj ab'an vaQ'esalail.

Utz b'an vatxumb'al tu u vatz
tx'ava' tza',
echa' na'an tu Amlika.

3 Aq' u qechb'ub'al tetz jun
q'ii.^g

4 Utz kuy q'u kupaav,
echa' o' nikukuy q'u aanima
q'u'l kam ni'an qe.

Yaaq' tzii saku'o' tu q'u paav
q'u'l nitok sukuvatz.

Pek eesa'o' vatz u tx'i'li'inaj.»
Chajex.—

Texhtu'.

5 Utz tal paj ech tza':

—Sakuk'am ti' aas atil ma'l sete
atil ma'l tamiigo. Utz sab'en
tzixe' nik'a aq'b'al. Satal te ech
tza': «Vamiigo, unch'ex oxvo'l
unkaxhlaan tx'ix see. 6 Tan ulyu
ko'n ma'l vamiigo tzunxe'. Tzian
vetk'asku'l utz, ye'xhkam b'oj
savaq' te.» Chaj.

7 Pek sako'ntzaq'b'u elu'l u
vinaj to'otzotz ech tza': «Ye'xh
saveeti. Utz ye' ko'xh akalab'-
tziu'in tan, vatchelin tuch' un-
nitxa'a. Katx'umal tek kujub'al.
Utz ech ye'k saveet unlakpu ti'
en taq'ax see.» Chaj.

8 Ech k'uxh ye'k salakpi
satale', salakpi atzi'. Utz sataq' te
kam nisavsa. Kamal yit' ti' koj
aas tamiigo; pek ti' tan, ch'ixve-
b'al oj ye'k sataq'e' tan,
niya'lule'.

9 Ech tok nival sete aas jajtaj
tu u Tiohx kam nesavsa utz,
sataq' sete. Choktaj utz,
sechab'a. Sich'inojex vatz jub'al
utz, sajajaxex. 10 Tan ab'il va'l
kam nijaje', nik'ule'. Ab'il ni-
chokone', nichab'a kam
nichoke'. Utz ab'il va'l ni-
sich'ine', nijajax u jub'al siatz.

11 Echa' ma'j tat. Jatu koj
si'ane' aas sivan ko'n sataq' tu
vik'aol va'l nijaj ikaxhlaan tx'ix
te. Utz oj chi'o txay sijaje', ¿tz'oj
tzik tx'i'la txokop sataq' te?

12 Oj ma'j k'olob' sijaje', ¿tz'oj
tzik ch'it jee sataq' te? 13 Tan
k'uxh ex chit maalola chaj
aanima, etootzajle kam b'a'nla
chaj oya netaq' tu q'u'l enitxa'a
utz; ¿a' chixh u kuTat tu Amlika
nenache' tzi' aas ye' koj sataq' u
Tioxhla Espiiritu tu q'u'l sajjajon
te?— Texhtu'.

Visuyax tx'i'li'inajil ti' u Jesusus

14 Unchee' tojche'l ma'l
tioxhil tx'i'li'inaj u Jesusus k'atz
ma'l u vinaj, memtixsamich
taq'o. Utz ta'xh el u tioxhil
tx'i'li'inaj tzi', yakich yolon u
vinaj. Utz motx chit tz'e'jx ik'u'l
q'u tenam ti'.

15 Pek at unjoloj q'u aanima
alon ti' ech tza': —U Belzebuu,
viq'esal q'u tx'i'li'inaj, nilochon
ti' tojchal el q'u tioxhil tx'i'li'inaj
atzi'.—^h Texhtu'. 16 Utz atia vet

^g 11.3 Choktaj u Proveerbios 30.7-9.

^h 11.15 Aatz u b'ii Baal Zebuub, a'ich vitiohx q'u aa Ecroon titiempo u Elias. Pek b'ens ib'ii u q'esal tx'i'li'inaj tu q'u Israeel. Belzebuu b'enka. Choktaj u Reyes II 1.1-17; U Tio 12.24.

sik'u'l nich'i'ane' nichijaj
xheenya te tu amlika.ⁱ

17 Pek paal itxumb'al u
Jesus tu va'l nichtitz'a q'u
aanima tzi'. Tal tek ech tza':
—Kajay ijlenal, oj jatxel tib'
iatz tuch' q'ul imol tu viq'esala-
il, sako'njink'i. Echa' unjolol
itz'in atzik tu atib'al majte. Oj
jatxel tib' iatz, sa'kojveet tatin
tinujul tib'ilaj. 18 Nival u kam
sete tzi' tan, netale' aas a' ni-
lochonin u Belzebuu, u q'esal
tx'i'li'inaj. Tan oj ato'k ixo'l u
tx'i'li'inaj tib'ilaj, sa'kojveet
iq'esalain tinujul. 19 Ech oj u
Belzebuu q'esal tx'i'li'inaj, ni-
lochonin ti' tojchal el q'u
tioxhil tx'i'li'inaj netale', ¿a' paj
tzik nilochon q'u aanima ti'
tojchal el majte q'u'l nechuse'?
Ech a' samotxalon atzi' a' tzik
nilochonin. 20 Pek oj tu vitxum-
b'al u Tiohx nivojchav el q'u
tioxhil tx'i'li'inaj, a' u techlal
atzi' aas nojchit ulyu viQ'esalail
u Tiohx texo'l.

21 Echa' ma'j xeen otzotz aa
yak'illa vinaj iq'omal b'amb'al
ich'a'o nixee tatib'al, b'a'n
ko'xh tatin q'u tetz. 22 Pek aatz
niq'ilal ok tu va'te aas maas
aq'el ivi' sii' utz, nisub'e'.
Nimaa q'u b'amb'al ich'a'o va'l

k'ujlelk ik'u'l. Ech nitole' ti' q'u
tetz. 23 Ech ab'iste a yit' oknaj
koj vi', koontraimalin ni'ane'.
Utz ab'iste va'l yit' antu koj
sunk'atza ti' va'l nunb'ane',
tz'ejo'm ni'ane'.

24 Aatz nitel u tioxhil tx'i'li'i-
naj k'atz ma'l aanima, nichok
tilanb'al tu tzaji tx'ava'. Utz
aatz ye' nichab'a, nital ech tza':
«Saq'aavb'enin tu u vatib'al va'l
vetk'asku'lin.» Chia.^j

25 Ech aatz nipajtopone',
nitile' echa' b'a'nla ch'isel utz,
vijel tuul. 26 Ech nitiq'o opon
jujva't imol ti' aas aq'el ivi' sii'.
Ech ta'n oponya. A' tek nimotx-
atinku tzi'. Ech maas nitel u
aanima tu b'ey taq'o vatz u
tatin b'axa.— Texh u Jesusus.

U taltu b'a'nla yol ma'l u ixoj ti' Jesusus

27 Tuul ko'xh nichtal q'u kam
tza', aatz ma'l u ixoj xo'l u mam
tenam, qetun taltu ech tza':
—¡Chi'b'eb'al tetz u ixoj va'l
alannaj eetz tuch' u ch'u' va'l
ach'u'a!— Texhtu'.

28 Tal u Jesusus ech tza':
—Aal a' chi'b'eb'al tetz q'u'l
niab'in u yolb'al Tiohx utz,
ni'ane' kam va'l nitale'.—
Texhtu'.

ⁱ 11.16 Aatz nitale' aas motx ijaj “xheenya tu amlika”. A' isa' i'antu ma'j
mam kam u Jesusus siatz tu amlika. Echa' tzi' sijal tilon u q'ii, u ich', oj q'u
tx'umi'l, oj kam ko'xh va'toj kamil aas nik'uche' nojchit atil u Tiohx k'atza.
Choktaj U Tio 12.38.

^j 11.24 Aatz vatz q'u Israeel ko'xtene, nichtalaxe' aas tatib'al tioxhil maalo
q'u tx'ava' valdio, va'l tzaji tx'ava' ye'k a' tuul. Ech b'iil a' kampuusaanto
sukuvatz cheel niyolonka.

Viyaal q'u aanima i'an u Jesuus ti' ye' ninima u yolb'al u Tiohx

29 Poch'i'b'ich chit tatin q'u mam tenam. Xe't tal u Jesuus tixo'l ech tza': —Aatz ex, itz'lel-ex tu u tiempo tza', ex aa paav. A' nimotxechok xheenia tu amlika. Pek ta'xh xheenia setile' echa' va'l ti' u Jonaas. **30** Tan a'ich xheenia vatz q'u aa Niinive u Jonaas. Echat si'an u K'aola majte va'l b'ennaj ko'n aanima. A' u xheenia tetz q'u aanima itz'lel tu u tiempo tza'.^k

31 Aatz u ixoj ijlenal tikuenta aal iku'e', toj nal tal eb'en tu choob'al paav, ex itz'lelex tu u tiempo tza'. Tan ya'vilo'm k'asku'l ti' ul tab'il vimam txumb'al u Saloomoon. Pek paalchu vijle'm vatz u Saloomoon atilin tza' utz, ye' nenima'in.^l

32 Echat q'u aa Niinive majte, toj nal tal eb'en tu choob'al paav, ex itz'lelex tu u tiempo tza' aas latx'olax inujul q'u aanima. Tan motx ik'axa q'ul ipaav tu u yolb'al Tiohx va'l ex tal u Jonaas tixo'l. Pek aatz ex, ye' nek'axa q'ul epaav ti' q'u yol nival sete tza'. Utz paalchu vijle'm vatz u Jonaas.

U txumb'al va'l b'a'n

33 Ye'xhab'il nib'anon aas ni-ko'nkojimuj u txijtxub'al va'l nimatxe'. Utz sa'kojijupi. Pek nit'anb'a' je'. Ech satil q'u aanima

q'u'l nitoko'p to'otzotz. **34** Aatz u b'aq' evatz, a' nik'uchun q'u kam tu vechi'l. Utz oj jikom isajil q'u kam neb'an tuch' u b'aq' evatz, ye'xhkam netitz'a onkonil ti'. Echa' vatz ma'j txijtxub'al atilk'ex.

Pek oj yit' jikom koj isajil q'u kam neb'ane', a' chit netitz'a onkonil ti'. Echa' tu uken atilk'ex. **35** Ech kuenta'ex tan, b'a'n si'ane' aas yit' b'a'n koj isajil q'u kam neb'ane' utz, tu uken atilk'ex. **36** Oj tiira jikom etatine', b'a'n isajil q'u kam neb'ane' atzi'. Echa' itxijtxut'ex ma'j txijtxub'al. Ye'xh b'oj uken sek'atza.— Texh u Jesuus.

Viyaal q'u fariseo i'an u Jesuus

37 Aatz tek ya' iyolon u Jesuus, savsal tu ma'l u fariseo aas se'ntx'a'n tzixe'. Ech b'en u Jesuus tu totzotz utz, ok vatz meexha. **38** Pek sotz ik'u'l u fariseo aas tila ye't i'an u kostuumbre u Jesuus ti' itx'aaal iq'ab' aas ye'sajich itx'a'ne'.

39 Ech aatz u kuB'aaal Jesuus tal te ech tza': —Aatz cheel, ex fariseo, tiira b'a'n neb'ensav etib' seti' elu'l, echa' u vaaso tuch' u puraato aas ta'xh tx'aael u ti'. Pek aatz tetaanima, ta'xh elaq' atile utz, ye'k eya'eb'al ti' ib'anax q'u kam q'u'l yit' inujul koj.

40 ¡Ex txoxkin! ¡Yetz etootzaj tzik aas ta'n ko'n koj u kuchi'l

^k 11.30 Choktaj u Jonaas 3.4.

^l 11.31 Choktaj u Reyes I 10.1-10; u Croonicas II 9.1-12.

i'an u Tiohx, pek i'an u qanima majte! **41** Pek cheeoj q'u b'a'nil te taanima, lochtaj me'b'a'. A' u oya setaq' tu u Tiohx. Ech tx'aa-tx'och etatin vatz u Tiohx.

42 ¡Tilayol saya'k'ex, ex fariseo! Tan netaq' idiesmoil u ruda, u meenta utz, tuch' kajay q'u itza. Loq' a' netaq'ka q'u'l tiira ib'o'q'ol. Aya' vijikomal tuch' vetz'ejtu etanima ti' u Tiohx. A' vib'o'q'ol seb'ane' tzi'. Loq' yit' ti' koj aas seya'sa ib'anax q'u kam q'u'l minaleb'ane'.

43 ¡Tilayol saya'k'ex, ex fariseo! Tan a' chit nechok q'u b'axa chaj k'ujleb'al tu u atib'al chusb'al tetz u o'tla mantaar. Utz vatz chit ek'u'l sa'xhkalaman taq'ax echajlichil tulaj k'ayib'al.

44 ¡Tilayol saya'k'ex, ex fariseo tuch' ex aa txumb'al tetz u o'tla mantaar! Ex ka'vatz tan, ech ex q'u mujb'al kamnaj aas ye' na'l kam q'e'na'j atil tuul. K'uxh nipaal aanima sii', ye' tootzaj aas yansaib' ni'an taq'o.— Texhtu'.

45 Ech tzaq'b'u tek ma'l u aa txumb'al ti' u o'tla mantaar ech tza': —Chusul, aatz naal q'u kam ech tzi', ant o' nayaa'o' majte.— Texhtu'.

46 Ech tal u Jesus te ech tza': —¡Tilayol saya'k'ex majte, ex aa txumb'al ti' u o'tla mantaar! Tan kaana b'oj mantaar netal tu aanima aas tiira tii nimali. Ta'xhtu' netale' aas

sab'anli. Echa' iqitzax ma'j mam ijatz aas ta'n a' netaq' je' ti' ivi' aanima, pek jatu koj seloch b'oj ti' tijale'.

47 ¡Tilayol saya'k'ex! Tan va'l chit eb'antu pantioon tetz q'u alol tetz u yolb'al Tiohx q'u'l kamnaj, q'ul ek'uy emam yatz'on. **48** Ech netxakb'a' utz, nek'uche' aas ant ex ti' vib'anon q'ul ek'uy emam. Tan nojchit a' motx yatz'on utz, aatz ex, neb'an ipantioonil q'u mujb'al tetz majte. **49** Ech toke' tal u Tiohx tu u mam itxumb'al: «Sunchaj b'en alol tetz vunyolb'al tixo'l tuch' unchaj. Atia satojcha utz, atia sako'nmotxiyatz'e'.» Chia.

50 Utz sa'analtx'olax inujul q'u aanima q'u'l itz'lel tu u tiempo tza' tan, ech itxumb'al q'ul ik'uy imam, ti' iyatz'ax sib'al q'u alol tetz vunyolb'al, jatva'x tiempo ichee u vatz amlika tx'ava' tza'. **51** A' saxe'tik u choob'al paav ti' vikam u Abeel utz, saya' tu vikameb'al u Zacarias, va'l yatz'ax tu q'ul ek'uy emam tixo'l u totztiohx tuch' u nachb'al Tiohx q'anal. Ech nojchit va'l nivale' tza'. A' va'l sichoo q'u aanima itz'lel tu tiempo tza'.^m

52 ¡Tilayol saya'k'ex, ex aa txumb'al ti' u o'tla mantaar! Tan ye' netal vinujul u tokeb'al u yolb'al Tiohx tu q'u aanima. Ni-ko'nemuje'. Echa' imaal ma'l laave tetz okeb'al neb'ane'. Pek niko'xh a' koj ex netoko'p. Utz

^m 11.51 Choktaj u Geenesis 4.8; u Croonicas II 24.20-21; 36.16.

nemaj tok q'u'l nichok toko'p.—
Texhtu'.

53 Aatz tek ya' iyolon u
Jesus tzi', motx ichok ixet' q'u
aa txumb'al ti' u o'tla mantaar
k'atza tuch' q'u fariseo. Utz nich-
motxiya'lu u Jesus. A' isa' aas
kam texh yolpichil si'an u Jesus
tu yol. **54** Ech liistaich ti' oj
sayolpi, ech sixoch je' ti'.

U ye'xtxojla txumb'al iq'omal
tu q'u fariseo

12 1 Unchee' tuul atich u
Jesus tzi', mam tenam
imol tib' ti'. Jatva'l ko'n mil
ixaane'. Va'lich motx ipittu tib'.

Utz xe't iyolon u Jesus b'axa,
tu q'ul ichusulib' ech tza':

—Kuenta'ex ti' vichusb'al q'u
fariseo tzi'. Tan tiira jolol
ka'vatz. Nib'oy aanima echa'
ib'oyon u tx'amtixsab' kaxhlaan
tx'ix. **2** Tan kam va'l sajutzil
ib'anaxe' saelul' vatzsaj. Utz
kajay va'l mujich kam, sa'ab'ili.

3 Echa' q'u kam q'u'l tu mujich
netalva, vatzsaj tek tab'il sa'-
ab'ili. Utz kam va'l jas ko'n talax
neb'an tu atib'al, qetumal tek
talax sa'alax vatz tenam.ⁿ

4 Pek nival sete kajay ex
vamiigo, ye' ko'xh exo'va q'u

yatz'ol tetz u chi'l. Tan k'uxh
ma't iyatz'one', kam tere'n koj
va't si'ane'. **5** Pek saval sete ab'il
va'l sexo'va. A' sexo'va u Tiohx
va'l yit' ta'n ko'n koj atil tijle'm
ti' teesal u vatz q'ii saj, pek atil
tijle'm ti' taq'ax b'en u taanxelal
u aanima tu xamal, aya' u
choob'al paav. ¡Ech a' va'l
sexo'va!

6 Echa' q'u talaj tz'ichin.
K'uxh tiira varaato ija'mel, o'va'l
ti' ka'l sentaavo, niko'xh ma'j
sotznaj tekoj sik'u'l u Tiohx.

7 Aal tootzajle jatva'l tachul u
xi'l evi'. Ech toke' ye' ko'xh
xo'vex tan, paalchu eja'mel vatz
sib'al talaj tz'ichin.

8 Utz nival sete, ab'il q'u'l
sa'alón tu q'u aanima aas niman
vetz, a' q'u'l sa'alax vatz q'ul
iaanjel u Tiohx majte tu u K'aola
va'l b'ennaj ko'n aanima aas a'
q'u niman vetz. **9** Pek aatz q'u'l
niteesa tib' tuul vatz aanima aas
tootzajin, saveesa vib' tuul vatz
q'ul iaanjel u Tiohx majte aas
vootzajle.

10 Utz ab'il va'l sayoq'on u
K'aola va'l b'ennaj ko'n aanima,
sakuyli. Pek ech koj q'u'l saqelon
sayoq'on u Tioxhla Espiiritu, yit'
sa'kojkuyli.

ⁿ **12.3** Aatz u yol “vatz tenam”, chi'o' ti' tu kuyolb'al, aya' u “azotea” tu kastiya; “vi' otzotz” chu u tokeb'al majte. Atich ma'l u kostuumbre xo'l q'u Israel aas chajpaj nipaxsal itziul ma'j yol tetz tenam kajayil. Junun aanima nichije'op vi' vichaq'aalail q'u tatib'al utz, niqetu b'en u yol tu vivecino va'l sapaxsal itziul. Ech nichian junun q'u vecino ti' ixaansal u yol. Anuncio niyolonka. Pek a' u toke' aas kajay aanima sa'ab'in. Pek aatz sukuvatz cheel, chukchaj texh txumb'al atil ti' ib'anax anuncios, k'uxh tu q'oob'e'tz, tu altavooz, oj tu raadio.

11 Utz aatz latxayp'ex vi', li'-iq'oloponex tu q'u atib'al chusb'al tetz u o'tla mantaar, ela' oki'ch ko'xh etanima ti' aas kam ech etzaq'b'e' utz, kam setale'. Echat ko'xhtu' aas li'-iq'oloponex vatz juees tuch' vatz q'u q'atol tzii. 12 Tan u Tioxhla Espiiritu sacheesan eyol tu u mu'k'ul tzi' aas kam setale'.— Texh u Jesuus.

**Vichusun u Jesuus
ti' q'u tx'iib'al q'ii**

13 Alax tu u Jesuus tu ma'l u aanima xo'l q'u tenam ech tza': —Chusul, al tu vatzik sijatx u me'b'i'l va'l aq'axka qe. Sataq' u vetz.— Texhtu'.

14 Tal u Jesuus te ech tza': —Vinaj, ab'il koj nioksanin q'atol tziil texo'l utz, jatxol tetz kam.— Texhtu'.

15 Tal paj u Jesuus ech tza': —Kuenta'ex, ye' ko'xh eb'ana aas ye'k enoob'al ti' q'u kam. Tan yit' a' koj niaq'on u vatz iq'ii saj u aanima q'u tx'iib'al iq'ii atile.— Texhtu'.

16 Ech ik'am ti' ma'l kam tal ech tza': —Atich ma'l u vinaj tx'iiol iq'ii. Sib'al chit vatz ichikob'e'm teesa tu vitx'ava'.

17 Ech nichtitz'a ti' taanima ech tza': «¿Kam sunb'ane'? Tan ye' nichee ve't kolb'al tetz vivatz q'ul unchikob'e'm tzi'.» Texhtu'.

18 Itzaq'b'e' je' tib' tal ech tza': «Aatz sunb'ane'. Sunyoo q'u kolb'al ivatz q'ul unchikob'e'm q'u'l atilnale utz, paalchu tek ich'ii ich'exel sii' sunb'ane'. Ech

tuul sunkolvu kajay q'ul ivatz q'ul unchikob'e'm utz, q'u vetz.

19 Utz la'tekval tu u vaanxelal ech tza': Vaanxelal, sib'al tx'ii - b'al aq'ii kolel tetz sib'al ya'b'. Ech ilan, echb'un, uk'a'en utz, txuq'txunen. Chajin.» Texhtu'.

20 Pek tal u Tioxh te ech tza': «¡Txoxkin! Tu u aq'b'al cheel tza' sakamaxh. Utz ¿ab'il tek etz q'u kam si'ane' q'u'l vetachokluka tzi'?» Texh te. 21 Ech saya'k u aanima tzi' va'l niko'xhimolb'a' tx'iib'al iq'ii, loq' yit' tx'iiol iq'ii koj k'atz Tioxh.— Texhtu'.

U ela'okchil ti' q'u kam

22 Tal u Jesuus tu q'u chusul-ib' ech tza': —Ech toke' ye' ko'xh elaok'ex ti' u vatz eq'ii esaj. Echa' tzi' aas kam setechb'u. Utz yit' sako'nkoxhela'ok'ex ti' ivijax vechi'l, ti' aas kam setoksa.

23 Tan aatz u vatz q'ii saj, paalchu vatz u echb'ub'al. Utz paalchu vechi'l vatz u oksa'm.

24 Pek sajitaj q'u joo etile'. Tan ye'kax chikoni. Ye'kax imol vatz ichikob'e'm. Utz ye'k kolb'al titz'leb'al. Pek u Tioxh nitzuj-b'en. Utz ¿yit' tzik paalch'ex vatz q'u tz'ichin tzi' tzik? 25 Tan k'uxh sa'xhela'ok ma'j aanima, sa'tekojveeti sataq' je'op b'itoj u tatin tu u vatz iq'ii saj. 26 Tan oj ye' netx'ol q'u kam q'u'l talaj ch'oo, ¿kam toke' sako'xhela-ok'ex ti' tere'n q'u kam?

27 Sajitaj q'u xu'm etile', kani'ch ich'ie'. Tan ye'kax aq'onini, ye'kax chemoni. Pek nival sete aas niko'xh u ijlenal

Salomoon ech koj ivijtu tib' u tilon q'u xu'm tzi', k'uxh mam tx'iioi iq'iiich. **28** Echat ko'xh paj q'u xajtze' ja'jtze'. U Tiohx nivijon k'uxh atil cheel utz, ech tek q'ejal nik'achpu tu xamal. Ech ¿yit' tzik ech taq'ax etoksa'm si'an u Tiohx nenache'? jk'uxh b'ioj ko'xh k'ujlel ek'ul ti'!

29 Ech ye' ko'xh ela'ok'ex ti' q'u kam. Echa' ti' kam setechb'u utz, kam setuk'a. Yit' maas koj saxaan etanima ti'. **30** Tan kajay q'u kam ech tzi', nitela' tok q'u aanima ti' q'u'l ye'k Tiohx k'u'l tu u vatz tx'ava' tza'. Pek ech koj ex tan, tootzajle u kuTat tzi' aas nesavsa kajay q'u kam tzi'. **31** Pek a' saela'okk'ex ti' vi-Q'esalail u Tiohx, ech toj texh taq' tul tere'n q'u kam nesavsa.

32 Ye' ko'xh qeonex niman vetz tan, k'uxh b'iil ko'xh ex, vettitz'al u kuTat aas sa'xhek'ul viQ'esalail. **33** Ech toke' k'ayitaj kam etetz atile. Utz oyataj tetz me'b'a'. B'antaj kolb'al tx'iib'al eq'ii aas ye'k saq'a'lb'i. Aya' u tx'iib'al q'ii tu Amlika va'l ye'k imotxe'. Tan ye' nitoko'p elq'om tzi'. Niko'xh pok' sayansan. **34** Tan til va'l atilku u tx'iib'al eq'ii, aye'n vetaanima tzi'.

U tatin q'u niman tetz u Jesus si'ane'

35-36 Pek aatz ex utz, itz'oj ko'xh etatine'. B'anoj ko'xh etuche'. Echa' b'anel ko'xh tuch etxixtub'al. B'antajex echa' q'u aq'ononom q'u'l ch'iam ko'xh nitmotxi'ane'. A' nich'ia iq'aavu'l u

b'aal taq'on tu ma'lj tzumb'a'a. Utz ta'xh lu'uli, lasik'leni, yak ko'xh sajaxoj. **37** Ech chi'b'eb'al tetz q'u aq'ononom q'u'l ch'iam chit ni'ane' aas lu'ul u b'aal taq'on. Utz ni'xhtek'val sete, aatz u b'aal aq'on, satal ik'uje' q'u taq'ononom vatz meexha utz, ech a' sa'aq'on techb'ub'al. **38** Tan k'uxh ye'saj inik'at aq'b'al utz, k'uxh paal nik'at aq'b'al lu'uli, ta'xhtzii nich'iane'. Chi'b'eb'al tetz u aq'ononom si'ane' tzi'.

39 Pek ab'itaj. Tootzajle koj u b'aal atib'al aas kam chit oora se'nelq'oj u elq'om tzixe', saxeeni atzi'. Utz sa'kojtaq' tzii aas so'ok to'otzotz. **40** Echat ko'xh ex majte. Ch'ianojex. Tan ye'k u oora sek'u'l, u tuleb'al u K'aola va'l b'ennaj ko'n aanima.— Texhtu'.

41 Aatz u Lu', tal te ech tza': —KuB'aal, ¿qe ko'n chixh naalvu q'u kam nak'am ti' tzi', pek oj tu kajay q'u aanima majte?— Texhtu'.

42-43 Tal u kuB'aal te ech tza': —Chi'b'eb'al tetz u aq'ononom oj ech si'ane' kam va'l alaxka te tu u b'aal taq'on. Tzak'kin utz, k'ujleb'al k'u'lla aq'ononom atzi' oj tu chit oora sataq'vu techb'ub'al q'u'l atil tu u atib'al. Jikom ni'ane' aas lo'opon u b'aal taq'on. **44** Tan nojchit nival sete, aal sa'tektoksa kajay vime'b'i'l tikuenta atzi'.

45 Pek ye'xtxoj koj itxumb'al u aq'ononom tzi', oj la'ko'ntal tu taanima ech tza': «Sab'atz tul u b'aal vaq'on atzi'.» Chaj. Utz

sako'nxe'tiq'os q'u aq'onom, vinajs ixoj. Sako'nechb'uni sauk'ai. Utz saq'ab'ani. **46** Tuul ye'k talche' su'ul u b'aal taq'on u aq'onom tzi', tu u q'ii va'l ye' tootzaj utz, tu u oora va'l ye'xhkam nich'iane'. Techal iveet sab'anax tu u b'aal taq'on. Sataq' b'en xo'l q'u qelol, q'u'l yit' k'ujleb'al k'u'l.

47 Aatz u aq'onom, sib'al tz'u'm sa'aq'ax te. Tan tootzaj nal itxumb'al u b'aal taq'on, loq' ye' nich'iane'. Ye't i'ana kam va'l isa' u b'aal taq'on. **48** Pek ech koj u aq'onom va'l ye' tootzaj itxumb'al u b'aal taq'on, b'iil ko'n tz'u'm sa'aq'ax te ti' q'u kam veti'ana k'uxh sik'ulo'k ti' aas sib'la tz'u'm sa'aq'ax te. Tan ab'il va'l sib' aq'ax te tu u Tiohx, sib'al sijaj u Tiohx te majte. Echat ko'xhtu', oj ab'il sib'al kam nitaq'axka tikuenta, sa'xhjajax te majte kam ti' vettoksav va'l vetaq'ax te.

Q'u tza'lla tiempo su'uli

49 Xamal ul unmatx tu u vatz amlika tx'ava' tza'. Utz a' unsa' a' tekoj cheel va'l toyve'. **50** Sapaalin tu ma'l mam tza'l. Utz il atilin taq'o, tiq'o nal tib'. **51** Kamal a' netitz'a aas ta'xh ul voksa paas xo'l q'u aanima tu u vatz tx'ava' tza'. Ye'ka. Pek xo'l ul voksa. **52** Tan aatz taab'ab'en tza', so'ok ixo'l q'u aanima vi'. O'va'l aanima titz'in tatzik tib' samotxok ixo'l; oxva'l tok ti' ka'va'l utz, ka'va'l tok ti' oxva'l. **53** So'ok ixo'l u tata tuch' u

k'aola utz, u k'aola tuch' u tat majte. So'ok ixo'l u nana tuch' u titz'in ixviak utz, u ixviak tuch' vinan majte. So'ok ixo'l u txutxa tuch' u alib'a utz, u alib'a tuch' vitxutx majte.— Texhtu'.

54 Unchee' tal paj u Jesusu tu q'u tenam ech tza': —Aatz netil ichee u sutz' tikuenta aal toke', yak netal ech tza': «Tul jab'al atzi'.» Che'ex. Utz ech chit ni'ane'. **55** Utz aatz nixumkab'in ipaal u kaji'q' tikuenta aal iku'e', netale': «Mam tz'a' si'ane'.» Che'ex. Utz nojchit ni'ane'.

56 ¡Ka'vatz! Etootzajlu tilax q'u xheenya nichee vatz amlika tuch' vatz tx'ava', pek ye' netx'ol tilax q'u xheenya ti' q'u kam ni'an u Tiohx tu u tiempo tza'.

Vikuytu tib' q'u aanima tib'ilaj

57 Pek ¿kant'u' yit' jikom koj itx'olax inujul q'u kam neb'an se-tib'ilaj, q'u kam b'a'n utz, q'u jik? **58** Tan ech ko'n ti' neb'en vatz u juees tuch' vekoontra. Pek aal b'a'n sa'anya'l ab'antu b'a'n axh tuch'. Tan b'a'n si'ane', liqinioko'p'axh vatz u juees utz, satoksab'enaxh tiq'ab' polesi'y. Ech sataq'ku'axh tu tze'. **59** Utz nival see aas ta'n ku'chil sa'an tu tze'. Sa'tere'nkojelu'laxh oj ye'k sachoo kajay vatz'oj.— Texh u Jesusu.

Vichusun u Jesusu ti' vik'axal u paav

13 1 Unchee' aatz i'an tu u tiempo tzi', opon unjolol q'u aanima nichtal tu u Jesusu,

va'l i'an u Pilato. Tan tal ikam unjolol q'u aa Galilea tuul nich-motxtoksa itx'olo'm tu viq'analil u totztiohx. **2** Pek tzaq'b'u u Jesus utz, tal te ech tza':

—¿Kamal netitz'a aas maas aa paavich unjolol q'u aa Galilea vatz tere'n q'u aa Galilea tan, ech b'anax te tzi'? **3** Nival sete aas yit' a' koj. Pek oj ye' samotx-ek'axa q'ul epaav, ela sasotz'ex sekajayil. **4** Utz ech paje' u 18 aanima q'u'l ku' u t'ankin tz'ach ti' tu Siloe. ¿Kamal a' nimotx-etitz'a aas maas aa paavich vatz tere'n q'u aanima q'u'l jejlich tu Jerusaleen? **5** Nival sete aas yit' a' koj. Pek oj ye'k samotxek'axa q'ul epaav, ela sasotz'ex sekajayil.— Texhtu'.

6 Yolon u Jesus; ik'am ti' ma'l kam. Tal ech tza': —Aatz ma'l u vinaj, atich ma'l iviikuxh chikich tu chikb'al iuuva. Utz ex ichok ivatz tala. Pek ye't chee ma'j. **7** Utz tal tek tu u ilol ichikob'e'm ech tza': «Oxva'x ya'b' xe't ul unchoktu ma'j ivatz u viikuxh tzi' utz, ye'xhkam nunchab'a ma'j. Pek tzok' el tan, aal ko'xh nib'uutixsa u tx'ava' tzi'.» Chia.

8 Ech itzaq'b'u u ilol chikob'e'm tal ech tza': «Unb'aal, aq' tzii atojnu b'itoj tu u ya'b' tza'. Tan sunpilu ix'e' ech savoksa iq'aenal. **9** Utz kamal tu va't ya'b' cheel la'tekvatzini. Pek oj ye'xh lavatzini, la'tekatzok'a.» Chia.— Texh u Jesus.°

Vib'antu b'a'n u Jesus tu ma'l u ixoj tu u ilanb'al q'ii

10 Unchee' nichichusun u Jesus tu atib'al chusb'al tetz u o'tla mantaar tu ma'l u ilanb'al q'ii. **11** Utz atich ma'l u ixoj tzi' aas 18 ya'b' tok ma'l yaab'il k'atza tu tioxhil tx'i'li'inaj; k'o'kinich tek taq'o. Utz ye'xh ko'xh kani'ch aas nichkojjikomte'. **12** Ech ta'xh ilax tu u Jesus, isik'le. Utz tal te ech tza': —Ixo, chitpi'axh, elyaxh tu vayaab'il tzi'.— Texh te. **13** Taq' je' iq'ab' u Jesus tib'a, ech oora jikomti. Ech tek toksa iq'ii Tiohx.

14 Pek aatz u q'esala tu u atib'al chusb'al tetz u o'tla mantaar tzi', lakp ivi' ti'. Tan tu u ilanb'al q'ii i'an b'a'n u Jesus tu u ya'v. Utz tal tu q'u tenam ech tza': —Vaajil aq'onib'al q'ii atile. Utz ulojex tu q'u q'ii tzi' ech sab'anax b'a'n sete. Pek yit' tu ilanb'al q'ii koj.— Texh te.

15 Unchee' tzaq'b'u tek u kuB'aal Jesus utz, tala: —¿Ka'vatz! ¿tz'oj tzik ye' nechit vevaakaxh utz, veb'uuro tu ilanb'al q'ii? Neteesa tu u tatib'al ti' en taq'ax taa'. **16** Pek a' tzik vitu'xh ixalam u Abrahaam tzi', ¿ye' sachitpul el tu u qitzb'al tetz tu u tx'i'li'inaj, k'uxh tu ilanb'al q'ii? ¿Tan ma'x 18 ya'b' iqitzta!— Texhtu'.

17 Ech ta'xh tal q'u kam u Jesus tza', motx ch'ixvu kajay q'u koontrain tetz. Pek aatz q'u

° **13.9** Choktaj u Isaias 5.1-7; u Jeremias 2.21; 8.13.

tenam tan, va'lich motx itxuq'-
txun ti' q'u techalla chaj kam
nichi'an u Jesusus.

**Vik'amtu ti' u ia muxhtaansa
u Jesusus**

18 Tal paj u Jesusus ech tza':
—¿Kam ma'j kam aas ela vi-
Q'esalail u Tiohx tuch'? ¿Kam
ma'j ela tuch' sunb'ane'? **19** Ela
tuch' ma'l u b'aq' muxhtaansa
va'll ichik ma'l u vinaj tipe'. Ech
ch'ii utz, b'ens mam tze'. Ech
motx i'an isok q'u tz'ichin sii'
q'ul iq'ab'aj.— Texhtu'.

**Vik'amtu ti' u tx'amtixsab'
kaxhlaan tx'ix u Jesusus**

20 Tal paj u Jesusus ech tza':
—¿Kam ela viQ'esalail u Tiohx
tuch' sunb'ane'? **21** Ela tuch' u
tx'amtixsab' kaxhlaan tx'ix va'll
taq' b'en ma'l u ixoj xo'l oxva'll
paab'al ariina. Ech itx'amtixsa
kajay viq'otail u kaxhlaan
tx'ix.— Texhtu'.

**Vichusun u Jesusus
ti' ka'va'l q'u b'ey**

22 Nichipaal u Jesusus tu q'u
tenam tuch' tu q'u talaj tenam.
Utz nichichusune', tuul aalich
ib'en tu Jerusaleen.

23 Ech tal ma'l u aanima te
ech tza': —UnB'aal, ¿b'iil ko'n
chixh q'u'l so'ok tu viQ'esalail u
Tiohx?— Texhtu'.

Tal u Jesusus te ech tza':

24 —B'antaj ya'l etoko'p tu u
okeb'al va'll ch'oo ivatz. Tan
nival sete aas sib'al ko'xh sichok
toko'p, loq' yit' sa'kojveeti.

25 Ech i'anchil u Tiohx sete,
echa' va'll ni'an u b'aal atib'al aas
nijup u jub'al. Utz xamtel so'-
oponex; sayolonoko'p'ex q'anal.
Setal ech tza': «KuB'aal, kuB'aal,
jajo'.» Chajex. Pek sako'ntzaq'b'u
ech tza': «Ye' vootzaj til unk'as-
ku'lex.» Chaj ku'en.

26 Utz aatz ex, saxe'tetal te
ech tza': «Chuselo' saaq'o tu
k'ayib'al. Utz tx'a'nnajo' uk'a'-
najo' sak'atza.» Chajex.

27 Pek sako'ntal sete ech tza':
«Nival sete aas ye' vootzaj til
aanimailex. ¡Xaanojelex sun-
k'atza tan, ex b'anol paav!» Chaj.

28 Ech latzi' saok'k'ex utz,
latzi' sajarach'unku etee. Tan
setil u Abrahaam aas atil tu vi-
Q'esalail u Tiohx tuch' u Isaac, u
Jacoob, tuch' kajay q'u alol tetz
u yolb'al Tiohx. Pek aatz ex, ye'k
ex tixo'l. **29** Tan til ko'n sak'as-
ku'l aanima. Atia sak'asu'l
tikuenta aal tela', tikuenta aal
toke', tikuenta aal ije'a' utz,
tuch' tikuenta aal iku'e'. Utz
sak'uje' vatz meexha tu vi-
Q'esalail u Tiohx. **30** Pek atil
q'u'l ya'teb'al tatin cheel. Loq'
b'axa tatin toj i'ane'. Utz atil
unjolte, b'axa u tatin cheel, loq'
tu u ya'teb'al toj motx kaakka.—
Texh u Jesusus.

U toq' u Jesusus ti' u Jerusaleen

31 Unchee' anko'xh tu u q'ii
tzi', opon unjolol q'u'l fariseo
utz, tal tu u Jesusus ech tza':
—Ora'xh, elenb'en tza'. Tan si-
yatz'axh u Herodes nitxume'.—
Texhtu'.

32 Pek tal u Jesusus te ech tza': —B'enoj etal tu u onkonla vinaj tzi' aas: «Cheel tuch' q'ejal nivoj-che'l tioxhil tx'i'li'inaj. Nunb'an b'a'n tu q'u ya'v. Utz titoxva' q'ii, suntzojpixsa u vaq'on tza'.^p **33** Pek ministeer sa'atinok'in ti' vunb'ey cheel, q'ejal tuch' kab'i, oponnalín tu Jerusaleen. Tan ye'k si'ane' aas a' sakamku ma'l alol tetz u yolb'al Tioxh tu va't tenam ti' elu'l u Jerusaleen.» Chajex te.

34 ¡Aa Jerusaleen, aa Jerusaleen! ¡Niko'neyatz' q'u alol tetz u yolb'al Tioxh! Utz ¡nepaq' sivan q'u'l nichajax ul tzexe'! Jatpax ko'n unb'an ya'l emolax sekajayil. Echa' ni'an u txutx t'el aas nimolo'k q'u tal jaq' ixich'. Pek ¡ye' ko'n esa'! **35** Ech aatz cheel, setootzaji tan, sa'nal-tz'line'ka vetotztioxh.^q Utz nival sete aas ye'xhjatu ve't setilin. Pek analen paj letilin aas lo'opon u tiempo letal ech tza': «¡Techal axh tan, tib'ii u kuB'aals Amlíka vet'ulk'axh!» Chajex.— Texh u Jesusus.

Vib'antu b'a'n u Jesusus tu ma'l u vinaj tu u ilanb'al q'ii

14 **1** Aatz i'an tu ma'l u ilanb'al q'ii, ex tx'a'n u Jesusus otzotz xe' ma'l u vinaj atil tijle'm. Utz fariseoich majte. Utz va'lich chit motx ik'aab'at u

Jesusus. **2** Utz tiempo atich ma'l u vinaj tzi', ichi'l sipk'inajich tu yaab'il. **3** Ech yolon u Jesusus tu q'u aa txumb'al ti' u o'tla mantaar tuch' tu q'u fariseo, tal te ech tza': —¿B'a'n tzik sab'anax b'a'n tu ya'v tu ilanb'al q'ii, oj ye'xtxoj?— Texhtu'.

4 Pek motx ko'n jutze'i, ye't tzaq'b'i.

Ech txayax iq'ab' u ya'v tu u Jesusus tzi'. I'an b'a'n te. Ech ichaj k'asu'l. **5** Ech iq'ilat paj q'u vinaj u Jesusus, tal te ech tza': —K'uxh tu ilanb'al q'ii, ye' koj se'netiq'o je'ul veb'uuro oj ve-vaakaxh, untz'oj sachajpu ko'p tu jul. ¡Ab'il koj ma'j sete aas ye'k sab'anon!— Texhtu'.

6 Pek ye't motx itx'ol itzaq'b'ele'.

Viyaal q'u fariseo tu u Jesusus ti' q'ul ije' ivatz

7 Unchee' nichisaji q'u aanima u Jesusus, q'u'l savsamich tu tx'a'om. Tan tila a' chit nich-itxaa q'u b'axa chaj k'ujleb'al vatz meexha. Ech ik'am ti' ma'l kam, tal ech tza': **8** —Untz'oj savsalex tu tx'a'om ti' ma'j tzumb'a'a, ye' ko'xh ku'ex tu q'u b'axa chaj k'ujleb'al. Tan b'a'n si'ane' savsamoj va't aanima aas maas tijle'm sevatz. **9** Utz lo'opon sak'atza va'l vetsavsanaxh, a' tek imol va't va'l

^p **13.32** Aatz u tokeb'al u yol “yak” siatz, aya' ma'l aanima va'l telab'al ichokax txumb'al ti' ib'anax ma'j onkonil. Sub'ulla aanima.

^q **13.35** Aatz u yol “vetotztioxh” nital tza', b'enchimal “vetotzotz” chu ti' majte, tetz q'u Israeel niyolonka. Choktaj u Jeremias 22.5.

vetsavsali. Utz latal see ech tza': «Aq' u atib'al tu u vinaj tzi'.» Chaj. Utz aatz axh, tu texh ch'ixa'v lenku'ojaxh tu u ya'teb'al k'ujleb'al. **10** Pek oj sasavsalaxh, a' sak'uje'k'axh tu u ya'teb'al k'ujleb'al. Ech lo'opon va'll vetsavsanaxh latal see ech tza': «Vamiigo, ni'axh. Xaan uku'l.» Chaj. Ech so'ok aq'ii vatz q'u'l ela k'ujlelaxh tuch' vatz meexha.

11 Tan ab'iste va'll nit'anb'a' tib', sako'nel iq'ii. Pek ab'il va'll ye' sit'anb'a' tib', so'ok iq'ii.— Texhtu'.

12 Tal paj u Jesusu tu u vinaj ech tza' majte va'll savsan: —Aatz sasavsa aanima ti' ma'j tx'a'om, aal b'a'n yit' a' koj sasavsa q'ul avamiigo, niko'xh q'ul iitz'in aatzik, niko'xh q'ul eetz tz'alol tx'iiol iq'ii. Tan b'a'n si'ane' aas lako'npajisavsa'axh. Ech sako'n-ak'ul ich'exel. **13** Pek oj sa'an nimla q'ii, a' sasavsa q'u me'b'a'. A' sasavsa q'u'l ye'k iq'ab', q'u ko'x tuch' q'u moy. **14** Ech chi'b'eb'al eetz xe' Tioxh si'ane'. Tan yit' sa'kojmotxole' ti' taq'ax ich'exel see. Pek loq' sak'ul achoob'al aas laq'aavitz'pu q'u jikomla chaj aanima.— Texhtu'.

**Vik'amtu ti' ma'l mam tx'a'om
u Jesusu tu vichusune'**

15 Unchee' ta'xh tab'i q'u yol ma'l u vinaj tzi', va'll ela k'ujlich tuch' u Jesusu vatz meexha, tal te ech tza': —Chi'b'eb'al tetz va'll saechb'un tu viQ'esalail u Tioxh.— Texhtu'.

16 Tal tek u Jesusu ech tza': —Aatz ma'l u vinaj, i'an ma'l mam echb'ub'al utz, sib'al chit aanima isavsa. **17** Ech aatz opon u oora tetz u tx'a'om, ichaj ma'l taq'onom ti' en isik'lel q'u'l savsamich taq'o. Ech tal u chaj tza': «Ni'extaj tan, ch'iam texh ni'an q'u echb'ub'al.» Texhtu'.

18 Pek aatz kajay q'u aanima tzi', ma'l chit itzii xe't ko'n motx toksa kam tuul. Aatz u b'axa, tal ech tza': «Vetunloq'lu untx'ava' utz, sa'xhenvile'. Pek kuyin, ye'k saveet unb'ena'.» Chia.

19 Aatz va'te tal ech tza': «Vetunloq'lu o' tzumul unvaakaxh utz, se'nvile'. Pek kuyin, ye'k saveet unb'ena'.» Chia.

20 Utz aatz va'te tal ko'n paj ech tza': «Anal ko'xh tzume'yin. Ech ye'xh saveeti so'oponin.» Chia.

21 Ech q'aav u chaj utz, tal q'u kam tu u b'aal taq'on. Ech lakp ivi' u b'aal aq'on. Utz tal tek tu vichaj ech tza': «jOra'xh! Kuxh tu k'ayib'al utz, tulaj b'ey tu u tenam tza'. Ech iq'o ul q'u me'b'a', q'u kut q'ab', q'u ko'x utz, k'uxh moy.» Chu te.

22 Ech xamtel teku'en, tal u chaj ech tza': «Unb'aal, vetunb'anlu va'll naale'. Utz ta'xh b'anel atil tere'n atib'al.» Chia.

23 Tal u b'aal taq'on te ech tza': «Kuxh tu tere'n q'u b'ey utz, tu q'u xo'li'itz, ech ya'lu tuku'l tere'n aanima. Ech sanoo u votzotz tza'. **24** Tan nival see, niko'xh ma'j q'u aanima

savsamal vaq'o b'axa satx'a'n
tzunxe'.» Chia.— Texh u Jesusu.

U tiq'ol u b'ey ma't xe' Tioxh

25 Ech mam tenam xamich ti'
u Jesusu. Utz ipilq'u tib', tal te
ech tza': 26 —Ab'il va'l nitok
sunk'atza utz, sab'ens unchusul-
ib'. Siq'i'e' sataq'ka itat, inan,
tixoj, ik'aol ime'al, itza'q', tatzik,
tanab'. Utz aal siq'i' taq'ax u vatx
iq'ii isaj. Oj ye'k siq'i'e', un-
chusulib'. 27 Utz ab'il va'l sisa'a
saxamb'u vi', ministeer siq'i'
paalchil tu il tza'l vi'. Utz siq'i'
paalchil tu vunpaaleb'al. Oj ye'k
siq'i'e', ye'k si'ane' sab'ens
unchusulib'.

28 Tan echa' tzi' ab'il koj ma'j
sab'anon sete aas silak ma'j
t'ankin atib'al oj yit' b'axal koj
satitz'a b'a'n'il. Utz si'an ti'
jank'al puaj so'ok tuul. Ech
satile' satz ole' ti' itzojpe'.

29 Tan oj ye'k si'an ti', sakaa
tinik'a. Ye'k lo'ole' ti' itzoj-
pixsale'. B'a'n si'ane' aas ta'xh
so'ole' ti' iku' u tz'ach tixe'. Ech
saxe'tib'anb'el tu q'u aanima.

30 Satal ti' ech tza':
«Vetxe'tib'an toztotz u vinaj tzi'
utz, ye'n ole' ti' itzojpe'.» Chaj.

31 Ech paje' a' ma'j ijlenal atil
10,000 sol tiq'ab' utz, si'an
ch'a'o tuch' va't ijlenal aas
20,000 isol atile. B'axal nal
satitz'a b'a'n'il atzi', satz ole' ti'
si'an ch'a'o tuch'. 32 Tan oj ye'k
so'ole'i sinache', se'ntal tok
ib'a'n tuch'. Sichaj b'en ichaj
atzi' aas atil tere'n tul vikoontra
siaz utz, se'ntal tok ib'a'n tuch'.

33 Echat ko'xh ex majte. Nachtaj
b'a'n'il tan, oj ye'k setaq'ka kajay
q'ul etetz vi', ye'k si'anel
sab'enex unchusulib'.

34 B'a'n u atz'am aas chi'. Pek
oj sasotz vichi'lil, kani'ch koj paj
ichee vichi'lil tika'paj.

35 Niko'xh sa'kojtxakun tetz
q'aen. Pek sa'texhk'onax el.

Ab'iste ex niab'in q'u yol tza',
nimataj.— Texh u Jesusu.

Vik'amtu ti' ma'l tz'ejxinaj karne'l u Jesusu

15 1 Unchee' nichixaan
opon sib'al q'u jajol
ja'mel alkavaar tuch' q'u aa paav
k'atz u Jesusu ti' tab'ile'. 2 Pek
aatz q'u fariseo tuch' q'u aa
txumb'al ti' u o'tla mantaar tan,
teesa ko'n iq'ii u Jesusu sivatxaj.
Motx tal ech tza': —Nik'ul aa
paav va'l tzi' utz, nitx'a'n
tuch'.— Texhtu'.

3 Ech aatz u Jesusu tan, ik'am
ti' ma'l kam ti' talax ma'l u yol
ech tza': 4 —Ye' koj seb'ane'
echa' ma'l u vinaj atil ma'l 100
ikarne'l. Pek satz'ejxu ma'l te.
¿Tz'oj tzik ye' sataq'ka u 99
karne'l utz, se'nichok va'l
tz'ejxia, ichab'anale? 5 Utz ta'xh
sichab'a, sa'xhtxuq'txun ti'.
Sataq' je' vi' icheleb', satiq'o
k'asu'l. 6 Utz aatz so'opon tu
tatib'al, simol q'u tamiigo tuch'
q'u tetz tz'alol. Satal te ech tza':
«Txuq'txunojex sunk'atza tan,
vetunchab'al vunkarne'l va'l
ma'tich itz'ejxe'.» Chaj.

7 Ech nival sete. Kaana chi'b'i-
chil atil tu Amlika majte aas

Q'U KAM IK'AM TI' U JESUUS TU VICHUSUNE'

Q'u kam nik'amax ti'	Kam u' nitalva		
	U Tio	U Kuxh	U Lucas
U otzotz b'anel vi' sivan	7.24-27	—	6.47-49
Q'u q'a'l kam	9.16-17	2.21, 22	5.36-39
U chikol	13.3-8, 18-23	4.1-20	8.4-15
U ye'xtxojla xajtze'	13.24-30, 36-43	—	—
U tal pitz'kin ia	13.31-32	4.30-32	—
U tx'amil kaxhlaan tx'ix	13.33	—	13.20, 21
U tx'iib'al q'ii va'l mujel	13.44	—	—
U b'a'nla sivan	13.45-46	—	—
U k'ach eesab' txay	13.47-50	—	—
U vinaj va'l kolel ak' kam utz, q'a'l kam taq'o	13.52	—	—
U tz'ejxinaj karne'l	18.12-14	—	15.3-7
U b'aal tx'oj	18.23-34	—	—
U choob'al tetz unjolol aq'onom	20.1-16	—	—
Ka'va'l q'u k'aola	21.28-32	—	—
Q'u onkonla chaj k'amol tx'ava'	21.33-41	12.1-9	20.9-19
U tzumb'a'a	22.2-14	—	14.16-24
U viikuxh	24.32-35	13.28-29	21.29-31
U tzak'kinla aq'onom	24.45-51	—	12.42-48
Q'u laval ixviak	25.1-13	—	—
U talansal puaj	25.14-30	—	19.12-27
Q'u karne'l tuch' q'u tentzun	25.31-46	—	—
Vich'ii u triigo	—	4.26-29	—
U vinaj b'en tzian	—	13.34-37	12.35-40
Q'u aa tx'oj	—	—	7.41-43
U aa Samaaria	—	—	10.30-37
U tamiigo ma'l u vinaj	—	—	11.5-8
U vinaj va'l ta'xh nititz'a ime'b'i'l	—	—	12.16-21
U viikuxh va'lye' nivatzine'	21.18-20	—	13.6-9
U k'uje'chil tu b'axa chaj k'ujleb'al	—	—	14.7-14
Vib'anax ti' q'u kam	—	—	14.28-33
U tz'ejxinaj puaj	—	—	15.8-10
U k'aola va'l qeloni	—	—	15.11-32
Vitxakunsal u tx'iib'al q'ii	—	—	16.1-8
U Laazaro tuch' u tx'iioi iq'ii	—	—	16.19-31
U aq'onom tu atib'al	—	—	17.7-10
U juees	—	—	18.2-8
Q'u vinaj ex iq'ila isik'le Tiohx	—	—	18.10-14

nik'axa vipaav ma'l aa paav, vatz 99 aanima aas ye'xhkam nisavsa sik'axa ipaav tan, jikom ninache'.

Vik'amtu ti' u tz'ejxinaj puaj u Jesuus

8 Ech paje' ma'j ixoj aas atil laval isaj ch'ich' puaj. Pek sitz'ej ma'j. ¿Tz'oj tzik ye' sichoke'? Sataq' je' itxijtxub'al atzi' utz, sateesa ch'is ti'. B'oono ichokax si'ane', ichab'anale. 9 Utz aatz sichab'a, simol kajay q'u tamiigo utz, tuch' q'u tetz tz'alol. Satal te ech tza': «¡Txuq'txunojex sun-k'atza! tan, vetunchab'al vunpuaj va'l ma'tich untz'ejta'.» Chaj.

10 Ech nival sete aas echat q'ul iaanjel u Tiohx tu Amlika majte, sa'xhmotxtxuq'txun ti' aas sik'axa ipaav ma'l aa paav.— Texh u Jesuus.

Vik'amtu u Jesuus ti' u qelolla xiak

11 Tal paj u Jesuus ech tza': —Aatz ma'l u vinaj, atich ka'va'l ik'aol. 12 Utz aatz u ch'ooala, tal tu vitat ech tza': «Tat, aq' tek vunme'b'i'l va'l saaq'e'.» Texhtu'.

Ech aatz vitat, ijatx vime'b'i'l. Taq' u tetz.

13 Utz ye'xh ko'xh jatva'l q'ii tuul, imol kajay q'u tetz u ch'ooal k'aol utz, b'en tzian tu va't tenam xaannaj el. Ech latzi' ib'uchvu vipuaj. Tiira teesa je' tatin tu b'ey. 14 Utz aatz tek ma'tich imotx vipuaj kajayil, tiempo ul ma'l mam va'y tu u tenam va'l atichka. Ech xe't tek

iya'ta tetz. 15 Ech tek ex okoj k'atz ma'l u vinaj aa tenam nal tzi'. Utz ichaj b'en titx'ava' ti' en ixeel b'och. 16 Ech tu tek u va'y, nictachva satechb'u tetz q'u vatz tze' q'u'l nictechb'u q'u b'och. Pek ab'il koj nichaq'on tetz.

17 Ech tek itxakb'a't itxumb'al utz, tal ech tza': «Jatva'l ko'n aq'onom atil tu atib'al xe' vuntat. Utz tz'anlel ko'xh techb'ub'al.

Aal nichanan tere'n. Pek aatz in utz, toj tek kamojin tu va'y.

18 Pek sab'enin; saq'aavoponin xe' vuntat. Utz saval te: Tat paavinyin vatz u Tiohx tu Amlika tzi' utz, saatz majte.

19 Ye'kan sik'ulo'k vi' aas in tere'n ak'aol sa'alchi. Pek aq'-texhb'enin's echa' ma'j q'ul aaq'onom tzi'. Chajin te.» Texhtu'.

20 Ech ik'asu'l. B'en xe' vitat. Pek aatz atile'nich tule', ilax b'en tu vitat. Ech itxumt iatz. T'aspu ib'ena'. Ex iq'alu utz, itz'utz'a.

21 Utz tal vik'aol te ech tza': «Tat, paavinyin vatz u Tiohx tu Amlika tzi' utz, saatz majte. Ye'kan nik'ulo'k vi' aas in tere'n ak'aol sa'alchi.» Texh te.

22 Pek aatz vitat, tal tu q'u taq'onom ech tza': «¡Oora ko'xh ex! Iq'otaj elu'l q'u techalla oksa'm utz, oksataj k'atza. Aq'taj ku' tixkol q'ab'. Utz oksataj ixaab' tu tajan. 23 Utz b'enoj etiq'o u tzaq'al vaakaxh utz, yatz'taj. Tan sakub'an ma'l tx'a'om. Ech sachi'b'o' satxuq'txuno'. 24 Tan aatz vunk'aol tzi', jkamnaj

teku'en nivale', pek q'aaviul!
¡Ma'tich itz'ejxe', pek cheeya!»
Chia. Ech xe't motx ichi'b'e'.

25 Pek aatz u atzika, aye'nich
jaljtze'. Utz ta'xh uli, najab' opon
k'atz atib'al, tab'i u son tuch'
b'ixal. **26** Ech isik'let ma'l q'u
taq'onom. Utz ich'oti te kam
nichtuche'.

27 Utz tal u aq'onom te ech
tza': «Vatza'q' q'aaviul utz, tiira
tiichaj mutule'. Ech ti' vetiyatz' u
tzaq'al vaakaxh vatat.» Texh te.

28 Ech lakp ivi' u atzika. Utz
ye' nichik'ul ve't oko'p to'otzotz.
Eltek'ul vitat utz, iya'lu ib'eno'k.

29 Pek tzaq'b'i utz, tal tu vitat
ech tza': «Jatva'x ko'n ya'b'
vaq'onin sak'atza, ye'xh b'oj ni-
kojunqelaxh. Utz ye'xhjatu ma'-
kojaaq' ma'j untentzun aas savaq'
ku' utz, sachi'b'b'ojin tuch' q'u
vamiigo. **30** Pek aatz vet'ul
vak'aol tzi', va'l ex ib'uchluka q'ul
ame'b'i'l tuch' cheela chaj ixoj,
jyakich vetaaq' ku' u tzaq'al
vaakaxh ti'!» Chu te.

31 Tal tek vitat te ech tza':
«Unk'aol, b'enamen atilaxh sun-
k'atza. Utz eetz kajay q'ul un-
me'b'i'l. **32** Pek ministeer
vetchi'b'o' vettxuq'txuno'. Tan
aatz vatza'q' tzi', ¡kamyá nivale',
pek q'aaviul! ¡Ma'tich itz'ejxe',
pek cheeya!» Chia.— Texh u
Jesusu.

Vichusun u Jesusus ti' vitxakunsal
u tx'iib'al q'ii

16 **1** Tal paj u Jesusus tu q'ul
ichusulib' ech tza':
—Atich ma'l u vinaj tx'iiol iq'ii.

Utz atich ma'l q'esal taq'onom,
ilol tetz ime'b'i'l. Pek xochax u
q'esal taq'onom te. Tan nich-
ib'uche'l q'ul ime'b'i'l. **2** Ech aatz
u tx'iiol iq'ii, isik'le u q'esal
taq'onom siatz. Utz tal te ech
tza': «¿Kam tok va'l nivab'i sai'
tzi'? Pek motxoj aal ve til ni-
motxaaq'vu b'en q'u vetz. Tan
ye'kan si'ane' aas axh tere'n
sailon vunme'b'i'l.» Chu te.

3 Unchee' aatz u ilol me'b'i'l
tzi', tal tu taanima ech tza':
«¿Kam sunb'ane'? Tan saelin
tu u vijle'm. Utz ye'k unyak'il
oj a' tek sunk'ot tx'ava'. Utz
sach'ixvin oj sunjoy vetz.

4 Pek ¡vetunnachla' kam sun-
b'ane'! ech sik'ulin q'u aanima
tu tatib'al aas le'elin tu u
vijle'm.» Chia.

5 Ech isik'le ul q'u aanima
q'u'l atich itx'oj xe' u b'aal
taq'on. Utz tal tu vib'axa ech
tza': «¿Jatva'l atx'oj xe' u b'aal
vaq'on?» Chu te.

6 Tal u vinaj ech tza': «Ma'l
440 galoon aseite.» Chia.

Alax te tu u ilol me'b'i'l ech
tza': «¡Ora'xh b'an ti' utz, ma'l
ko'n 220 galoon satz'ib'a!» Chu
te.

7 Xamtel paje', tal tu va't ech
tza': «¿Aatz axh, jatva'l atx'oj?»
Chu te.

Tal u vinaj ech tza': «Ma'l 100
quintaal triigo.» Chia.

Tal u ilol me'b'i'l te ech tza':
«B'an ti' utz, ma'l ko'n 80 sa-
tz'ib'a.» Chu te.

8 Unchee' aatz u b'aal aq'on
tan, til teku'en aas telab'al iveet

u kam i'an u sub'ulla ilol ime'b'i'l tzi'.

Ech ni'an q'u aa paav itz'lel tu u tiempo tza', telab'al iveet q'u kam ni'an tib'ilaj. Pek yit' telab'al koj ni'an q'u niman tetz u Tiohx tib'ilaj k'uxh aal atil tu u txijtxub'al.

9 Echtzixe't nival sete, txakun-sataj q'u tx'iib'al q'ii q'u'l tu u vatz amlika tx'ava' tza' ti' q'u kam tetz u Tiohx. Ech sataq' etatib'al u Tiohx tu b'enq'ii b'ensaj taq'o. Tan aatz lakamex, kam tere'n koj satxakunku q'u tx'iib'al q'ii.

10 Ab'il va'l inujul ni'an q'u kam, k'uxh b'iil ko'xhtu', inujul si'an q'u kam majte q'u'l sib'al. Utz ab'il va'l yit' inujul koj ni'an q'u kam q'u'l b'iil ko'xhtu', yit' inujul koj si'an ti' sib'al kam majte. 11 Echtzixe't oj yit' inujul koj ib'anb'el q'u ye'xtxojla tx'iib'al q'ii neb'an tu u vatz amlika tx'ava' tza', ¿ab'il sak'uje' ik'u'l seti' ti' q'u nojla b'a'nla tx'iib'al q'ii tu Amlika? 12 Utz oj yit' jikom koj neb'an ti' q'u kam aq'elka tzexe', oj tzik sataq' sete u Tiohx q'u kam taab'a'b'en, ¿ab'il tek sa'aq'on etetz?

13 Echa' ma'j aq'onom, sa'-koji'ane' aas ka'va'l b'aal taq'on si'ane'. Tan ma'l ye'k itxa'k te si'ane' atzi'. Utz va't tiira tii ti' si'ane'. Satoksa iq'ii ma'l atzi'. Utz sateesa iq'ii va'te. Echat ex majte. Sa'koji'ane' senima ka'va'l etiohx. Aya' u nojla Tiohx tuch' u tx'iib'al q'ii.— Texh u Jesusu.

14 Utz nichtab'i kajay q'u kam q'u fariseo tzi'. Ech nich-ko'nib'anb'e u Jesusu tan, ye'k chit inooeb'al ti' puaj.

15 Unchee' tal u Jesusu te ech tza': —Ex q'u'l niko'xhmoxtetaq' b'en etib's b'a'n vatz aanima. Pek u Tiohx ootzajin tetz q'ul etaanima. Tan aatz q'u kam q'u'l techal chit tilon vatz aanima, tzu'kin vatz u Tiohx.

16 Aatz u o'tla mantaar tuch' q'u yol tz'ib'amalka tu q'u alol tetz u yolb'al Tiohx, ta'n ya'kka tikuenta u Xhan. Utz aya'xchen xe't talax u b'a'nla chusb'al tetz viQ'esalail u Tiohx tikuenta u Xhan. Utz sib'al aa paavla aanima ni'an ya'l okchil ti'.

17 Aatz vimantaar u Tiohx, k'uxh tiira ch'oo texh tab'ile', jatu koj saya' itzojpe'. Aal sapaal u vatz amlika tx'ava' tza'.

18 Ab'il va'l sako'xhdaq'an tojchat tixoj utz, sichok va't tixoj, eesaib' tu b'ey ni'an tuch' va't u ixoj tzi'. Utz ab'il u vinaj si'iq'on u ixoj va'l jatxel tib' tzi', eesaib' paj tu b'ey ni'an tuch'.— Texh u Jesusu.

Vik'amtu ti' u Laazaro u Jesusu tuch' ti' u tx'iiol iq'ii

19 Tal paj u Jesusu ech tza': —Atich ma'l u vinaj tx'iiol iq'ii, b'a'nla chit kajko q'ej oksa'm nichtoksa, tuch' b'a'nla lino b'u'j. Utz jun chit q'ii nichian techalla nimla q'ii.

20 Atich va't u vinaj majte, nichko'xhijoy tetz. Laazaro ib'ii. Kaanaich b'oj toy ti'. Nichtatin

vatz jub'al xe' u tx'iiool iq'ii tzi'.

21 Utz nichtachva techb'ul q'u juyaj echb'ub'al q'u'l nichichajpu ku'l vi' vimeexha u tx'iiool iq'ii tzi'. Utz nichtopon q'u tx'i' majte, nichileq'u vitoy.

22 Pek aatz i'ana, kam u me'b'a' tzi'. Utz iq'ol b'en u taan-xelal tu q'u aanjel. Utz ex taq' k'atz u Abrahaam. Utz kam u tx'iiool iq'ii majte tzi'. Utz mujaxi. **23** Loq' tu choob'al paav b'enka. Ech tuul txumb'al tatin tu mam k'axk'o, sajin k'asu'l. Utz til u Abrahaam tzian; ato'k u Laazaro txala.

24 Q'eq'un k'asu'l utz, tala: «jTateey Abrahaam, b'an b'a'nil! jTxum unvatz! Chaj u Laazaro tzi'. Se'ntak'sa u vi' iq'ab' tu chi'ul a', ech su'liloltz'ixsa u vi' vaq'. jTan techal b'oj vuleb'el tu u xamal tza'!» Chia.

25 Pek tal u Abrahaam te ech tza': «K'aol, ulsa sak'u'l aas tu b'a'nil paalk'axh, a' chit atich'axh tu u vatz aq'ii asaj tu u vatz amlika tx'ava'. Pek aatz u Laazaro, tu tza'l paalka. Pek atil tek tu b'a'nil cheel. Utz aatz axh, atilaxh tu mam k'axk'o. **26** Utz k'uxh ab'il koj satachva elchil b'en tza', so'opon tzexe', sa'koj-veeti. Tan atil ma'l u mam jankin tu kuxo'l. Utz ab'il koj saveeti k'asu'l tzexe' tzi' utz, su'ul tza' majte.» Chia.

27 Ech tal paj u tx'iiool iq'ii ech tza': «Nunjaj see unchee', tateey Abrahaam aas sachaj b'en tu atib'al xe' q'ul untxutx unb'aal. **28** Tan atil o'va'l untza'q'. Pek se'nalaxoj vinujul te. Ech ye'k saul tu u choob'al paav tza'.» Chu te.

29 Tal u Abrahaam te ech tza': «Tootzaj tek va'l talka u Moisees tuch' q'u alol tetz u yolb'al Tiohx, a' samotxtab'i.» Chia.

30 Tal paj chit u tx'iiool iq'ii ech tza': «Ye'ka tateey Abrahaam, sa'xhmotxik'axa q'ul ipaav atzi' oj a' se'en tzixe' maj' q'u aanima kamnaj teku'en.» Chu te.

31 Pek aatz u Abrahaam tan, tal te ech tza': «Oj yit' sa'koj-inima u Yolb'al Tiohx alol tu u Moisees tuch' q'u alol tetz u yolb'al Tiohx, ¿a' chixh sinima maj' aanima salakpu xo'l q'u kamnaj se'ntal te?» Chu u Abrahaam te.— Texh u Jesusus.

U kuyu'm

17 **1** Tal u Jesusus tu q'u chusulib' ech tza': —Ye'xh b'oj ye' koj so'ok b'oyol uchchil tu paav. Pek tilayol saya'k u aanima va'l sataq' b'en imol tu paav. **2** Aal tek b'a'n sakami; saqitzax ok ma'l mam sivan siqul, che'b'al triigo, ech

16.22 Aatz u yol “k'atz Abrahaam” nital tza', aya' va'l “seno de Abraham” nital tu kastiya. Utz b'enchimal “paraíso” chu majte. Aya' u atib'al nib'enku q'u b'a'nla chaj aanxelal vatz q'u Israeel. Aya' u b'enchil tu Amlika sukuvatz.

sak'onax b'en tu mar. B'a'n tek vatz va'l ni'ane' aas nitaq' b'en ma'j q'u ch'ooal niman vetz tu paav.

3 Pek b'antaj kuenta etib'.

Echa' tzi' oj kam si'an ma'j vehermano sete, altaj te. Ech oj lik'axa, kuytaj. **4** Utz oj jujpajul kam si'an sete tu ma'l q'ii, loq' jujpajul saq'aavu'l tzexe' majte ti' ijajax kuyb'al, kuytaj.— Texhtu'.

U k'uje'ich k'u'l ti' u Tiohx

5 Tal tek q'u chusulib' tu u kuB'aal Jesusus ech tza': —jLoch'o!! Ech sa'xhk'uje' kuk'u'l ti' Tiohx.— Texh te.

6 Tal u kuB'aal Jesusus te ech tza': —K'uxh b'iil ko'xh vik'uje' ek'u'l seb'ane', ech ko'xhtu' a' ich'ii ma'l b'aq' iatz muxhtaansa, mamaj kam seb'ane'. Echa' tzi', saveeti setal tu u tze' sicoomoro ech tza': «B'uuq'xen b'en tza' utz, kuxh chik iib' tu mar.» Chajex te. Sinima'ex atzi'.

U oksaib' tu aq'on ti' u Tiohx

7 Ab'il koj ma'j b'aal aq'on nib'anon texo'l aas satal tu taq'onom ech tza': «Ni'axh teku'en tan, satx'a'naxh.» Chaj koj te, k'uxh anal nitul u aq'onom ja'jtze' tzi', ti' ipilul tx'ava', oj tu xee karne'l.

8 Pek aal niko'npajtaq' taq'on. Nital te ech tza': «Ora'xh, b'an vechb'ub'al tetz ku'q'ii. Ech laaq'u'l vetz. Tan tx'a'nnalin,

uk'a'nalin, ech nal tek latx'a'n-axh, lu'uk'a'axh.» Chu te. **9** Utz oj tzik ni'xhik'amab'e tu u aq'onom va'l vettal te utz, veti'ana.

10 Utz echat ko'xh ex majte. Aatz ma't etzojpit q'u kam q'u'l alel sete tu u Tiohx, setal ech tza': «Ye' nik'ulo'k vib'a'n-il u Tiohx qi'. Tan ta'xh vetku-b'ana kam va'l ministeer sakub'ane'.» Chajex.— Texh u Jesusus.

Vib'antu b'a'n u Jesusus tu laval ch'a'k'i'

11 Unchee' aatz i'ana, paal u Jesusus tixo'l vikuentail u Galilea tuch' u Samaaria. A' chit aalich ib'en tu Jerusalem. **12** Utz aatz oko'p tu ma'l u tal tenam, ul k'ulaxoj tu laval q'u vinaj; lolol ch'a'k'i'. Utz motx txake' k'asu'l tzian. **13** Motx q'eq'un k'asu'l ech tza': —jJesusus, chusul, txum kuvatz!— Texhtu'.

14 Ech ta'xh ilax tu u Jesusus, tal tek te ech tza': —B'enojex. K'uchtaj etib' tu u oksan yol vatz Tiohx aas b'a'nt'ex.— Texh te.^s Utz tuul ko'xh atich ok ti' b'ey, motx i'an b'a'n.

15 Ech aatz i'an ma'l te, ta'xh tila aas ma'tich i'antu b'a'n, q'aavu'l. Va'lich iq'eq'un toksat iq'ii Tiohx. **16** Utz peche'i. Taq' ku' ivatz vatz tx'ava' vatz u Jesusus. Va'lich ik'amab'eta'. Utz aal aa Samaaria u vinaj tzi'.

^s 17.14 Choktaj u Leviitico 14.1-32.

17 Yolon tek u Jesus utz, tal te ech tza': —¿Yit' tzik laval q'u'l veti'an b'a'n? Utz ¿ke'ch b'eluvate? 18 ¿Ye'n q'aav ma'j q'u Israeel tzik, su'ltoksa iq'ii Tiohx? Pek ta'xh u puera aanima tzi'.— Texhtu'. 19 Utz tal tu u vinaj ech tza': —Ti' ko'n ik'uje' ak'u'l vi' veta'anlu b'a'n tu vayaab'il tzi'. Lakpen utz, kuxh.— Texh te.

U tuleb'al viQ'esalail u Tiohx

20 Ch'otil itzi' u Jesus tu q'u fariseo aas jatu su'ul viQ'esalail u Tiohx.

Tzaq'b'u u Jesus utz, tal te ech tza': —Aatz viQ'esalail u Tiohx tan, at koj talchu tule'.

21 Utz yit' sa'kojalaxi aas: «Atil tzuyta.» Chaj. Utz: «Atil tek tzi'.» Chaj koj te'le'. Tan aatz viQ'esalail u Tiohx, atil nal texo'l.— Texhtu'.

22 Ech tal tu q'ul ichusulib' ech tza': —Sa'nalul ma'l tiempo aas sa'teketachva tilax u K'aola va'l b'ennaj ko'n aanima. Loq' yit' sa'kojetile'. 23 Pek atil aanima sa'alon sete ech tza': «Atil tza'.» Chaj. Utz: «Atil tzuta.» Chaj ete'le'. Loq' txub'a'l. B'eni'ch etile'. Utz xamb'i'ch'ex ti' q'u'l nialon. 24 Tan echa' u itz'na'b' aas niripkab'in tikuenta aal tela' utz, yak paq'unoj opon tikuenta aal toke', ech u tuleb'al u K'aola si'ane' tu viq'i'ilil va'l b'ennaj ko'n aanima. 25 Pek ministeer sa'xhpaal tu sib'la

k'axk'o b'axa. Utz saeesal iq'ii tu q'u aanima itz'lel tu tiempo tza'.

26 Tan kam chit va'l uch tikuenta u Noee, echat si'an tu u q'ii tu u tuleb'al u K'aola va'l b'ennaj ko'n aanima. 27 Tan ta'xh nichtitz'a u tetz q'u aanima q'u'l ninali'ane'. Aya' u techb'une', u tuk'a'e', u okchil ti' ixoj tuch' u tzume'chil, tuul opon u q'ii aas ok tek u Noee tu u arca. Ech ul u mam jab'al utz, isotzsa kajay q'u aanima.^t

28 Echat ko'xh paj i'an tikuenta u Lot majte. Ta'xh paj nichmotxtitz'a u tetz q'u aanima. Aya' u echb'u'm, uk'a'a, loq'o'm, k'a'y, chiko'm, tuch' b'ano otzotz. 29 Pek ta'xh k'asu'l u Lot tu Sodoma, jab'al chit iku'l xamal tu amlika i'ana, tuch' q'ol. Utz isotzsa q'u aanima kajayil.^u 30 Echat ko'xh si'an tu u q'ii majte aas lu'ul u K'aola va'l b'ennaj ko'n aanima.

31 Utz aatz li'an tu u q'ii tzi', ab'il a' atil je'op vi' atib'al, ku'ichul ti' tiq'ol q'u tetz atil to'otzotz. Utz ab'il aye'n jal'tze', q'aavi'chtere'nul. 32 Ulsataj sek'u'l kam va'l i'an u tixoj u Lot. 33 Tan ab'il q'u'l ta'xh nititz'a u vatz iq'ii isaj tu u vatz tx'ava' tza', tz'ejo'm si'ane'. Pek ab'il va'l k'uxh sitz'ej u vatz iq'ii saj, a' sichab'a u b'enq'ii b'ensaj.

34 Utz nival sete, aatz si'an tu u aq'b'al tzi', ka'va'l aanima atil vi' tx'ach. Ma'l si'iq'ol b'en utz,

^t 17.27 Choktaj u Geenesis 6.5-8; 7.6-24.

^u 17.29 Choktaj u Geenesis 18.20—19.25.

va't, sa'aq'axka. **35** Ka'va'l ixoj ela niche'ne' si'ane'. Ma'l si'iq'ol b'en utz, va't sa'aq'axka.

36 [Ka'va'l aanima ela nitaq'onin ja'jtze' si'ane'. Ma'l si'iq'ol b'en utz, va't sa'aq'axka.— Texhtu'.]

37 Ech tzaq'b'eli, alax te ech tza': —¿Til si'anvu q'u kam tzi' kuB'aal?— Texh te.

Tal u Jesus te ech tza':

—Nimna'l si'ane'. Tan echa' tzi' til atik ma'j kamnaj, nimol tib' q'u qu's tzi'.— Texhtu'.

Viq'ilal sik'lel Tiohx b'enamen

18 **1** Ik'am paj ti' va't kam u Jesus ti' talaxe' aas tzuk'el saq'ilal isik'lel Tiohx. Ye'k su'uch jochpichil. **2** Tal ech tza': —Atich ma'l u juees tu ma'l u tenam. Nichkojixo'va Tiohx. Utz ke'ch koj tatin aanima siatz. **3** Utz atich ma'l u txakay ixoj tu u tenam majte. Tzuk'el nich-topon vatz u juees. Utz nichtal te ech tza': «Tx'ol vetz inujul va'l ni'an vunkoontra ve.» Chu te.

4 Loq' sib'al tiempo ye't ko'n isa'a. Xamtich tek tuul tal tu taanima ech tza': «K'uxh ye'xhkam nunnima Tiohx utz, ye'k ko'xh tatin aanima sunvatz, **5** suntx'ol inujul vixocho'm u ixoj tzi'. Tan oj ye'ka, b'a'n si'ane' la'tekpaal unk'u'l taq'o. Tan tzuk'el chit nitule'.» Chia.— Texh u Jesus.

6 Tal paj u kuB'aal ech tza': —Itz'ataj kam va'l i'an u juees va'l ye' nixo'va Tiohx. **7** Ech ¿oj chixh u Tiohx, yit' jikom koj itx'olax inujul q'ul ik'aol ime'al

si'ane' q'u'l niq'ilan sik'len q'iils aq'b'al? Oj tzik sab'atz ti' itzaq'-b'ele'. **8** Nival sete aas oora ko'xh sitx'ol inujul atzi' kam sajax te. Pek aatz lu'ul u K'aola va'l b'ennaj ko'n aanima, ¿matz anko'xh k'ujlel ik'u'l q'u aanima ti' u Tiohx?— Texhtu'.

U je'saib' vatz Tiohx

9 Ik'am paj ti' va't kam u Jesus ti' talax tu q'u aanima q'u'l nik'ujb'a' je' ik'u'l aas jikomla chaj aanima nimotxtale' utz, nichteesa iq'ii unjote. Tal ech tza': **10** —I'an unpajul, b'en ka'va'l vinaj tu viq'analil u totztiohx. Ex iq'ila sik'le Tiohx. Ma'l, fariseoich. Utz va't, jajol ja'mel alkavaar. **11** Ech aatz u fariseo tan, txakliche iq'ila sik'le je' Tiohx ti'. Tal ech tza': «Nivaq' ta'ntiohx see unTiohx, qe'l tan, yit'e'ch koj in tere'n q'u aanima q'u'l nitelq'e', q'u'l ye' ni'an vinujul, q'u eesanib' tu b'ey tuch' aanima yit' ik'ulel koj. Utz yit'e'ch koj in u sub'ulla jajol ja'mel alkavaar tzi'. **12** Pek aatz in tan, ka'pajul nunkuy unva'y ti' aq'ilal asik'lel tu ma'l xhemaana. Utz nivaq' undiesmo ti' kajay va'l nuntx'ake'.» Texhtu'.

13 Pek aatz u jajol ja'mel alkavaar tan, txaklich tzian. Niko'xh nikojisajin je' tu amlika. Utz nichilaa taanima tu k'axa k'u'lil. Nichtal ech tza': «UnTiohx txum unvatz tan, in aa paav.» Chia.

14 Ech nival sete aas a' aq'ax b'en b'a'n vatz u Tiohx u jajol

ja'mel alkavaar aas b'en tu u toztotz, vatz u fariseo. Tan ab'il va'l nit'anb'a' tib', sako'nel iq'ii. Pek ab'il va'l ye' sit'anb'a' tib', a' va'l so'ok iq'ii.— Texhtu'.

**Vik'ulax q'u talaj nitxa' i'an
u Jesuus**

15 Unchee' nichenoksaloj talaj nitxa' vatz u Jesuus. A' isa' q'ul itxutx ib'aal aas sataq' je' iq'ab' ti'. Pek ta'xh til u kam q'u chusulib' tzi', motx iyaa.

16 Ech aatz u Jesuus, isik'le ul q'u talaj nitxa' utz, tal tu q'ul ichusulib' ech tza': —Aq'taj tzii su'ul q'u talaj nitxa' sunk'atza tzi'. Utz ye' ko'xh emaj iatz. Tan aatz viQ'esalail u Tioxh, tetz q'u'l echa' talaj nitxa'. **17** Tan ni'xhtek'val sete, oj yit' ech koj ik'ulax viQ'esalail u Tioxh seb'ane', echa' ni'an ma'l tal nitxa', sa'kojoko'p'ex tuul.— Texhtu'.

**Viyolon ma'l u tx'iiol iq'ii tuch'
u Jesuus**

18 Aatz ma'l u vinaj atil tijle'm xo'l q'u Israeel, ich'oti tu u Jesuus ech tza': —B'a'nla chusul, ¿kam sunb'ane' ech so'-oko'p'in tu u b'enq'ii b'ensaj?— Texhtu'.

19 Tal u Jesuus te ech tza': —¿Kam toke' aas: «B'a'n.» Cha'axh ve? Tan ye'xhab'il ko'xh b'a'n. Ta'xh ma'l b'a'n u Tioxh.

20 Utz ootzaj nal q'u mantaar tza': «Eesach iib' tu b'ey tuch'

aanima yit' ak'ulel koj. Yatz'o-ni'ch'axh. Elq'i'ch'axh.

Txub'a'lich'axh ti' isuyax kam ti' amol. Utz nima atxutx ab'aal.» Chia.— Texh te.^v

21 Tal u vinaj ech tza': —Ninalunnima tunxiakil kajay q'u kam naale' tzi'.— Texhtu'.

22 Ta'xh tab'i u kam u Jesuus tzi', tal te ech tza': —Atil va't kam ye' na'ane'. Pek kuxh k'ayi kajay q'ul eetz atile utz, jatx vatz q'u me'b'a'. Ech sa'atin tx'iib'al aq'ii tu Amlika. Utz ni'axh xamb'en vi'.— Texhtu'.

23 Ech ta'xh tab'i u kam u vinaj tzi', tiira txumun ti'. Tan nojchit mam tx'iiol iq'iich.

24 Ech sajil u vinaj tu u Jesuus utz, tal tek ech tza': —Tiira tza'l so'ok tu viQ'esalail u Tioxh q'u'l atil tx'iib'al iq'ii. **25** Aal yit' tza'l koj toko'p u camello tixe' u b'aj, vatz u toko'p ma'l tx'iiol iq'ii tu viQ'esalail u Tioxh.— Texhtu'.

26 Ech tal tek q'u aanima ech tza' q'u'l ab'in: —¿Ab'il tek tech tu chitpichil tu q'ul ipaav unchee'?— Texhtu'.

27 Pek tal u Jesuus ech tza': —Kam q'u kam ye'k saveet vatz q'u aanima, saveet vatz u Tioxh.— Texhtu'.

28 Unchee' aatz u Lu', tal te ech tza': —Aatz o', vetqaq'luka kajay q'u qetz utz, xamelo' sai'.— Texhtu'.

29-30 Tal u Jesuus te ech tza': —Ni'xhtek'val sete, ab'il q'u'l nitaq'ka q'u tetz ti' viQ'esalail u

^v **18.20** Choktaj u Eexodo 20.12-15; u Deuteronomio 5.16-20.

Tioxh, sa'naltil iq'aq'al. Ech oj nitaq'ka toztotz; nitaq'ka tixoj, itza'q', tatzik, itxutx ib'aal, tuch' ik'aol ime'al, sik'ul sib'al iq'aq'al tu u tiempo tza'. Utz satil iq'aq'al tu u atinchil tu b'enq'ii b'ensaj taab'a'b'en majte.— Texhtu'.

U taltu vikameb'al u Jesusus

31 Isik'le el kab'laal q'ul ichusulib' u Jesusus utz, tal te ech tza': —Aatz lo'opono' tu Jerusaleen, satzojpu kajay q'u kam ti' u K'aola va'l b'ennaj ko'n aanima va'l tz'ib'amalka tu q'u alol tetz u yolb'al Tioxh. **32** Tan so'oksal tiq'ab' q'u puera aanima. Utz sa'xhb'anb'eli. Saeesal iq'ii. Utz satzub'ali. **33** Utz aatz ma't itz'u'male', sayatz'axi. Loq' sako'nq'aavitz'pu titoxva' q'ii.— Texhtu'.

34 Pek aatz q'u chusulib' tan, niko'xh b'oj el koj itxumb'al tu q'u kam tzi'. Ye' tootzaj u tokeb'al tan, mujel siatz.

Vib'antu b'a'n u Jesusus tu ma'l u moy tu Jericoo

35 Aatz i'ana, a' chit nich-inajab' opon u Jesusus tu Jericoo, k'ujlich ma'l u moy tzi' b'ey. Nichijoy tetz. **36** Utz ta'xh tab'i aas mam tenam nichipaale', ich'oti teku'en aas kam nich-tuche'. **37** Ech alax te aas nich-ipaal u Jesusus aa Nazareet.

38 Ech q'eq'un taltu ech tza': —jJesusus itu'xh ixalam Daviid, txum unvatz!— Chia.^w

39 Pek aatz q'u aanima q'u'l b'axaich, nichko'nmotxiyaae'. A' isa' saya' iq'eq'une'. Pek aal ko'n maas nichiq'eq'une': —jItu'xh ixalam Daviid, txum unvatz!— Chia.

40 Ech txake' tek u Jesusus. Utz tal tiq'ol ul siatz. Ta'xh oponi, ich'oti te ech tza':

41 —¿Kam asa' sunb'an see?— Texh te.

Tal ech tza': —UnB'aal, a' unsa' sailon q'u b'aq' unvatz tza'.— Texhtu'.

42 Tal u Jesusus te ech tza': —Sajin. Tan tu ko'n vik'uje' ak'u'l vi', b'a'nt'axh.— Texh te.

43 Ech tu ko'xh unmu'k'ul i'an b'a'n q'u b'aq' iatz. Sajin teku'en. Utz xamb'u tek ti' u Jesusus. Va'l toksat iq'ii u Tioxh. Utz ta'xh ilax u kam tu q'u mam tenam tzi', toksa tek iq'ii Tioxh majte.

Vik'axat q'ul ipaav u Zaqueo vatz u Jesusus

19 **1** Unchee' opon u Jesusus tu Jericoo. Nichtekipaal tuul. **2** Utz atich ma'l u vinaj tzi' tx'iiol iq'ii, q'esal jajol ja'mel alkavaar; Zaqueo ib'ii. **3** Nichi'an ya'l tilaxe' ab'il u Jesusus. Pek ye' nichveet tiltu tu u mam tenam.

^w **18.38** Aatz u moy tza', "itu'xh ixalam Daviid" chia tan, tootzajnale', nichnaltab'i aas sa'chit'ul ma'l u lochol tetz q'u Israel. A' sacheek xo'l q'ul itu'xh ixalam u ijlenal Daviid. Echa' nital q'u alol tetz u yolb'al Tioxh. Choktaj u Samueel II 7.12.

Tan ch'ooich ko'n itxake'a'.

4 Ech jutzin ib'axab'e'. Ex je'oj vi' ma'l u tze' sicomoro ti' tilax u Jesusus. Tan aalich ipaal tzi'.

5 Utz ta'xh opon u Jesusus tzi', sajin je' utz, tila. Ech tal te ech tza': —Zaqueo, nal aku'l. Tan ministeer a' savatk'in tzaxe' cheel.— Texh te.

6 Ech ooje'l chit ku'l u Zaqueo. Utz techalich itxuq'-txune' ik'ul u Jesusus tu tatib'al.

7 Pek motx eesal iq'ii u Jesusus tu q'u aanima ti' va'l i'ana tzi'.

Nichtal ti' ech tza': —A' savatku xe' ma'l aa paavla vinaj.— Texhtu'.

8 Pek aatz u Zaqueo tan, txake'i utz, tal tu u kuB'aal ech tza': —Aatz cheel unB'aal, nik'amil u tx'iib'al unq'ii savaq' tu q'u me'b'a'. Utz oj ab'il ma'j sub'el vaq'o, kaa tanul tek iq'aav ich'exel sunb'ane'.— Texhtu'.

9 Tal u Jesusus ech tza': —Aatz cheel, ulyu u chitpichil tu paav tu u atib'al tza'. Tan nojla itu'xh ixalam Abrahaam u vinaj tzi'.

10 Tan aatz u K'aola va'l b'ennaj ko'n aanima, a' ul ichoke' utz, a' ul ichit tu paav q'u'l ma'tich itz'ejxe'.— Texhtu'.

Vik'amtu ti' u talansal puaj u Jesusus

11 Tuul nichtekinajab' opon tu Jerusaleen utz, nichtab'i q'u yol q'u aanima tzi'. Loq' nich-motxtitz'a aas kamal yak ko'xh

satoksa viQ'esalail u Tioxh nichtale'. Echtzixe't ik'am ti' va't kam u Jesusus tu viyol.

12 Tal ech tza': —Aatz i'an ma'l u vinaj q'esala, b'en tzian tu va't tenam. Ex ik'ul k'asu'l tijle'm. Utz q'aavu'l. 13 Utz aatz ye'sajich ib'ena', isik'le laval q'u taq'onom. Utz taq'ka laval puaj te sijununil, ija'mel 1,000 q'ii aq'on. Utz tal te ech tza': «Aq'oninojex ti' u puaj tza'. Anal laya'ex aas laq'aavu'lin.» Texh te.^x

14 Pek aatz q'u aanima, q'u'l sa'atin jaq' imantaar, ye't ko'n motx isa'a u q'esala. Utz ichaj b'en ichaj xe' u q'esala va'l si'ch-aq'on tijle'm. Ex tal te ech tza': «¡Ye' kusa' si'an q'esalail u vinaj tu kuxo'l tzi'!» Texhtu'.

15 Pek k'uxh echi, ik'ul u tijle'm. Utz aatz q'aavu'l, tal isik'lel opon q'u taq'onom siatz q'u'l ma'tich taq'tu puaj te. Ech satile' jank'al veti'an kanaal ti' sijununil.

16 Ech ul u b'axa utz, tal te ech tza': «Unb'aal, aatz u puaj vetaaq'ka ve, vettalal lavate.» Texh te.

17 Tal tek u q'esala te ech tza': «A'tzii b'a'nla aq'onom. Tiira jikom veta'ana k'uxh b'iil ko'xhtu'. Ech aatz cheel, sa'atin iijle'm vi' laval tenam.» Texh te.

18 Ul vika'b'. Tal te ech tza': «Unb'aal, aatz u puaj vetaaq'ka ve, vettalal o'va'te.» Chia.

^x 19.13 Aatz u puaj taq'ka nital tza', aya' u “mina”. Utz ija'mel 100 q'ii aq'on junun mina.

19 Echat ko'xh tal te ech tza': «Ant axh majte, sa'an q'esalail vi' o'va'l tenam.» Texh te.

20 Pek ul va'te utz, tal ech tza': «Unb'aal, atil vapuaj tzuta va'l vetaaq'ka ve. Kolel ko'n vaq'o tu ma'l su't. 21 Vetun-xo'va'axh. Tan vootzajle aas axh ma'l vinaj ye' chit kam chajpe'l saaq'o. Aal niq'o q'u kam k'uxh yit' eetz koj. Utz nachok iatz q'u chikob'e'm k'uxh yit' axh koj nichikon.» Texh te.

22 Unchee' tal tek u q'esala te ech tza': «jYe'xtxojla aq'onom! Vatz'i' nixochonje'axh. Oj ootzajle aas in ma'l vinaj ye' chit kam chajpe'l vaq'o. Aal niviq'o va'l yit' vetz koj. Utz nunchok iatz u chikob'e'm va'l yit' in koj nichikon. 23 ¿Kantu' unchee', ye'n aaq' vunpuaj tu k'am? Ech a' tek imol tal sunk'ul koj aas su'ulin.» Texh te.

24 Ech tal u q'esala tu q'u aanima q'u'l atich opon ech tza': «Maataj el u puaj te tzi'. Utz aq'taj tu va'l laval ipuaj atile.» Texhtu'.

25 Pek aatz q'u aanima tan, motx tal te ech tza': «jKub'aal, atil nal laval ipuaj atzi'!» Texhtu'.

26 Tal u q'esala ech tza': «Nival sete aas k'uxh atil nal tetz ma'l u aanima, aal sa'aq'ax tere'n tetz. Pek aatz va'l ye'k tetz, aal samaale'l te jank'al va'l atil tzixe'. 27 Pek aatz q'ul

unkoontra q'u'l ye't isa' vun-q'esalail, iq'otaj ul sunvatz tza'. Utz sunvatz seyatz'e'.» Chia.— Texh u Jesusus.

U topon u Jesusu tu u Jerusaleen

28 Aatz veet taltu u kam u Jesusu tzi', b'axab' vatz q'u aanima aal ib'en tu Jerusaleen. 29 Utz aatz opon vi' u muunte Olivo k'atz q'u tenam Betfagee tuch' Betaania, ichaj b'en ka'va'l q'ul ichusulib'. 30 Tal te ech tza': —B'enojex tu u tal tenam sukuvatz b'en tzuta. Utz ta'xh lo'oponex tuul, setil ma'l u chelem b'uuro qitzel. Ye'saj ije' ma'j aanima ti'. Ech chittaj utz, iq'otaj k'asu'l. 31 Utz oj ab'il ma'j la'alon: «¿Kantu' nechite'?» Chaj. Letal te ech tza': «Tan nisavsa u kuB'aal.» Chajex.— Texhtu'.

32 Ech b'en q'u'l chajaxi utz, til u b'uuro kam chit echa' va'l tal u Jesusu te. 33 Utz tuul nich-motxichite', alax te tu q'ul ib'aal ech tza': —¿Kantu' nechit u b'uuro tzi'?— Texhtu'.

34 Motx tal ech tza': —Tan u kuB'aal nisavsan.— Texhtu'.

35 Ech tiq'o ul vatz u Jesusu. Taq' je' q'ul ikaapa ti'. Utz motx taq' je' u Jesusu ti'. 36 Tuul nich-ixaan u Jesusu ti' u b'uuro, nich-motxiliuu ku' q'ul ikaapa q'u aanima tib'ey.^y 37 Utz aatz nich-inajab' opon tu u ku'naj, vatz u muunte Olivo, kajay q'u niman

^y 19.35-36 Aatz va'l nichmotxi'an q'u aanima ti' u Jesusu tza', a' u techlal niyolonka aas nojchit nisa'al tu q'u aanima.

tetz xamich ti'. Va'l motx iq'eq'une', techal motx itxuq'-txune'. Nichtoksa iq'ii u Tiohx ti' kajay q'u mamala chaj txaichil q'u'l ma't tilta'. **38** Nichtal ech tza': —iTechal u ijlenal va'l tib'ii u kuB'aals Amlika vet'ulka! Tan isatoksa ib'a'n q'u aanima tuch' u Tiohx tu Amlika! iTechal u Tiohx tu Amlika!— Texhtu'.^z

39 Ech aatz unjolol q'u fariseo q'u'l atich xo'l tenam, tal tu u Jesus ech tza': —Chusul, ya'sa iquetun q'ul achusulib' tzi'.— Texhtu'.

40 Tzaq'b'el tu u Jesus ech tza': —Nival sete, oj saya' iquetun q'u aanima tzi', a' tek saqetun q'u sivan tzi'.— Texhtu'.

41 Aatz tek opon naja'ch u Jerusaleen, isaji b'en utz; oq' ti'.

42 Tal ech tza': —B'a'n atzi' ma'-kojootzaji kani'ch tok eb'a'n tuch' u Tiohx. Tan a' u tiempo tza'; pek mujel sevatz cheel.

43 Tan sa'nalul tiempo aas sisuti eti' q'ul ekoontra. Sichok je'a-b'alop ti' vitz'achil u tenam.

Sipe'i eti'. Utz til chaj ko'xh si'anvu sete. **44** Sib'aj ku' vetenam. Utz sanilpu vitz'achil. Ye'k va'toj sivan sa'kojkaa tib'a imol. Ech siyatz'ex tuch' enitxa'a tan, ye'n paal etxumb'al tuul aas ex vet'uliq'ila'ex viTxaaom u Tiohx.— Texhtu'.

U tojchat elu'l q'u sub'ulla chaj aa k'a'y u Jesus

45 Ech opon u Jesus tu vi-q'analil u totztiohx. Utz xe't tojcha elu'l kajay q'u'l nichik'ayin tzi'.^a **46** Tal ech tza': —iTz'ib'amalka tu u Yolb'al Tiohx: «Q'ilab' sik'leb' Tiohx vi-q'analil u totztiohx!» Chia. Pek aatz ex, i vetetaq'lu b'en tatib'al elq'om!— Texhtu'.^b

47 Utz jun q'ii nichichusun tu viq'analil u totztiohx. Pek aatz q'u q'esal oksan yol vatz Tiohx, nichik'aj ti' siyatz'e'. Antu q'u aa txumb'al ti' u o'tla mantaar tuch' q'u q'esal tenam. **48** Pek ye' nichichee sik'u'l kani'ch iveet si'ane' tan, kajay aanima b'en-najich ik'u'l ti' tab'il vichusb'al.

Vitzaq'b'el q'u fariseo i'an u Jesus ti' u tijle'm

20 **1** Aatz i'an tu ma'l u q'ii, nichichus q'u aanima u Jesus tu viq'analil u totztiohx. Nichipaxsa itziiul u b'a'nla chusb'al. Tuul opon q'u q'esal oksan yol vatz Tiohx, tuch' q'u aa txumb'al ti' u o'tla mantaar utz, tuch' q'u q'esal q'atol tzii. **2** Utz motx tal te ech tza': —Al qe, ¿kam iijle'm aas na'an q'u kam tzi'? Utz ¿ab'il vetaq'on val iijle'm ti' ib'anaxe'?— Texh te.

^z **19.38** Choktaj u Salmos 118.26.

^a **19.45** Aatz q'u aa k'a'y tzi', ta'n atichku tu viq'analil u totztiohx, yit' meero koj tuul niyolonka. Tan ta'xh nichtoko'p tu u totztiohx q'u oksan yol vatz Tiohx.

^b **19.46** Choktaj u Isaias 56.7; u Jeremias 7.11.

3 Tzaq'b'u u Jesus ech tza': —Sunch'oti ma'l kam sete majte. Utz tzaq'b'etajin. 4 ¿U Tiohx tzik chajon u Xhan aas ul i'an vautisaar aanima, oj itxumb'al ko'n aanima toksa?— Texhtu'.

5 Ech nichmotxtal sivatzaj ech tza': —«Tiohx chajon.» Oj chajo': «¿Kantu' ye't enima?» Chaj qe atzi'. 6 Utz oj: «Itxumb'al ko'n aanima.» Chajo', kajay q'u aanima sapaq'on sivan o' atzi'. Tan nimotxtale' aas nojchit alol yolb'al Tiohx u Xhan.— Chia. 7 Ech motx tzaq'b'i utz, tala: —Ye' qootzaj ab'il chajon.— Texh ku'en.

8 Ech tek tal u Jesus te ech tza': —Unchee' yit' sa'kojval sete majte ab'il aq'on vijle'm ti' q'u kam nunb'ane' tza'.— Texhtu'.

Vik'amtu ti' unjolol onkonla k'amol tx'ava' u Jesus

9 Ech ik'am ti' ma'l kam u Jesus, xe't tal tu q'u aanima ech tza': —Aatz i'an ma'l u vinaj, ichik untanul iuuva. Utz taq'ka k'am tunjolol aq'onom. Ech b'eni. Sib'al tiempo ulka. 10 Utz aatz opon u tiempo q'amb'eb'al uuva, ichaj opon ma'l taq'onom xe' q'u k'amol, ti' ul tiq'ol u k'amb'al. Aya' untanul vivatz u chikob'e'm.

Pek aatz q'u k'amol tzi', motx iq'osa. Utz ichaj k'asu'l. Niko'xh b'oj taq' k'asu'l ti'.

11 Ichaj paj chit b'en va't taq'onom u b'aal chikob'e'm

tzi'. Utz motx ko'n paj iq'osa. Iyoq'a. Ech iq'aavixsa ku'en. Ye'xhkam ma'j taq' k'asu'l ti'. 12 Ichaj paj chit va'te, u toxva'teku'en. Pek motx ko'n ipaase'lul va't va'l tzi'. Tak'onsa k'asu'l.

13 Unchee' aatz u b'aal chikob'e'm, tal tek ech tza': «¿Kam sunb'ane'? A' tek sunchaj b'en vunk'aol va'l tiira tii'in ti'. Kamal atil tek b'oj tatin siatz li'ana.» Texhtu'.

14 Pek ta'xh motx til q'u k'amol, xe't motx iyol sivatzaj ech tza': «A' va'l saokka tu vim'e'b'i'l vitat atzi'. Pek ni'extaj, kuyatz'taj. Ech o' tek saokka'o' tu u tetz.» Texhtu'. 15 Ech motx ipaasat elu'l ti' u chikob'e'm tzi' utz, iyatz'a.

Ech ¿kam tek b'oj si'an u b'aal tx'ava' nenache'? 16 Aatz si'ane' tan, su'llisotzsa q'u k'amol. Ech sataq' u chikob'e'm tunjot aanima.— Texh u Jesus.

Ech ta'xh tab'i u yol q'u aanima tzi', paal itxumb'al tuul. Utz motx tal ech tza': —¡Ye' koj jatu i'an u kam tzi'!— Texhtu'.^c

17 Pek sajlil tu u Jesus utz, tal te ech tza': —¿Kam tok u yol nenache' va'l tz'ib'amalka nital ech tza'?:

«Aatz u Sivan va'l taq'ka elo'p q'u b'anol otzotz echil tzi', aal a' u Sivan tiira ib'o'q'ol tetz xoo'b'al.» Chia.^d

^c 20.16 Choktaj u Croonicas II 24.19; 36.15-17.

^d 20.17 Choktaj u Salmos 118.22.

18 Ech ab'il q'u'l saku' vi' u Sivan tzi', sak'axb'i. Pek ab'il q'u'l laku' u Sivan ti' tzi', b'a'ntan sajuyajti.—Texhtu'.^e

Vitzaq'b'el q'u fariseo i'an u Jesusu ti' u choo alkavaar

19 Ech aatz q'u q'lesal oksan yol vatz Tiohx tuch' q'u aa txumb'al ti' u o'tla mantaar, si'chtekitxay u Jesusu tu u mu'k'ul tzi'. Tan el itxumb'al tuul aas a' q'u'l nitchalax tu u kam ik'am ti'. Pek motx ixo'va q'u tenam.

20 Ech motx ichajtu b'en unjolol eesan yol q'u fariseo aas vet sik'u'l taq' b'en tib' jikomla aanima. A' isa' tab'it iyolpu u Jesusu ti' ma'j yol. Ech samotx-ixoch tu u gobernador. Utz satoksa tiq'ab'. **21** Ech vet sik'u'l motx ich'oti te ech tza': —Chusul, qootzale aas tinujul nachusune', nayolone'. Ye'k tel aanima saatz. Pek tuch' chit inujul nichusunk'axh ti' u b'enchil xe' Tiohx. **22** Pek al qe çb'a'n tzik aas nikuchoo ja'mel alkavaar tu u ijlenal Cesar, pek oj ye'ka?— Texhtu'.^f

23 Aatz u Jesusu, paal itxumb'al tuul aas eesa yol ni'an q'u

vinaj tzi'; jolol sub'ul. Utz tal te ech tza': —çKam toke' aas vet sek'u'l nech'oti kam ve?

24 K'uchtaj u puaj ve. çAb'il etz u vatzib'al ato'k siatz tzi' utz, ab'il etz u b'ii tz'ib'amal ok siatz majte tzi'?— Texhtu'.

Motx tzaq'b'u ech tza': —Tetz u Cesar.— Texhtu'.

25 Tal u Jesusu te ech tza': —Aq'taj tu u Cesar kam ti' va'l nichoonk'ex te. Utz aq'taj tu u Tiohx ab'iste u tetz u Tiohx.— Texhtu'.

26 Ech ye't yolpu u Jesusu ti' ma'j yol vatz q'u tenam kam ti' sitxayva. Pek aal motx texh sotz ik'u'l tu vitzaq'b'u u Jesusu. Utz motx texh jutze'i.

Vitzaq'b'el q'u saduceo i'an u Jesusu ti' u q'aavitz'pichil

27 Unchee' a' tek opon unjolol q'u saduceo. Aya' q'u'l ye'xhkam nimotxinima u q'aav-titz'pu q'u kamnaj. **28** Utz ich'oti te ech tza': —Chusul, aatz u Moisees, itz'ib'aka aas: «Oj sakam ma'j vinaj utz, sakaa tixoj, loq' ye'k initxa'a sakaai, sik'ulka tib' u tza'q'a tuch' u tixoj tzi'. Ech sachee ich'exel u tatzik tzi'.» Texh u Moisees.

^e **20.18** Choktaj u Isaias 8.14-15; u Danieel 2.34, 44.

^f **20.22** Tiira mam onkonil va'l i'an q'u vinaj tzi' aas nichich'oti tu u Jesusu ti' u choo ja'mel alkavaar. Tan oj: «B'a'n sachooli.» Chaj u Jesusu, a'ich isa' saelka q'u aanima ti' u Jesusu, saok ixo'l tuch'. Tan kajay q'u Israeel, tiira ya'lumal ku'en k'uxh nichichoo u ja'mel alkavaar tu q'u aa Roma. Yi'sa' nichooe'. Utz oj: «Yit' b'a'n koj sachooli.» Chaj u Jesusu majte, a' isa' q'u vinaj tzi' saok ixo'l tuch' q'u q'atb'al tzii tetz Roma majte. Ech a' u k'aa si'chmotxtaq'vu ku' u Jesusu nichmotxtale' tzi'.

29 Pek atich jujva'l q'u vinaj itza'q' tib'. Aatz i'an u b'axa, tzume'i. Pek kam ku'en, ye'k inixta'a kaai. **30** Ech iq'ol u ixoj tu u ka'b' vinaj tzi'. Utz kam ko'n paje', ye'k inixta'a kaai. **31** Ech iq'ol u ixoj tu u toxva' vinaj tzi'. Pek kam ko'n paje'. Utz ech ko'xh i'an jujva'l. Ye'k inixta'a kaai. **32** Utz tiya'teb'al, a' tek kam u ixoj. **33** Pek aatz tu u q'aavitz'pichil, ¿ab'il tek etz ixoj u ixoj li'ana tzi'? Tan tixojich jujva'l q'u vinaj.— Texhtu'.

34 Ech tek itzaq'b'u u Jesusus utz, tal te ech tza': —Aatz q'u aanima tu u tiempo tza' tan, ni-motxtok ti' ixoj utz, nitzume'a'. **35** Pek aatz si'an tu u b'enq'ii b'ensaj, ye'kan satzume' q'u aanima q'u'l lik'ulo'k ti' so'ok tu va't u atinchil tzi', aas laq'aavitz'pu xo'l q'u kamnaj. **36** Sa'tere'nkojveeti sakami. Tan ech teku'en a' q'u aanjel si'ane' aas ma't iq'aavitz'pe' tan, ik'aol ime'al Tiohx.

37 Pek aatz ti' u q'aavitz'pu q'u kamnaj netale' tzi', chusun u Moisees tu u yol ti' u ch'i'x aas tal tu u kuB'aal ech tza': «ITiohx u Abrahaam, iTiohx u Isaac utz, iTiohx u Jacob.» Texhtu'.^g **38** Tan aatz u Tiohx, yit' iTiohx koj kamnaj, pek iTiohx itz'lich. Utz ye'xhkam nisotz q'u aanima siatz q'u'l nikame'.— Texh u Jesusus.

39 Ech tzaq'b'el tu unjolol q'u aa txumb'al ti' u o'tla mantaar ech tza': —Chusul, b'a'n va'l naale' tzi'.— Texhtu'.

40 Ech ye'xhab'il ve't nich-q'i'on ich'otil kam tu u Jesusus.

Yit' loq' ko'nkoxx itu'xh ixalam Daviid u Jesusus

41 Unchee' tal u Jesusus te ech tza': —¿Kan chaj tok netale' aas itu'xh ixalam Daviid viTxaom u Tiohx? **42** Tan u Daviid atko'xh tz'ib'anka tu u Salmos ech tza':

«Tal u Tiohx tu vunB'aal:
K'ujach tunseb'al.

43 Tan sa'nalvoksa q'ul akoontra satzeq'leb'al.
Chia.»^h

Texh te.

44 Ech oj “unB'aal” chu u Daviid ti', ¿kam tek toke' untz'oj itu'xh ixalam ku'en?— Texhtu'.

Viye'txojla chusb'al q'u aa txumb'al

45 Tuul nichtab'il tu kajay q'u aanima, tal tu q'ul ichusulib' ech tza': **46** —Kuenta'ex ti' q'u aa txumb'al ti' u o'tla mantaar. Tan vatz chit ik'u'l paalchil tuch' chelkin oksa'm. Utz a' chit isa' va'l kalaman taq'ax ichajlichil tu q'u k'ayib'al. Utz vatz chit ik'u'l ku'chil tu q'u b'axa chaj k'ujleb'al tu q'u atib'al chusb'al tetz u o'tla mantaar, tuch' tu q'u b'axa

^g 20.37 Choktaj u Eexodo 3.6.

^h 20.43 Choktaj u Salmos 110.1.

chaj k'ujleb'al til ni'uchku tx'a'om. **47** Utz nimotxisub' tzaj txakay ixoj. Nimotximaa tzaj tetz. Ech vet chit sik'u'l ni'ane', sib' chit tuul q'u'l iq'ilat isik'let Tiohx. Pek loq' sib' u choob'al paav sa'alax iku' ti' tu q'u'l ni'ane'.— Texhtu'.

Vichusun u Jesusus ti' u kutxu tu u viq'analail u totztiohx

21 1 Unchee' sajin b'en u Jesusus utz, til q'u tx'iiol iq'ii aas nichmotxtaq' ku' ipuaj tu u kaaxha molb'al kutxu. **2** Ech til ma'l u txakay ixoj majte, tiira me'b'i'l tetz. Taq' ku' ka'va'l puaj tiira ch'oo tuul. **3** Ech tal tek u Jesusus ech tza': —Nojchit nival sete, sib'al puaj vettaq' ko'p u txakay ixoj tzi', k'uxh me'b'i'l tetz vi' tere'n q'u'l vettaq' ko'p tetz. **4** Tan kajay q'u'l vettaq' ikutxu, ta'xh vettaq'a q'u chan puaj. Pek ech koj u ixoj tzi', k'uxh me'b'i'l tetz, nojchit a' vet-imoxsaka jank'al vantzi' nitilo'k tetz techb'ub'al.— Texhtu'.

U sotzchil su'ul ti' u Jerusaleen

5 Aatz i'an unjolol q'u aanima, nichmotxiyolon ti' u totztiohx, ti' vivijax viq'analil tu b'a'nla chaj sivan utz, ti' jank'al kutxu puaj oknaj ti' iveete'.

Tal tek u Jesusus te ech tza':

6 —Aatz q'u kam q'u'l netile' tzi' tan, sa'nalul tiempo aas sanilaxi. Niko'xh va'toj sivan sakaa tib'a imol; kajay saku'i.— Texhtu'.

7 Ech ch'otil te ech tza': —Chusul, ¿jatu su'uch u kam

naale' tzi'? Utz ¿kam xheenya sa'atini aas sa'texhuch q'u kam tzi'?— Texh te'le'.

8 Tal u Jesusus ech tza':

—Kuenta'ex, ab'ilich eesanex tu b'ey. Tan sib'al ko'xh sauli sik'am ti' vunb'ii. Satal ech tza': «In viTxaaoom u Tiohx. Ulyu u tiempo.» Chaj. Loq' xamb'i'ch'-ok'ex ti'.

9 Utz xo'vichko'xhex ti' aas letab'i va'l texh tuch ch'a'o. Utz setab'i iyolax ch'a'o. Tan ministeer chit su'uch q'u kam b'axa tzi'. Loq' yit' yak koj su'ul u motxeb'al q'ii saj ti'.— Texhtu'.

10 Tal paj ech tza':

—Sa'nalmotxi'an ch'a'o q'u mamaj tenam tib'ilaj. Utz si'an ch'a'o q'u ijlenal tib'ilaj. **11** Til chaj ko'xh sapaalku mamaj kab'-naano, mam va'y, mam yaab'il. Mamaj xo'veb'alla kam sauchi. Utz mamaj xheenya sachee tu amlika.

12 Pek aatz ye'sajen tuch kajay q'u kam tzi', so'ojchalex, satxayp'ex ti' inimal vunb'ii. Si'-iq'olb'enex tu q'u atib'al chusb'al tetz u o'tla mantaar. So'oksalex tu tze'. Saxochp'ex vatz ijlenal tuch' vatz governadoor. **13** Ech tu q'u kam tzi', saveeti sepaxsa itziil u yolb'al Tiohx. **14** Pek txakb'a'taj tetaanima aas ye'k setitz'a kani'ch etzaq'b'u ti' q'u xochb'al etetz. **15** Tan in sa'aq'on eyol. Utz in saoksan etxumb'al aas ye'xhab'il ko'xh tech ti'. Utz sa'kojole' q'u xe'-k'ulan etetz ti' iq'at'l evatz.

16 Tan antu q'ul etxutx eb'aal, sa'aq'onex tu txaypichil; q'ul etatzik etza'q' tuch' q'ul etitz'in etatzik utz, tuch' q'ul etamiigo. Utz sayatz'pu unjololex taq'o.

17 Utz kajay aanima sachi'-k'ulanex. Loq' vi' ku'en. 18 Pek niko'xh ma'j xi'l evi' satz'ejxi.

19 Tan tu ko'n vetx'aktu q'u kam tzi', se'el q'ul etaanxelal vatz tza'l.

20 Pek ta'xh letila aas sutimal tek ti' u Jerusaleen tu sol, paalox etxumb'al tuul aas u sotchil oponyu ti'. 21 Ech aatz q'u'l atil tikuenta Judea, oojox b'en tulaj muunte. Ab'il q'u'l atil tu Jerusaleen, elox b'en. Utz uli'ch tere'n tu tenam q'u'l aye'n tulaj ja'jtze'. 22 Tan mamala choob'al paav sataq'u'l u Tiohx tu q'u q'ii tzi'. Ech satzoxpu kajay q'u kam q'u'l tz'ib'amalka.

23 Pek tilayol saya'k q'u ixox si'an tu q'u q'ii tzi', q'u'l atil tu tiichajla yaab'il, tuch' q'u'l nich'u'n titz'in. Tan mamala k'axk'o su'uch tu vatz tx'ava'. Saku' vik'a'nal u Tiohx ti' u tenam tza'. 24 Atia tzok'el ikam sakami. Atia preexhu ib'ena'. Til ko'n tenam samotxiq'olik b'en. Utz saokeb'el u Jerusaleen tu q'u puera aanima, tzojpu nal chit u tiempo jank'al si'an q'u puera aanima.ⁱ

Vixe't u motxeb'al q'ii saj

25 Utz sa'atin xheenyu tu u q'ii, tu u ich' utz, tuch' tu q'u tx'umi'l. Sijal tilone'. Utz sa'xhk'ayb'u q'u aanima taq'o tu vatz amlika tx'ava'. Utz sa'xhmotxxo'vi, sakaa taanima tu vijelun u mar tuch' tu vipilq'a'txane'.^j 26 Utz sanumtz'u ku' aanima tu xo'val tu poyq'ichil ti' kajay q'u kam su'uch tu u vatz amlika tx'ava'. Tan aal sayikun kajay q'u kam atil tu amlika. 27 Ech sailax tul tu sutz' u K'laola va'l b'ennaj ko'n aanima tu u techalla tijle'm tuch' vixamlil. 28 Pek ta'xh la-xe'ttuch q'u kam tza', tii ek'u'l. Utz sajinojje'ex tu amlika tan, a' najab'yu vetel vatz q'u tza'l.— Texhtu'.

29 Tal ma'l u yol u Jesusus; ik'am ti' kam tal ech tza': —Etootzajnale kam va'l ni'an q'u viikuxh tuch' tere'n q'u tze'. 30 Tan ta'xh nichee talaj ixaj, yak at ni'enku sete aas u saq'i ni-najab'e'. 31 Echat ko'xh majte, aatz letil kajay q'u kam tzi', ootzajitaj aas najab'yu tul vi-Q'esalail u Tiohx.

32 Tan ni'xhtek'val sete, aas ye'sajen ko'xh isotz untanul q'u aanima itz'lel tu tiempo tza', su'uch kajay q'u kam tzi'. 33 Sako'npaal u vatz amlika tx'ava'

ⁱ 21.24 Nojchit tzojpu q'ul iyol u Jesusus tu u ya'b' 70 m.t.J. Ex okeb'elox u Jerusaleen tu u Tito, q'esal tetz q'u Roma.

^j 21.25 Choktaj u Isaias 13.10; u Joel 2.31; Q'u Kam Ib'axab'sa Ik'uchax U Tiohx (Apocalipsis) 6.12-13.

kajayil; pek aatz vunyolb'al, jatu koj sapaali.

34 Pek kuenta'ex sejununil. Eteesach ko'xh etxumb'al tu b'ey ti' tachval q'u kam. Echa' tzi' ye'k enoob'al ti' tuch' ti' q'ab'a'm utz, ti' q'u ela'okchil tu u atinchil tza'. Tan ye'k talche' noj tul u q'ii utz, paarten netitz'a. **35** Noj i'ane' saku' seti' echa' iku' k'aa. Tan ma'l iku' ti' q'u aanima kajayil tu u vatz amlika tx'ava' tza'. **36** Ech nachnoj etatin b'enamen. Utz q'ilataj sik'letaj Tiohx. Ech le'elex tu q'u tiila chaj kam q'u'l su'uchi tzi'. Utz ech lo'oponex vatz u K'aola va'l b'ennaj ko'n aanima.— Texh u Jesusus.

37 Nichichusun u Jesusus tu viq'analil u totztiohx q'iil. Pek nichik'asu'l sotszaj. A' nichkaak vi' u muunte Olivo. **38** Utz sib'la aanima nichtopon tu vi-q'analil u totztiohx q'ala'm ti' tab'ile'.

**Vichoktu txumb'al u Judas
ti' ik'ayil u Jesusus**

22 **1** Unchee' nichteekinajab' u nimla q'ii va'l nich-
ipaasal ti' u Elchil Vatz Kamchil
Tu Egipto, va'l nitx'a'l u
kaxhlaan tx'ix ye'k itx'amal.^k
2 Utz aatz q'u q'esal oksan yol
vatz Tiohx tuch' q'u aa txumb'al
ti' u o'tla mantaar, nichmotx-
ichoke' aas kani'ch iyatz'ax u
Jesusus si'ane'. Loq' nichmotx-
ixo'va u mam tenam.

3 Pek ok u tx'i'li'inaj k'atz u
Judas aa Cariote va'l atich ok
xo'l kab'laal q'u chusulib'. **4** Ech
b'en xe' q'u q'esal oksan yol vatz
Tiohx tuch' q'u q'esal xeen tetz
vikuentail u totztiohx. Ex tal te
aas kani'ch toksal u Jesusus
tiq'ab' si'ane'. **5** Ech motx chit
txuq'txuni. Utz motx i'an ma'l
iatz aas sataq' ipuaj. **6** Ech taq't
iqul u Judas tuul. Utz ichok tek
txumb'al kani'ch toksal u Jesusus
tiq'ab' si'ane' aas ye'k si'ilax tu u
mam tenam.

**U ya'teb'al echb'u'm i'an u Jesusus
tuch' q'ul ichusulib'**

7 Unchee' opon tek u nimla
q'ii Tx'a'b'al Kaxhlaan Tx'ix Ye'k
Itx'amil. Utz nichiyatz'ax ma'l
karne'l tu u q'ii tzi' majte, ti' u
Elchil Vatz Kamchil Tu Egipto.
8 Ech aatz u Jesusus tan, ichaj
b'en u Lu' tuch' u Xhan. Tal te
ech tza': —B'enoj eb'an tuch u
echb'ub'al va'l nitechb'ul tu u
nimla q'ii. Ech laqechb'u.—
Texhtu'.

9 Motx tzaq'b'u ech tza':
—¿Til asa' sakub'anvu tuche'?—
Texhtu'.

10 Tal u Jesusus te ech tza':
—Aatz cheel, ta'xh so'oko'p'ex tu
u tenam, so'ok ma'l u vinaj
teb'ey. Iq'omal ma'l txe'n a'
taq'o. Utz laxamb'ub'enex ti' til u
atib'al lo'okka. **11** Utz letal tu u
b'aal atib'al ech tza' aas lo'oponex:
«Nital u Chusul aas: ¿Ke'ch
u atib'al va'l savechb'uv u

^k **22.1** Aatz ib'ii u nimla q'ii nital tza', aya' u Ku' Tiohx sukuvatz.

echb'ub'al tuch' q'ul unchusulib' ti' u nimla q'ii? Chia.» Chajex te.

12 Ech sik'uch ma'l u nimla tuul otzotz sete tika' chupul. B'anel tek tuche'. Ech lech'iansa getz tzi'.— Texhtu'.

13 Ech motx b'eni. Utz ichab'a u atib'al kam chit echa' va'l alax te. Utz ech motx i'an tuch u echb'ub'al tzi'.

14 Unchee' opon tek u oora tetz u tx'a'nb'al, k'uje' u Jesus vatz meexha tuch' q'ul ichusulib'. 15 Utz tal te ech tza': —Tiira nuntxuq'txune' aas sa'tekvechb'u u echb'ub'al setuch' va'l ni-techb'ul cheel aas ye'saj unpaal tu k'axk'o. 16 Tan nival sete aas yit' sa'tere'nkojvechb'u u echb'ub'al nib'anaxe' tza', pek analen aas latzojpu viQ'esalail u Tiohx.— Texhtu'.

17 Ech itxay u uk'ab'al tuch' u ta'll uuva utz, taq' ta'ntiohx ti'. Ech tal tza': —Uk'ataj utz, jatxtaj paal sevatz. 18 Tan nojchit nival sete, ye'xhjat u ve't savuk'a u ta'll uuva tza', pek analen lu'ul viQ'esalail u Tiohx.— Texhtu'.

19 Ech itxay ma'l kaxhlaan tx'ix utz, taq' ta'ntiohx ti'. Ech ijatxa. Taq' tetz q'ul ichusulib'. Tal te ech tza': —A' vunchi'l atzi' [va'l aq'el seti'. Utz leb'an u kam majte tzi', ech senachpixsa va'l sunb'an seti'.— Texhtu'.

20 Echat ko'xh i'ana aas veet motx itx'a'ne', itxay u uk'ab'al.

Tal ech tza': —Aatz u a' atil tu u uk'ab'al tza', a' vunkajal niku' seti' sekajayil atzi'. A' u ak' nuk'u'm nunb'an setuch'.]^l

21 Pek aatz va'l sak'ayinin, atil sunk'atza vatz meexha cheel.^m

22 Tan aatz u K'aola va'l b'ennaj ko'n aanima, nojchit a' nipaalku tu q'u kam q'u'l k'ajel ti' tu u Tiohx. Pek tilayol saya'k u vinaj va'l saoksan tiq'ab' q'u txayol.— Texhtu'.

23 Ech xe't motx iyol q'u chusulib' sivatzej aas ab'iste chaj sab'anon u kam tzi'.

U toksal q'u chusulib' tu jik i'an u Jesus ti' u je'saib'

24 Ech xe't motx itxay tib' tu yol majte, ti' aas ab'il chaj sa'atin tijle'm tixo'l nichmotx-tale'. 25 Pek tal u Jesus te ech tza': —Aatz q'u ijlenal tetz q'u puera aanima, nimotxib'ensa tib' q'esal vi' q'u aanima. Utz aatz q'u'l atil tijle'm tzi' “b'anol b'a'nil” chu te'le'. 26 Pek yit'e'ch koj seb'ane'. Tan aal sataq' b'ens tib' ch'ooala ab'iste va'l q'esala texo'l. Utz aatz va'l q'esala ti' tiq'ol q'u kam, aal a' va'l maas salochon texo'l. 27 Tan ¿ab'il va'l maas tijle'm nenache'? ¿A' tzik a' va'l nik'uje' vatz meexha, oj aya' va'l nik'ulane'? A' atil tijle'm va'l nik'uje' vatz meexha. Pek aatz u vatin texo'l, echa' k'ulanal. 28 Pek jatva'l ex atilex sunk'atza, ela vetetx'ak q'u tza'l

^l 22.20 Choktaj u Jeremias 31.31-34.

^m 22.21 Choktaj u Salmos 41.9.

vi'. **29** Savaq' etijle'm, ma'l eq'esalail, echa' u vijle'm vettaq' vunTat. **30** Ech se'echb'unex su'uk'a'ex sunk'atza vatz meexha tu vunQ'esalail. Utz sak'uje'ex tu q'u k'ujleb'al q'esala. A' seq'at tzii xo'l kab'laa tanul q'u Israeel.— Texhtu'.

Vib'axab'sat talax u Jesusus aas sateesa tib' u Lu' ti'

31 Tal paj u kuB'aal ech tza': —Xhim, Xhim nijajaxh u tx'i'li'inaj aas sa'xhtuleb'e'axh, echa' ich'ilil triigo si'an see.ⁿ **32** Pek vetunjajlu tu u Tiohx sai' aas tii sak'uje' ak'u'l vi'. Tan aatz ma't aq'aavo'k sunk'atza, aal saaq' nimal ik'u'l q'ul amol.— Texh te.

33 Tal u Lu' ech tza': —iUnB'aal, k'ajel vib' se'enin sai', k'uxh tu tze' utz, k'uxh tu kamchil!— Texhtu'.

34 Tal u Jesusus te ech tza': —Lu', tuul ye'saj toq' u b'aal t'el cheel, ox pajul saale' aas yootzajin.— Texhtu'.

Vitzaq'talka q'u chusulib' tu u Jesusus

35 Tal paj u Jesusus tu q'u chusulib' ech tza': —¿Kam ma'j eya'ta aas unchajtab'enex? Tan ye'k etxim etiq'o b'en. Ye'k iq'ob'

epuaj. Utz yit' ka' tzumul koj epel xaab' etiq'o.— Texhtu'.

Motx tal ech tza': —Ye'xhkam ma'j kuya'ta.— Texhtu'.

36 Tal u Jesusus te ech tza': —Pek aatz cheel, ab'iste ex atil etxim, iq'otaj. Iq'otaj tatib'al epuaj. Utz oj ye'k ech'ich', k'ayitaj vechake't utz, loq'taj ma'l etetz. **37** Tan nival sete aas ministeer itzojpu u kam vi' va'l tz'ib'amal nital ech tza': «A' vetkamku xo'l aa paav.» Chia. Tan kajay q'u kam q'u'l tz'ib'a-malka vi' nitzojpe'.— Texhtu'.^o

38 Motx tal q'u chusulib' te ech tza': —KuB'aal, atil ka'va'l ch'ich' tza'.— Texhtu'.

Tal u Jesusus te: —A'tzii, chuspia.— Texhtu'.

Viq'ilat isik'let Tiohx u Jesusus tu u pe' Getsemanii

39 Motx tek k'asu'l. B'en vi' u muunte va'l Olivo, ech nal chitu' nichiane'. Antu q'u chusulib' xamich ti'. **40** Aatz opon tzi', tal u Jesusus ech tza': —Q'ilataj sik'letaj Tiohx, ech ye'k la'ok'ex vatz u paav.— Texhtu'.

41 Ech elb'en k'atz q'ul ichusulib'. Naja' ko'n ya'ka. Echil el k'atza jank'al saya'k ma'l sivan k'onel b'en tu q'ab'. Ech

ⁿ **22.31** Aatz tatin u triigo vatz q'u Israeel, tiira echa' tatin u ixi'm sukuvatz. A' u echb'ub'al tetz jun q'ii. Utz b'axal nipaqa'xe'. Ech nitelu'l vib'aq' u triigo. Chukchaj iveet u paq'o'm. Atia chee nitzeq'eyun taq'o. Atia jik q'osel nib'ane'. Ech xamtele, nich'ilile'. Ech aatz u toke' aas nital u Jesusus ti' u Lu' tza', aya' va'l a' isa' u tx'i'li'inaj satile' nojchixh txaklel u Lu' k'atz Tiohx b'a'nil. Sa'xhtuleb'e echa' u triigo aas ni'xhitzeq'e'yule'.

^o **22.37** Choktaj u Isaias 53.12.

peche'i. Utz iq'ila isik'le Tiohx.

42 Tal ech tza': —Tateey, oj sasa'a ye'k sapaalin tu u mam tza'l tza'. B'an vatxumb'al, yit' a' koj sapaal u vetz.— Texhtu'.

43 [Ech ul ma'l aanjel k'atza. A' k'asku'l tu Amlika utz, ul taq' ixamlil. **44** Tan atich tu txumu'm tu peena u Jesusus. Utz tiira atich chit ok yak'il taq'o ti' iq'ilal isik'lel Tiohx. Kaana ich'aap itz'a', echa' ich'aap ku' kaj vatz tx'ava'.] **45** Ta'xh ya' iq'ilat isik'let Tiohx, ul k'atz q'ul ichusulib'. Utz vatchich ko'n tu txumu'm.

46 Tal tek te ech tza': —¿Kantu' nevate'? ¡Lakpojex utz, q'ilataj sik'letaj Tiohx! Ech ye'k laok'ex vatz paav.— Texhtu'.

Vitxayax u Jesusus b'anax tu q'u fariseo

47 Tuul anko'xh nichiyolone', opon unjolol tenam. A' b'axaich siatz va'l Judas ib'ii, ma'l tu kab'laal q'u chusulib'. Ech xaan opon k'atz u Jesusus, itz'utz'a.

48 Utz tal u Jesusus te ech tza': —Judas, ¿tu ma'l tz'utz' nokksav u K'aola va'l b'ennaj ko'n aanima tiq'ab' q'u txayol?— Texhtu'.

49 Ech ta'xh til q'u chusulib' kam va'l si'chb'anlu te, motx tal te ech tza': —KuB'aal, ¿satz kutzok' tu ch'ich'?— Texhtu'.

50 Ech aatz ma'l te, itzok'e'l seb'al ixichin ma'l u taq'onom u q'esal oksan yol vatz Tiohx.

51 Tal tek u Jesusus te ech tza': —¡Aq'tajka, ye'xhkam

seb'an te!— Texh te. Ech ikano'k vixichin u aq'onom, i'an b'a'n te.

52 Utz ech tal tek u Jesusus tu q'u'l opon ti' tiq'ole', aya' q'u q'esal oksan yol vatz Tiohx, q'u q'esal sol xeen tetz vikuentail u totztiohx utz, tuch' tu q'u q'esal q'atol tzii. Tal ech tza': —Aya'l kala itxayax ma'j elq'om neb'an ve. Tan iq'omal ech'ich' tuch' etze'. **53** K'uxh jun q'ii nichvatin texo'l tu viq'analil u totztiohx, nichunchusex utz, ye't ok eq'ab' vi' ti' untxayle'. Pek anal cheel tan, ech chit seb'ane'. Tan ulyu u tiempo, ti' tiq'ot tib' iyak'il u tioxhil maalo.— Texhtu'.

U teesat tib' u Lu' tuul aas tootzaj u Jesusus

54 Ech motx itxayta'. Tiq'o k'asu'l. Utz a' tiq'ov b'en tu atib'al xe' u q'esal oksan yol vatz Tiohx.

Tuul aatz u Lu' tan, xamich ti' tzian. **55** Utz motx tokxa xamal vatz q'anal; k'uje' ok sitzi'. Antu u Lu' k'uje' tixo'l majte. **56** Ech ilax iatz u Lu' tu ma'l u k'ulanal aas k'ujlich tzi' xamal. Tii isaji utz, tal tu xo'l ech tza': —Antu atich ok k'atz u Jesusus va'l tzi'.— Texhtu'.

57 Pek aatz u Lu' tan, teesa tib' tuul. Tal ech tza': —Ixo, ye' vootzaj ab'il naale'.— Texhtu'.

58 B'iil ko'xh paj tuul, ilax tu va'te. Utz tal ech tza': —Ant axh imol majte.— Texhtu'.

Tal u Lu' ech tza': —Vinaj, yit' in koj.— Texhtu'.

59 Ech kamal ma'l oora tuul, va't paj aanima nichtxakb'a'n talax ech tza': —Nojchit antu va'l atich ok k'atz u Jesusus atzi'. Tan aa Galilea.— Texhtu'.

60 Tal u Lu' ech tza': —Vinaj, ye' vootzaj kam naale'.— Texhtu'.

Ech tuul anko'xh tere'n nich-yolone', oq' u b'aal t'el.

61 Unchee' aatz u kuB'aal Jesusus, ipilq'u tib'; isaji u Lu'. Utz aatz u Lu' tan, ul viyol u kuB'aal sik'u'l va'l tal te ech tza': —Aatz ye'saj toq' u b'aal t'el, ox pajul ma't aalta' aas yootzajin.— Texhtu'.

62 Ech ipaal elu'l u Lu' ti' elu'l u q'anal utz, itz'eje'l ma'l mam oq'el.

U teesal iq'ii u Jesusus i'an q'u txayol tetz

63 Ech aatz q'u vinaj q'u'l nichxeen u Jesusus, xe't motx i'amb'e. Utz nichiq'ose'. 64 Motx itx'ut iatz tu b'u'j. Utz motx ipaq'o'k ivatz. Ech nichich'oti te ech tza': —¿Ala ab'il vetpaq'on-ok'axh?— Chu te. 65 Ech sib' tere'n ko'xh kam nichtal te. Yoq'el nich'i'ane'.

Vich'otp itzi' u Jesusus

66 Aatz q'iilich teku'en, motx imol tib' q'u q'esal q'atb'al tzii xo'l q'u Israeel, tuch' q'u q'esal oksan yol vatz Tioxh utz, tuch'

q'u aa txumb'al ti' u o'tla mantaar. Ech tiq'o ul u Jesusus tu va'l molichku tib' q'u q'esala. Tal te ech tza': 67 —¿Axh tzik viTxaaom u Tioxh? Al qe.— Texh te.

Tal u Jesusus te ech tza': —K'uxh: «In chitu'.» Chajin sete, sa'kojenima tzi'. 68 Utz k'uxh kam sunch'oti sete, sa'kojetzaq'-b'e'in tzi'. Utz sa'kojehajpu'in majte. 69 Pek aatz taab'a'b'en tza', sa'nalk'uje' u K'aola va'l b'ennaj ko'n aanima, tiseb'al u Mam Tioxh tu u tijle'm.— Texh u Jesusus.

70 Ech sikajayil motx tal ech tza': —Loq' ¿axh chixh vik'aol u Tioxh?— Texhtu'.

Tal u Jesusus te ech tza': —Aya' va'l netale' tzi'.— Texhtu'.

71 Motx tek tal ech tza' si-kajayil: —¡Kam tere'n yol ni-kusavs! Tan ¡vetqab'ila! ¡Titz'i' vetelka!— Texhtu'.

Vioxchax u Jesusus vatz u Pilato

23 1 Unchee' ech tek motx ik'asu'l q'u aanima si-kajayil. Utz tiq'o b'en u Jesusus vatz u Pilato.^p 2 Ech xe't motx ixoch te ech tza': —Ma'xh qillu u vinaj tzi' aas niteesa u kutenam tu b'ey. Utz nimaj ichool ja'mel alkavaar tu u ijlenal Cesar. ITxaaom u Tioxh aas nitale'. Utz ijlenal aas nital majte.— Texhtu'.

^p 23.1 Aatz u Pilato nital tza', a'ich u gobernador tikuenta Judea. Aa Roma, yit' Israeel koj. A' nichya'k kajay q'u mamaj xochi'b' tetz kamchil siatz. Echtzixe't opon q'u q'esal Israeel siatz. Ijaj ikam u Jesusus te.

3 Aatz u Pilato tan, ich'oti tek tu u Jesusus ech tza': —¿Axx tzik va'l so'ok'axh ijlenal xo'l q'u Israeel tza'?— Texh te.

Tzaq'b'u u Jesusus ech tza': —Aya' va'l naale' tzi'.— Texhtu'.

4 Tal tek u Pilato tu q'u q'esal oksan yol vatz Tioxx, tuch' tu q'u tenam ech tza': —Ye'k ma'j paav nunchab'a k'atz u vinaj tzi'.— Texhtu'.

5 Pek ta'xh txumich tu q'u tenam tal ech tza': —Ni'an txab'kin q'u aanima taq'o. A' xe'tik k'asu'l ichusun tikuenta Galilea utz, ulyu ichusun tu kajay ikuenta u Judea majte tza'.— Texhtu'.

6 Unchee' ta'xh tab'i u Pilato aas ok u Galilea tuul, ich'oti tekunen aas aa Galileaich tzik u Jesusus. 7 Utz ta'xh tab'it inujul aas aa Galileaich, ech ichaj b'en xe' u governadoor tu Galilea va'l Herodes. Tiempo chit atich opon tu q'u q'ii tu Jerusaleen tzi'.

Vixochax u Jesusus vatz u governadoor Herodes

8 Ech txuq'txun chit u Herodes aas tiltu u Jesusus. Tan ootich ko'xh tuul aas nichtachva tilaxe'. Tan ma'tich tab'it sib'al kam ti' u Jesusus. Ech nichisa'a aas si'an ma'j txaichil u Jesusus siatz. 9 Ech sib' ko'xh kam nich-ich'oti u Herodes tu u Jesusus. Loq' nichkojitzaq'b'e. 10 Tuul atich q'u q'esal oksan yol vatz Tioxx, tuch' q'u aa txumb'al ti' u o'tla mantaar. Techalich motx

ixochta'. 11 Ech tek eesal iq'ii u Jesusus tu u Herodes. A' imol q'ul isol. Utz xe't motx ib'anb'e. Motx toksa ma'l u techalla oksa'm k'atza, tetz ijlenal. Utz q'aav ichaj b'en vatz u Pilato.

12 Unchee' i'an tek b'a'n u Pilato tuch' u Herodes tu q'u q'ii tzi'. Tan jolol atich ok ixo'l b'anel.

Vitz'ejax yol ti' u Jesusus aas sakami

13 Aatz tek u Pilato, motx imol q'u q'esal oksan yol vatz Tioxx. Ant imol q'u q'atol tzii utz, tuch' q'u tenam majte.

14 Tal te ech tza': —Veteti'q'o ul u vinaj sunvatz tzi'. B'anol txab'kin aas netale'. Pek vetunch'otil itzi' sevatz utz, ye'k ipaav nihil ti' va'l vetexochva tzi'.

15 Niko'xh u Herodes ma'kojchab'an tu paav tan, vetiq'aavixsalu'l. Ye'xhkam ma'j veti'anla' aas sik'ulo'k ti' sakami. 16 Pek sako'nval itz'u'male', ech sunchajpu.— Texhtu'.

17 [Ech nichichajpu ma'l preexhu u Pilato tu q'u tenam chajpaj nimla q'ii.]

18 Ech aatz q'u mam tenam tan, ma'l chit motx ije' ivi' tal ech tza': —¡Paaloj el u vinaj tzi'! Utz ja' sachajpu u Barrabaas!— Texhtu'.

19 Aatzich u Barrabaas tzi', atich ku' tu tze' ti' ilakax txab'kin tu tenam utz, ti' yatz'o'm majte.

20 Ech q'ilal paj unpat q'u tenam tu u Pilato. A'ich isa' sichajpu u Jesusus.

21 Pek motx ko'n paj q'aav q'eq'uni, tal ech tza': —¡Aq' je' vatz kurus! ¡Aq' je' vatz kurus!— Texhtu'.

22 Titoxpaj teku'en tal u Pilato te ech tza': —¿Kantu'? ¿Kam paav veti'anla'? Tan ye'k ma'j paav nivil k'atza aas sik'u-lo'k ti' sakami. Pek sako'nval itz'u'male', ech sunchajpu.— Texhtu'.

23 Aatz q'u aanima tan, ta'xh txumel taq'o niq'eq'une'. A' imol q'u q'esal oksan yol vatz Tiohx nichijaj ije' vatz kurus. Ech paal chit tetz tu q'ul iq'eq'une'.

24 Ech taq' tek tzii u Pilato ti' u Jesus tan, a' va'l nichijaj q'u tenam. **25** Utz ichajpu u preexhu va'l atich ku' tu tze' ti' ilakax txab'kin utz, ti' yatz'o'm. Tan a' va'l alax ichajpul tu u tenam. Pek taq'ka u Jesusu tiq'ab'.

Vije' u Jesus vatz kurus

26 Ech tiq'ot b'en. Utz tiempo chit ik'ul ma'l u vinaj tu b'ey aalich tul ja'jtze', Xhim ib'ii, aa Cirene. Ech tijat u kurus taq'o. Xamich ok ti' u Jesusu. **27** Mam tenam xamich ti' tuch' ixoj majte. Va'llich toq'e' utz, va'l tal tu txumumla chaj yol ti' u Jesusu. **28** Pek aatz u Jesusu tan, ipilq'u tib' utz, tal tu q'u ixoj ech tza': —Ixo'j aa Jerusalem, ye' ko'xh oq'ex vi'. Pek a' setoq'le je' etib'. Utz a' setoq'le q'ul etitz'in. **29** Tan sa'nalul tiempo tza'l. Utz

setal ech tza': «Chi'b'eb'al tetz q'u ixoj q'u'l ye'k titz'in nicheea', q'u'l ye'k nitxa' nichee k'atza utz, ye'n ch'u'l ich'u'.» Chajex.

30 Utz tu tek u mam tza'l sa'tek-et al tu q'u muunte ech tza': «Ku'ojex qi'.» Chajex te. Utz setal tu q'u peepu: «Mujtajo'.» Chajex te.⁹

31 Tan oj ech iveet u jikomla vinaj ni'an q'u aanima tzi' va'l echa' chaxa tze', a' chixh yit' techal iveet q'u qelolla chaj aanima saveeti, q'u'l echa' tzaji tze'.— Texhtu'.

32 Antu iq'ol b'en majte ka'va'l aa paav. Ela sayatz'pu tuch' u Jesusu. **33** Ech aatz motx opon tu u lugaar va'l Tatib'al B'ajil Vi', taq' je' u Jesusu vatz kurus. A' imol q'u aa paav. Ma'l tiseb'al utz, va't timax.

34 Tal tek u Jesusu ech tza': —Tateey, kuya tan, ye' tootzaj kam nimotxi'ane'.— Texhtu'.

Ech i'an ma'l saach q'u sol ti' u toksa'm aas ab'il lasuertiin tala. **35** Aatz q'u tenam nich-motxisajine'. Utz antu q'u q'atol tzii nicheesan iq'ii, tal ech tza': —¡Teesa unjot aanima tu tza'l, pek teesa tib' majte qab'i, oj nojchit a' u Cristo, vi'Txaaom u Tiohx!— Texhtu'.

36 Aatz q'u sol, taq' minaagrete. Utz nichteesa iq'ii majte.

37 Motx tal te ech tza': —¡Oj nojchit axh u tijlenal q'u Israel,

⁹ **23.30** Choktaj u Oseas 10.8; Q'u Kam Ib'axab'sa Ik'uchax U Tiohx (Apocalipsis) 6.16; u Salmos 22.18.

eesa je' iib' sajunal qab'i!— Texh te.

38 Utz tz'ib'amich je' ma'l u yol tib'a ivi' tu yolb'al griego, tu yolb'al latiin, tuch' tu yolb'al hebreo. “A' U IJLENAL XO'L Q'U ISRAEEL TZA'.” Chia.^r

39 Aatz ma'l tu q'u aa paav, q'u'l atich je' vatz kurus, nich-teesa iq'ii' u Jesus ech tza': —iOj axh viTxaaom u Tiohx, eesa je' iib' vatz u kurus tzi' qab'i! Utz jeesa'o' majte!— Texhtu'.

40 Tzaq'b'u va't u aa paav. Iyaa b'en vimol. Tal ech tza': —Ye'xh b'oj nikojaxo'va Tiohx k'uxh ant axh ato'k'axh tu u choob'al paav tza'. **41** Aatz o', nojchit tinujul nikuchooe' kam va'l b'anel qaq'o. Pek aatz a' tzi' tan, ye'k ma'j paav veti'ana.— Texh tu vimol.

42 Ech anko'xh u aa paav tzi' tal tu u Jesus ech tza': —Jesus, luulsa'in sak'u'l aas lo'ok'axh tu vaQ'esalail.— Texhtu'.

43 Tal u Jesus te ech tza': —Ni'xhtek'val see, cheel sa'atin-axh sunk'atza tu u techalla atinb'al.— Texhtu'.

Vikam u Jesus vatz kurus

44 Ech a' chit chaq'aannajich q'ii, ok aq'b'al tu kajay u vatz

amlika tx'ava'. Anal eli aas i'an alas 3 ku'q'ii. **45** Ya' vitxijtxun u q'ii tzi'. Utz tzilmu tuul u liikin b'u'j tinik'a va'l liiumich paal tu u toztziohx.^s **46** Ech q'eq'un u Jesus, tal ech tza': —iTateey, nivaq'ka u vaanxelal taq'lab' tza'!— Texhtu'. Ech ta'xh veet tala, kami.^t

47 Ta'xh tek til u q'esal sol aas kam va'l tal u Jesus aas ikame', toksa tek iq'ii Tiohx. Tal ech tza': —iNojchit jikomla vinaj u vinaj atzi'; ye'k ipaav!— Texhtu'.

48 Ech aatz u mam tenam opon ti' isajil u kam uchi tzi', motx ilaa taanima tu txumu'm. Ech motx q'aavk'asu'l. **49** Pek aatz kajay q'u'l tootzajich tib' tuch' u Jesus, nichisaji k'asu'l q'u kam tzian q'u'l uchi tzi'. Antu q'u ixoj q'u'l a' xe'tik ixamb'u ti' tu Galilea.

Vimujax u Jesus tu u Xhep

50 Unchee' atich ma'l u vinaj, Xhep ib'ii. Utz aa Arimateaich tikuenta Judea. Jikom utz, b'a'nla vinaj. Antu atich tijle'm xo'l q'u q'esal q'atb'al tzii xo'l q'u Israeel. **51** Nichich'ia u tuleb'al viQ'esalail u Tiohx. Utz yit' antu koj tal iyol ti' inuk'ax vikam u Jesus. **52** Ech b'en xe'

^r **23.38** Aatz nichian u q'atb'al tzii tu Roma aas nichiyatz' ma'j aa paav utz, nichitz'ib'al vipaav u aa paav ti' ma'l u aq'en. Ech nichilaauxhil ok ti' u kurus tib'a vivi' u aa paav.

^s **23.45** Choktaj u Eexodo 26.31-33; u Croonicas II 3.14; Q'u Hebreo 6.19.

^t **23.46** Choktaj u Salmos 31.5. Aatz q'u aanima laauxhimal ok vatz kurus utz, jiq'michil ikame' tan, ye' nikan ijiq'ax u kaji' b'a'nil.

u Pilato, ex ijaj vichi'l u Jesusu te aas simuje'. **53** Ech ex tiq'o ku'l vichi'l u Jesusu vatz kurus. Ib'acho'k tu ma'l u liikin b'u'j. Utz toksa tu ma'l u jul vatz sivan b'anichnale. Ye'sajich tok ma'j kamnaj tuul. **54** A' chit i'an tu u q'ii aas nich'i'anke'l tuch q'u aanima tan, ech teko'n q'ejal u ilanb'al q'ii.

55 Ech aatz q'u ixoj q'u'l a' xe'tik ixamb'u k'asu'l ti' u Jesusu tu Galilea, xamb'u b'en ti' u Xhep majte. Utz tila kani'ch tatinka vichi'l u Jesusu b'anax tu u mujb'al.

56 Ech q'aavk'asu'l q'u ixoj tzi'. Motx ex i'an tuch tx'umq'ix-sab'al tuch' tz'akab'al. Utz motx ilan tu ilanb'al q'ii, kam echa' nital u o'tla mantaar.^u

U q'aavtitz'pu u Jesusu

24 **1** Pek aatz i'an tu u b'axa q'ii tetz u xhemaana, tiira q'ala'm motx b'en q'u ixoj tu u mujb'al tetz u Jesusu. Iq'omich u tx'umq'ixsa-b'al taq'o va'l a' motx b'anon tuche'. Utz b'en unjot ixoj ti'. **2** Utz a' tek motx tila aas ma't iyikul u sivan, u jupb'al itzi' u jul va'l mujichku u Jesusu. **3** Ech motx oko'p tu u mujb'al, pek ye'-kanich vichi'l u kuB'aal Jesusu.

4 Tuul sotznajich ik'u'l tu u kam tzi', ye'k talche' chee ka'va'l vinaj siatz txakliche. Rib'kin saj oksa'm. **5** Ech xo'v q'u ixoj taq'o. Motx tek taq' ku' ivatz vatz tx'ava'.

Alax te ech tza': —¿Kam toke' nechok xo'l kamnaj u Jesusu va'l itz'lele? **6** Tan ye'xhka't tza'. ¡Q'aav itz'pia! Ulsataj sek'u'l va'l tal sete aas atich tu Galilea. **7** Tan tal ech tza': «Ministeer chit sa'aq'ax ku' tiq'ab' q'u aa paav u K'aola va'l b'ennaj ko'n aanima. Ech sataq' je' vatz kurus. Loq' sa-q'aavitz'pu titoxva' q'ii.» Chia.—Texh q'u vinaj. **8** Ech ul viyol u Jesusu sik'u'l q'u ixoj tzi'.

9 Utz motx k'asu'l. Yakich ex tal u b'a'nla yol tu junlaal q'u chusulib' utz, tuch' tu tere'n q'u aanima imol majte. **10** A' q'u ixoj tza' q'u'l ex alon q'u yol tu q'ul ichaj u Jesusu: u Li' aa Magdala, u Xhiv, u Li' vinan u Jacobo utz, tuch' tere'n ixoj.^v

11 Pek ye't ko'n nimal viyol q'u ixoj. Tan echa' iyol elnaj tu b'ey siatz.

12 [Pek aatz u Lu', jutzin ib'en tu va'l mujlik u Jesusu. Utz sajin oko'p tuul. A' texh til q'u b'u'j atichka. Ech tiira sotz ik'u'l tu va'l ma'tich tuche'. Q'aavb'en otzotz.]

^u **23.56** Choktaj u Eexodo 20.10.

^v **24.10** Nichtalax “chusulib'” ti' kab'laal q'u vinaj xamich ti' u Jesusu tu b'iil u tiempo atich u Jesusu vatz tx'ava' tza'. Aya' u yol “discipulo” tu kastiya. Pek aatz tek ma'tich iq'aavb'en u Jesusu tu Amlika, nichtalax “apóstol” ti' q'ul ichusulib'; “ichaj” chu u tokeb'al tu u yolb'al griego. Ech toke' “ichaj u Jesusu” chu tu kuyolb'al.

**Vichee u Jesusus vatz ka'va'l
q'u'l ichusulib' tu b'ey Emauus**

13 Pek aatz i'an ka'va'l q'u niman tetz u Jesusus tu u q'ii tzi', aalich ib'en tu u tal tenam Emauus, va'l junlaal kiloometro ixo'l tuch' u Jerusaleen. **14** Nichmotxiyol kajay q'u kam tib'ilaj q'u'l ma'tich tuch ti' u Jesusus. **15** Ech tuul ko'xh nichmotxitxay tib' tu yol ti' q'u kam, xaan opon u Jesusus k'atza. Utz elaich tek ib'en tuch'. **16** Pek ye't til iatz oj a' u Jesusus. Mujax iatz tu u Tiohx. Ye't aq'ax tzii te satootzaji.

17 Tal u Jesusus te ech tza': —¿Kam q'u'l neyol setib'ilaj, tuul nexaane' utz, kantu' ne-txumune'?— Texh te. **18** Utz aatz ma'l te, aya' va'l Cleofas ib'ii, tal tu u Jesusus ech tza': —¿Kamal axh texh u puera aanima tu u Jerusaleen tza' aas yootzaj kam va'l uch tu u tenam tu q'u q'ii tza'?— Texh te.

19 Tal tek u Jesusus te ech tza': —¿Kam uchi?— Texhtu'.

Motx tal ech tza': —U kam ti' u Jesusus aa Nazareet. Tan ma'l techalla vinaj alol tetz u yolb'al Tiohx, aas aq'el ivi' q'u kam ni'ane!. Utz aq'el ivi' itxumb'al tu u Tiohx tiyolon vatz q'u aanima. **20** Pek alax ikam tu q'u q'lesal oksan yol vatz Tiohx, tuch' q'u kuq'atb'al tzii. Taq' je' vatz kurus.

21 Oxva'x q'ii cheel tuch' q'u kam tza'. Utz k'ujlich kuk'u'l ti' aas a' va'l sa'eesan q'u Israeel

tikuenta q'u puera aanima.

22 Utz aal vetpajisotzsal kuk'u'l unjolol q'u ixoj tu kuxo'l. Tan motx b'en tu u mujb'al tetz ma'it tiira q'ala'm. **23** Pek tila ye'kanich vichi'l, motx q'aavi. Utz tala aas motx til unjolol aanjel majte. Utz alax te tu q'u aanjel aas itz'lel u Jesusus. **24** Ech b'en tek unjolol q'u kumol tu u mujb'al tetz majte. Utz echat ko'xh motx tila kam va'l tal q'u ixoj tzi'. Loq' ye't motx til u Jesusus.— Texh te.

25 Unchee' tal tek u Jesusus te ech tza': —¡Troxkin! ¿Tiira ye'xh nenima tzik jank'al q'u kam alel tu q'u alol tetz u yolb'al Tiohx? **26** Tan ministeer chit sapaal viTxaaom u Tiohx tu q'u kam b'axa tzi'. Ech nal so'ok tu u techalla tijle'm.— Texhtu'.

27 Ech xe't tal inujul te kam va'l nictal u Yolb'al Tiohx ti'. A' xe'tik k'asu'l tu va'l alich tu u Moisees. Utz tal kajay q'u'l alich tu q'u alol tetz u yolb'al Tiohx majte.

28 Ech motx tek opon tu u tal tenam. Utz i'an u Jesusus aas si'chko'npaal yakloj tilone'.

29 Pek motx i'an ya'l aas sakaa tzixe!. Tal te ech tza': —Kaaen quxe!. Tan ku'y q'ii, sotzyu texh saj.— Texh te. Ech atinka tzixe'.

30 Utz aatz atich tek vatz meexha tuch', itxay u kaxhlaan tx'ix u Jesusus tiq'ab'. Ijaj b'a'nil tu u Tiohx ti'. Ijatxa utz, motx taq' tetz. **31** Ech nal tek til iatz

aas a' u Jesusus. Pek isotzsa ko'n tib' u Jesusus siatz.

32 Nichtekmotxtal tib'ilaj ech tza': —iNojchit a' i atzi!
iNimna'l tan, tiira itxay qaanima q'ul iyol nictal qe tu b'ey aas nictal u Yolb'al Tiohx va'l tz'ib'amalka!— Texhtu'.

33 Ech anko'xh tu u oora tzi', motx q'aavb'en tu Jerusaleen. Utz til junlaal q'u chusulib' molich tib' tzi' tuch' tere'n aanima.

34 Nichmotxtal ech tza': —iNojchit q'aav itz'pi u kuB'aal atzi! Tan jilaxyu tu u Xhim tzi!— Texhtu'.

35 Ech aatz ka'va'l q'u vinaj, q'u'l ilon u Jesusus tu b'ey, motx tala kani'ch motx tilta' aas a' i, a' chitu' a' ijatx u kaxhlaan tx'ix.

Vichee u Jesusus xo'l q'ul ichusulib'

36 Tuul ko'xh nichmotxiyolon ti' q'u kam tza', ye'k talche' txake' u Jesusus tixo'l. [Utz tal ichajlichil ech tza': —At koj u paas tetaanima.— Texhtu'.]

37 Ech motx kaa taanima utz, xo'vi. Tan kamal tioxhil kam nictile' tala. **38** Pek tal u Jesusus te ech tza': —¿Kam toke' aas nexove'? Utz ¿kant'u neka'tziin tetaanima? **39** Pek sajitaj q'ul unq'ab' tza' etile', tuch' q'u vajan tzi'. Tan in atko'xhtu'. Kantaj-ok'in utz, sajitajin. Tan aatz ma'l tioxhil kam, ye'k ichi'l utz, ye'k ib'ajil, echa' q'u vetz atile tza'.— Texhtu'.

40 [Ech tuul nictal q'u kam tza', ik'uch q'u tak'onb'e'm te q'ul tiq'ab' tuch' tu tajan.]

41 Pek ye' nichmotxinima tu txuq'txunchil; tz'ejxinajich ik'u'l.

Ech tal tek u Jesusus ech tza': —¿Atil tzik b'oj echb'ub'al tzexe' tza'?— Texhtu'. **42** Ech aq'ax b'iil b'olich txay te tuch' unpe'lel ta'l kab' tu ti'. **43** Ik'ula utz, techb'u siatz.

44 Tal paj chit u Jesusus te ech tza': —A' q'u yol q'u'l val sete atzi' aas ye'sajich unkame'. Tan ministeer chit satzojpu q'u kam tz'ib'amal vi' tu vimantaar u Moisees, tuch' q'u kam tz'ib'amalka tu q'u alol tetz u yolb'al Tiohx utz, tuch' q'u'l tz'ib'amal tu u Salmos Tiohx.— Texhtu'.

45 Ech paxsal tek itxumb'al tu u Jesusus. Ech tootzaji vatzsaj kam u tokeb'al u Yolb'al Tiohx tz'ib'amalka. **46** Tal te ech tza': —Ech chit va'l tz'ib'amalka ti' viTxaaom u Tiohx aas sa'chit-kami. Loq' saq'aavitz'pu xo'l q'u kamnaj titoxva' q'ii alel. **47** Utz tu vib'ii sapaxk itziin aas samotxik'axa q'ul ipaav kajay tenam. Kajay aanima samotxab'in u kuyb'al paav. A' saxe'tik b'en tu Jerusaleen. **48** Ech setxakb'a' etib' ti' talax q'u kam tzi' tan, etila etab'i. **49** Utz sunchaj k'asu'l u Tioxhla Espiiritu seti' va'l alel sete tu vunTat. Pek atojax tu Jerusaleen tza'. Analen lab'enex aas ma't ek'ultu veyak'il

vetijle'm va'l sak'asu'l tu
Amlika.— Texhtu'.

Vib'enje' u Jesusu tu Amlika

50 Ech tiq'ot k'asu'l q'u
chusulib' u Jesusu tu Jerusaleen.
Tiq'o b'en tu Betaania. Utz taq'
je' q'ul iq'ab' tib'a, ijaj b'a'nil ti'.
51 Pek tuul ko'xh nichtaq' ku' u

b'a'nil ti', elb'en k'atza; iq'ol je'
tu Amlika.

52 Unchee' motx toksa iq'ii u
Jesusu. Ech motx tek q'aavu'l tu
Jerusaleen. Techalich motx
itxuq'txune'. **53** Ech tzuk'el
nichimol tib' tu viq'analil u totz-
tiohx. Va'lich toksat iq'ii Tiohx.
A'i.